

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A kormány-válasz hatása.

Mult számunkban egész terjedelmében közöltük azt a nagyfontosságú válasziratot, melyet a Wekerle-kormány nevében annak kultuszminisztere, *Apponyi* Albert gróf adott a két protestáns egyház közös bizottságának az 1848. XX. t.-cz. végrehajtása ügyében, már a megelőző kormányokkal folyamatba tett tárgyalások folytatásaként.

Mint a reformátusok országos zsinatánál, hol először publikáltatott a nagy nyilvánosság előtt, ugy országszerte a protestáns közvéleményben vegyes érzelmeket keltett ez irat.

Nem volnánk a közhangulatnak és igazságnak hű tolmácsolói, ha el nem ismernők, hogy az első időkben inkább az elismerés érzelme dominálta a közvéleményt. Ha nem is oly nagymértékben, mint ahogy azt *Tisza* István gróf a zsinaton — inkább a protestáns közvélemény vágyainak korlátozására s népünk kedélyének megnyugtatója érdekében — kifejezésre juttatta: de annyira mindenesetre, a mennyit a vegyesbizottság s annak világi elnöke *br. Bánffy* Dezső kifejezésre juttatott, hogy t. i. „ha azt a teljes sikert, a melyet mi óhajtunk, a melyet mi hangosan követelünk, elérni nem is lehetett: mégis e leirat olyan kedvező haladás és előrelépés, melyet elismeréssel kell fogadni.“ De, hogy sok jogosult várakozást csalódás ért, hogy sok tekintetben nemcsak anyagi érdekeink, de a törvényben kifejezett egyenlőség és viszonyosság“ érvényesülése felől sem érezett a közvélemény a válaszból oly biztató és határozott hangot ki, mint a milyent szeretett volna: mutatta már a zsinaton az az élénk viszhang, a melyet *Hegedűs* Sándor, *György* Endre, *Kiss* József és *Radácsy* György felszólalásai — a melyek épen a leirat fogvatkozásaira mutattak rá — keltettek.

A hálás elismerés őszinte érzése tört fel sok kebelből. Nem a kilátásba helyezett évi 3 millióért — a melynek folyósítási módja is alkalmas arra, hogy sok belső bajt idézzen fel

egyházunkban — hanem főleg azért, mert egyházunk állami támogatásánál ez az első eset, hogy a segély teherkönnyítést fog jelenteni s hogy nem egyes személyek látják hasznát, kiket korábban ilyen módon köteleztek le az államnak, hanem a nép és pedig annak legsúlyosabb teher alatt nyögő rétege. Merem mondani, hogy egyházunknak rég nem volt oka ilyen nemes öröme és meglegedésre. S ez annak köszönhető, hogy egyfelől egyházi vezetőink feladatuknak magaslatára emelkedve állították fel követelményeinket; másfelől annak, hogy *Apponyi* e vonatkozásban a gróf *Tisza* István örökségéhez tartotta magát s az egyházi adóügy rendezését ismerte el legsürgősebb szükségnek. E segély igazi értéke reánk nézve abban áll, hogy ama szociális olajcseppet képviseli egyházunkban, a mely a méltányos progressiv teherviselésben példát adott nemcsak a többi felekezeteknek, hanem az államnak is.

Mi e lépésnek azért tudunk oly nagyon örvendeni, mert ez nem kevésbé fog hasznára válni a magyar nemzetnek, mint ref. egyházunknak.

Viszont hangsulyoznunk kell azt is, hogy a mi elégedetlenséget, nagy jelentőségű, komoly és mély elégedetlenséget támasztott a leirat: az is ilyen *magyar nemzeti és szociálpolitikai okokból foly.* Hiszen igaz és természetes, hogy nehezen esik, mikor azt kell látnunk, hogy jogosult érdekeink kielégítése s köztük oly elsőrangú fontosságuk, mint lelkészeink korszerű javadalmazása és humanitárius intézményeink érdekei — ki tudja mennyi időre?! — elodáztatnak. De hát elvégre, 400 esztendő óta, eléggé belegyakoroltak a koplalásba s ezt még csak türjük valahogy.

Azonban azt hazafiui mély szomorúsággal — hogy ne mondjam: aggodalommal — látjuk a leiratról, hogy a mikor a miniszter kijelenti, hogy „egyik legfontosabb feladatául tűzte ki az 1848. XX. t.-cz. végrehajtását e törvény szellemében állandó rendezéssel kezdeményezni“: akkor az *állandó rendezés* alap-

elvi felől teljes tájékozatlanságban hagy, vagy a mennyire mégis itt-ott ez állandó rendezés egyes vonásai sejtetni engedik az egésznek alapelveit, épen nem bizonyulnak alkalmasoknak arra, hogy lelkünkben megnyugvást keltsenek főleg épen állampolgári, magyar nemzeti és sociálpolitikai okokból.

Pedig hát mi az 1848. XX. t.-cz. végrehajtásának sürgetésével nem egy pár millió koronáért tusakodtunk a ref. egyház javára: hanem főleg egy nagy államjogi elv minden vonalon való érvényesítéséért: „a teljes egyenlőségért és viszonyosságért“. Azért minket valóban bánt az, hogy a leirat a dolognak erről az oldaláról nem is beszél, hanem csak úgy kezeli a dolgot, mintha itt pusztán pénzkérdésről volna szó s nem sokkal nagyobb és fontosabb dolgokról, a melyek igen alkalmasok épen nemzeti szempontból a magyarság megerősítésére és a mindjobban elmérgesedő sociális-helyzet javítására.

Nincs ugyanis a multból reánk maradt törvények közt egyetlen egy sem, melynek államférfiúi belátástól vezetett bölcs végrehajtásával többet lehetne használni a jogegyenlőség és egyenlő teherviselés elveinek érvényesítése mellett a magyarságnak, mint épen az 1848. XX. t.-cz.

A „nemzeti kormány“-tól, Apponyi Albert államférfiúi hire alapján joggal vártuk, hogy e törvény végrehajtását ily irányban fogja vezetni. Ugy tudjuk, hogy Tiszától ily irányban is maradt reá örökség: miért nem fogadta el azt is?!

Szomorú, de úgy néz ki, hogy az éhes protestántizmusnak oda dobtak egy 3 milliós konczot s ezzel el akarják terelni a figyelmet arról, hogy a 48. XX. t.-cz.-ben foglaltató s a magyar nemzeti állam kiépítésére alkalmas eszközöket elherdálják.

A magyar protestántizmus azonban nem szabad, hogy erre eszközül oda adja magát és az 1848. XX. t.-cz. végrehajtása során önfeláldozással is meg kell mentenie e törvény intenczióiból annyit, a mennyi a magyar állam megerősítésére szolgál.

Ezt a törvényt nem szabad szétdarabolni engedni, hogy felekezetekként való külön alkuval lehessen kinullázni belőle mindent, ami a modern állam souverénitásának biztosítására alkalmas.

Félre a mesterkedésekkel! Nagyszabású egységes alapelveken nyugvó egyházpolitikát várunk, kérünk nemcsak a protestántizmus, hanem a magyar állam nevében is. Várjuk a kultusz-budgett tárgyalását, kérjük e politikának határozott vonásait!

N. K.

A zsinat felirata

az egyházi törvények királyi szentesítése ügyében.

(Folyt. és vége.)

Végül e törvény keretében a legmélyebbre ható és legnevezetesebb alkotás az egyházi adó-teher csökkentésére irányuló törekvés, a mely szerint kimondatott, hogy egyetemes egyházunk addig is, míg összes egyházi és iskolai szükségleteinek kielégíthetése iránt a magyar állammal szemben támasztható és történelmi alapokon nyugvó igényei külön országos törvény által rendeztetnek, az e célra nyerendő állami hozzájárulásból s esetleg más, az egyetemes egyház rendelkezésére álló segélyforrásokból, a konvent kezelése és rendelkezése alatt, egyetemes adóalapot létesít, a melynek rendelkezése az egyes egyháztagokon nyugvó, elviselhetetlenül súlyos adóteher könnyítése. Az e célra szolgáló segélyt igénybe venni kívánó egyházközség tartozik a törvénycikkben megállapított adókulcsot alkalmazni úgy a személyi, mint a vagyoni adót illetőleg, de e mellett a népiskolai tandíj eltöröltetik. Ez intézkedés nagy fontosságát minden kétséget kizárólag bizonyítja az a körülmény, hogy eddig egyházközseink igen jelentékeny részében az egyháztagok a tandíjon kívül az állami egyenes adónak 50—200, sőt 300%-át fizették egyházi adóban, míg e rendezéssel egy átlagos 25%-ot fognak csak fizetni, a mi nemcsak az egyház, de egyenesen az állam szempontjából is nagy jelentőségű.

A magyar országos református egyházi közalapról szóló IV. törvénycikk érvényben álló törvényünkkel szemben azt az újítást foglalja magában, hogy a közalap segélyezési céljai közé utalja a vallásoktatás segélyezését az olyan egyházközségekben, a melyek felekezeti iskola hiányában a vallásoktatást az egyetemes egyházi cél érdekében a saját erejükön kifogástalanul ellátni képtelenek; továbbá, hogy a közalaphoz minden egyházközség az egyháztagok lélekszáma után fejenként és évenként 8 fillérrel tartozik hozzájárulni s ezt a járulékot a maga évi rendes költségvetésébe beilleszteni; végül hogy a közalap jövedelmének eddig évről-évre 25%-ban történt tőkésítése helyett a tőkésítés e törvénycikk értelmében ezután 20 % leend.

Az egyházi törvénykezésről szóló V. törvénycikk megállapításánál követett irányelveket a következőkben emeljük ki:

A zsinatnak főtörekvését képezte, hogy úgy a közigazgatási, mint a fegyelmi bíráskodásra vonatkozó részek az érvényben levő törvény elvi alapjának érintetlenül hagyása mellett teljesen átdolgoztassanak aképpen, hogy az egész törvénykezés terén az eljárás minél egyszerűbb legyen.

A törvény szerkezetét illetőleg legfontosabb újítás az, hogy a közigazgatási és fegyelmi bíráskodást egységesen szabályozza és azon csekély eltéréseket, melyeket a két bíráskodás sajátos természete szükségessé tesz, külön kiemeli az illető rendelkezéseknél.

Az egyházközségek fegyelmi bíráskodás alól a presbyterek kivételtek és az egyházmegyei bíróság fegyelmi hatósága alá helyeztettek.

Az egyházközség, az egyházmegye vagy a pártfogóság részéről fentartott tanintézetek tanárainak fegyelmi ügyeire nézve is a törvény az egyházmegyei bíróság első fokú illetékességét állapítja meg. (15. §.)

A konventi rendes bíróságra nézve kimondatott, hogy érvényes határozat hozatalához 5 bírósági tag jelentése szükséges.

Az eddigig eltérő szabályozást nyert a bírósági üléseken való elnöklés kérdése. (9., 12., 14., 19. és 25. §§.)

Egészen új intézkedést tartalmaz a 31. §., mely tárgyi összefüggés esetén a különböző foku bíróságok közül a felsőbb fokunk illetékességét állapítja meg.

A fegyelmi biráskodás esetei egészben újból szövegeztettek.

Büntetés alkalmazásánál a fő- és mellékbüntetés rendszere hozatott be. (35—37. §-ok.)

Az intés, mint rendbüntetés tartatott fenn.

A 139. §. az egyház fegyelmi hatóságát a nyugalmra vonult egyházi tisztviselőkre is kiterjeszti.

A képviselőt illetőleg a magánpanasz és a közvád lényege és ezeknek egymáshoz való viszonya meghatározott.

A birói érdekltség és biróküldés egészen új intézkedések felvétele által részletesen szabályoztatott.

Az előkészítő eljárást illetőleg a békéltetés a közigazgatási bírósági ügyekre is kiterjesztett.

Részletesen szabályozza a törvény a bírósági eljárás előkészítését, a vizsgálatot, továbbá a tárgyalás, határozathozatal és a határozatok közlésének s végrehajtásának módját, az egyházi bírósági elnökség hatáskörét és teendőit az előkészítő eljárásban.

Az előkészítő eljárás egyszerűsített. (73. §.)

A 103. §. szerint fegyelmi ügyekben az államilag kiegészített jövedelemmel bíró lelkész ügyében hozott ítélet az 1898: XIV. törvénycikk értelmében a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel is közlendő. Ezzel kapcsolatosan megemlítjük, hogy a 42. §. f) pontjában a fegyelmi eljárás megindítására vonatkozólag ugyanazon törvény 9. §-ának megfelelő intézkedés vétetett fel.

A felebbezési eljárást illetőleg a törvénycikk a most érvényben levő törvény álláspontján van. A 107. §-ban elvileg kimondja, hogy felebbezésnek csak ítélet ellen van helye és a bíróság és elnökség végzései ellen csak oly esetekben, a melyekben a törvény azt kifejezetten megengedi.

A perújítást a törvény fegyelmi és közigazgatási bírósági ügyekre egységesen szabályozza.

A 129. §. megadja a lehetőséget arra, hogy közigazgatási bírósági ügyekben az elsőfoku bíróság az elsőfoku ítéletnek a felebbezésre való tekintet nélkül leendő, egészben, vagy részben való végrehajtását rendelhesse el.

A 140. §. az elévülés idejét és kezdőpontját szabatosan állapítja meg és pedig úgy a fegyelmi, mint a közigazgatási bírósági ügyekben.

A VI. törvénycikk a köznevelési és közoktatási szervezetet tartalmazza. Törvénykönyvünknek ezt a részletét mind szerkezetileg, mind tartalmilag módosítottuk az idő folytán fölmerült szükség és megérlelődött nevelési és oktatási nézetek szerint.

Szerkezeti módosítás rajta az, hogy a népnevelési és oktatási intézetek sorába felvettük az 1. §-ba a polgári fiu- és leányiskolákat (c. pont) s kivettük azok közül és a középiskolák közé helyeztük a felsőbb leánynevelő intézeteket s a középiskolák sorozatát kiegészítettük a reáliskolákkal s a keresztyén felebarátai nevelőintézetek sorrendjébe beiktattuk (a. pont) a gyermekmenedékházakat. Szerkezeti módosítás az is, hogy — a mit már fentebb kiemeltünk — a ma érvényes törvénykönyvünk 101—104. és 108—109. §§-ait, tehát az egyházalkotmányi résznek a tanítókról és tanárokról szóló rendelkezéseit — némi változtatással — szintén ide helyeztük át (18—23., 44., 75—82. §§.), hogy itt a nevelés és oktatás összes tényezőire tartozó rendelkezések együtt és könnyen megtalálhatók legyenek.

Tartalmi módosításaink lényegesebb részei a tanítók, tanárok jogainak a tapasztalás és a tanügy igaz érdekei által javalt kiterjesztésére, kötelessé-

gek pontosabb meghatározására, egyházunkkal való viszonyuk szorosabbra fűzésére, fizetésüknek az állami tanítók és tanárok fizetésével való egyenlővé tételére, vagy a községekkel és magával az állammal való szerződéses viszonyunk feltételeinek tisztázására vonatkoznak. (8., 9., 17., 21., 23., 30., 31., 32., 34., 35., 47., 55., 59., 61., 63., 64., 75., 85. 87. 90. 96. 98., 104., 108., 110., 115 c), 117. §§.)

A VII. törvénycikk a református lelkészek országos nyugdíj- és özvegyárva-gyámintézetéről szól s a lelkészeknek 40 évi szolgálat, vagy 70 éves életkor betöltése után teljes beszámítható fizetésük erejéig nyugdíjat (4000 korona erejéig) kíván biztosítani, özvegyeiknek és árváiknak pedig évi járulékot, illetőleg neveltetési pótlékot. Az egész szabályozás az állami nyugdíjintézetek általánosan elfogadott törvényeinek alapján történt s csak az özvegyek ellátását illetőleg van e törvénycikkben egyelőre minden özvegyre nézve egyenlő 500—500 korona megállapítva, tekintet nélkül az elhunyt férj szolgálati idejére, vagy fizetése mekkoraságára.

A lelkész-özvegy-árva-gyámintézet, mint külön intézmény, már az 1896. év óta folytatja áldásos működését, mostani törvényhozásunk azonban ez intézetet összekapcsolta maguknak a lelkészeknek nyugdíjintézetével.

A VIII. törvénycikk indokolásaul felemlítjük annak általánosan érzett szükségét, hogy külföldön levő magyar református hiveink lelki gondozásáról törvényhozás útján intézkedjünk.

Végül a IX. törvénycikkben gondoskodnunk kellett egyházi törvényeinknek Horvát- és Szlavonországok területén való végrehajtásáról is, — a mit a Horvát-Szlavon és Dalmát országgyűlés által alkotott törvény tett szükségessé, a mely elősmeri, hogy horvát- és szlavonországi egyházközségeink egységes magyar református egyházunk alkotórészei s a melynek 1898. évi május hó hetedikén kelt legfelsőbb megerősítéséért jólesik Felsőged legmagasabb színe előtt legmélyebb hálaikat tolmácsolnunk.

Császári és Apostoli Királyi Felség!

Legkegyelmesebb Urunk!

Ezekben voltunk bátrak vázlatosan ismertetni a második budapesti országos református zsinatunk-alkotta ama kilencz törvénycikket, melyeket Felsőgedhez legkegyelmesebb megerősítés végett ezennel hódoló tisztelettel fölterjesztünk.

Törvényeinknek többrendű, alapvető rendelkezései csak úgy hajthatók végre, ha a megfelelő anyagi fedezetet — első sorban az 1848. évi XX. törvénycikk részleges végrehajtása útján biztosíthatjuk.

Ez irányban Felsőged magyar királyi kormányával ágostai hitvallású evangélikus testvéreinkkel közös tárgyalásokat folytatunk.

Alattvalói hódolattal kérjük Felsőgednek ezen tárgyalások iránti legmagasabb Atyai figyelmét és jóindulatát.

Ezen alázatos előterjesztéseink után törvényeink legfelsőbb jóváhagyásáért és megerősítéséért esedezve s magyarországi református egyházunkat Felsőged legkegyelmesebb jóakarátába ajánlva, a legmélyebb hódolattal öröklünk

Budapest, 1906. évi június hónap 21. napján.

Császári és Apostoli Királyi Felsőgednek, Legkegyelmesebb Urunknak alázatos szolgálói:

a magyarországi református egyház 1904. évi november hó tizedik napján megnyílt második budapesti országos zsinata és annak nevében:

Báró Bánffy Dezső

az erdélyi református egyházkerület főgondnoka, mint az országos zsinat világi elnöke.

Kun Bertalan

a tiszáninneni református egyházkerület püspöke, mint az országos zsinat egyházi elnöke.

Vallás és Élet.

17. Az állam jogai és kötelességei az egyházi vagyonnal szemben.

A hol az egyház állami intézmény, ott az egyházi vagyon az állami vagyonnak képezi egy részét és annak kezeléséről is az állam gondoskodik. Ezzel szemben az államot terheli a kötelezettség is, hogy a mennyiben a meglévő anyagi erő elégtelen, az egyház anyagi szükségéinek kielégítéséről is gondoskodjék. Ellenben, ha egyház és állam egymástól szétváltak, az államnak az egyházi vagyon kezelésébe nincs beleszólása, valamint ahhoz sincs köze, hogy az egyházi élet fentartására szükséges eszközöket honnan szerzi be. Az egyházi vagyon ez esetben nem alapítvány természetű s annak megtartása iránt az állam nem intézkedhetik; de a kivetett adók és megszabott díjak behajtásához sem nyújt segítő kezét. Minél nagyobb értékű az a tevékenység, melyet az egyház a népelet s ezzel együtt az állami élet érdekében kifejt: az államnak is annál több oka van reá, hogy ne csak a vagyonszerzést és vagyonmegtartást tegye könnyűvé, hanem az egyházat, a mennyiben anyagi erői elégtelenek, támogassa, *segítse* is. Ez esetben joga és kötelessége is az adott segély felhasználásánál felügyeletet is gyakorolni, valamint ellenőrizni, hogy az összes egyházi jövedelmek egyházi célokra fordíttassanak. E tekintetben az állami felügyeletnek három irányba kell kiterjednie, szem előtt tartván, hogy: az egyházi jövedelmek miféle célokra fordíttatnak? az egyházi vagyonszerzés: milyen mérvű és milyen uton történik? és a szerzett vagyon megtartása minő érdekeknek szolgál?

1. Az első kérdésre a felelet az elmondottakban immár benne foglaltatik. Ha az állam az egyházi vagyonnak alapítványi jelleget adhat, ha jogot ad az egyháznak, hogy végrendeleteket meghatározott célokra elfogadjon: akkor azt a jogot sem nélkülözheti, hogy az egyházi jövedelmek felhasználása fölött őrködjék, felügyeletet gyakoroljon, tehát az egyházi autonóm intézkedésnek korlátot szabjon. Az államnak joga van megkövetelni, hogy az államtól nyert vagy az állam segítségével megszerzett jövedelmeket az egyház más célokra ne fordítsa, mint a melyre azok rendelve vannak; egyházi vagyon felhasználásával politikai agitációkat ne folytassanak, pártlapokat ne létesítsenek, nyereszkes célokat ne üzzenek, börzejátékot ne folytassanak, vagyoni spekulációkkal az egyház jövedelmeit kockára ne tegyék.

2. Egy magán ember vagy magán társaság tettség szerint *növelheti* törvény által megengedett uton a saját vagyonát. A vagyonszerzés e szabadságában a közre nézve nincsen semmi veszély, sőt inkább a vagyonmegosztás egészséges forgalmát mozditja elé. Másként áll az ugynevezett alapítványszerű vagy egyházi vagyonnal. Ez a vagyon ki van véve a szabad forgalomból; ez a vagyon *elidegeníthetetlen*, kötött birtok. Ha az egyháznak jogában áll ezen birtokot állandólag és határ nélkül növelni és fokozni s ha a szerzett részek elidegeníthetetlenek: könnyen elkövetkezik a veszély, hogy a holt kéz vagyonra az idők folyamán szertelenül megnövekedvén, a közre nézve káros és veszedelmessé válik: megnövekedik és szertelenné fokozódik a klerus hatalma is, a népnek pedig osztályrészül a nyomor esik. Az egyház célja nem lehet a vagyonszerzés. Az egyháznak ideális erkölcsi céljai vannak és vagyonra ezen célok megvalósítására használandó eszközül. Ha az állam az egyházvagyonnak alapítvány jelleget adott, ha azon privilegiummal ruházta fel az egyházat, hogy vagyonát a szabad forgalomból kivonni lehessen: az államnak kötelessége arról is gondoskodni, hogy az egyház kezébe, mint holt kézbe, ne gyűljön össze több vagyon, mint a mennyi az egyház elé tűzött

ideális erkölcsi célok elérésére szükséges és elégséges. Ha az állam az egyháznak egyszersmindenkorra jogot ad, hogy alapítványokat és végrendeleteket vég nélkül fogadhasson el: akkor az egyházi vagyon szertelen megnövekedése elé nem lehet korlátot vetni. A korlátozás csak úgy lehet, hogy ha az alapítványok és végrendeletek érvénye minden egyes esetben az állami jóváhagyástól tétetik függővé, aki a jóváhagyást mindig a kimutatott szükség mértékének elbírálása után állapítaná meg.

Az államnak joga és kötelessége nem csak a vagyonszerzés *mértékét* korlátok közé szorítani, de a vagyonszerzés *módjára* is szigorú felügyeletet gyakorolni. Az egyház nem gazdasági egylet, hanem vallásos társulat; az egyház vallásos tevékenysége soha sem lehet földi javak szerzésének eszköze. Az egyház minden földi jónál többet érő kincseket ígér az övéinek; kincseket, melyeket a moly és a rozsda meg nem emészt, a lopók ki nem ásnak és el nem lopnak. És ha az egyház azt hirdeti, hogy ezeket az örökkévaló jókat az egyház részére adott mező javak árán meg lehet szerezni, a földi jókat mennyi javakkal lehet kicserélni: ezen az uton, a mely immár nem is ösmeretlen, az egyház — főleg a betegek és haldoklók ágya mellett — bár saját ideális céljaival ellenkező, de igen jól jövedelmező üzletet biztosíthat magának, a melyből akár a Péter templomát is meg lehet építeni.* A búcsújárások, az ereklyék és amulettek árulása, a csodatevő források, a bűnbocsajító czédulák kétségen kívül nem az egyház ideális céljait szolgálják. A belga törvény megszabja az időt, melynek a hagyományozó halálát meg kell előznie, hogy az egyház javára tett végrendelet érvényt nyerjen.

3. Az államnak jogkörébe tartozik nem csak az egyházi vagyonszerzés fölött őrködni, hanem felügyelni arra is, hogy a vagyon eredeti *rendeltetésének* és *jogos tulajdonosának* megtartassék. Az egyházi vagyonnak az állam törvénye ad alapítványi jelleget is; ha a vagyon eredeti rendeltetésétől elvonatik, ez elvonás az állam törvényét sérti meg. Ha tehát az egyházi vagyon bárhol is nem saját rendeltetése céljaira használtatik: az államnak azonnal, panaszt nem várva, közbe kell lépni, a visszaélés megszüntetése végett.

Ámde figyelembe kell venni, hogy a változó körülmények valamely egyházi vagyon *rendeltetésének* és *tulajdonosának* megváltoztatását teszik szükségessé és elkerülhetlenné, hasznossá és előnyössé. A reformáció idejében a katolikus egyházi vagyon egy része tulajdonost cserélt, sőt rendeltetésétől is elvonatván, a kor szükségéinek inkább megfelelő célok elérésére fordíttatott. Az utókor nincs kötelezve, hogy a közvagyon fölötti rendelkezésében a mult idők szükségéi, nézetei és törekvései által megkötve érezze magát. Az állam azért járult hozzá az alapítványozók rendelkezéséhez, mert a kitűzött célokat az állam érdekében levőknek találta. De ha ezek a célok, mint közérdekűek megszűntek, vagy kivihetetlennek bizonyultak, sőt károsokká lettek, az állam köteles a megadott jóváhagyást visszavonni és a régi helyett új célt, új rendeltetést kitűzni, mert nemcsak az egyházi vagyon függ az állam akaratától, hanem maga az egyház is, mint nyilvános korporáció, az állami akarat által nyerte lételetét. A mi a multban jó és szükséges vala, az ma talán fölösleges és értéktelen, sőt káros és veszélyes. Épen ezért a fejlődő idők rendjén minden privilegium fölöslegessé, sőt károsná válhatik s tehát *visszavonható*. Minden korporáció, mely az állam beleegyezésével nyerte lételetét, az állam akaratából meg is szüntethető, vagy további fennmaradása új feltételekhez köthető. Az állam az egyháztól is reformokat követelhet; joga ki-

* Zeller i. m. p. 179. 180.

vánni, hogy az egyház a saját szervezetéből minden olyan elemet kidobjon, a mely állami szempontból magának az egyháznak megszüntetését igazolná. E reformokhoz nemcsak az államnak, de magának az egyháznak is joga van, tanban és szervezetben egyaránt, természetesen az állam jóváhagyásának feltétele mellett. Ide tartoznak az egyházi vagyona vonatkozó újabb intézkedések is.

Az egyházi vagyona rendeltetésének szükségessé vált újból való megállapítása, vagy *megváltoztatása* részben az állam, részben az egyház hatáskörébe esik; az utóbbi esetben az állam jóváhagyása is szükséges. Az állam által eszközözendő változtatásnak csak akkor van helye, hogy ha az egyházi vagyona jövedelmének az eddigi célokra való felhasználása a közérdeknek többé nem felel meg. Csakhogy ezt a változtatást az államnak nem a saját jó tetszése szerint, hanem az alapítvány eredeti céljának természetét tekintetbe véve, kell megtennie. Példát hozva fel, akár a katolikus, akár a protestáns egyháztól elvett iskolai vagyont az állam csak kulturális célokra használhatja maga is, sőt ha az egyház anyagi ereje a tisztán egyházi célok elérésére elégtelen, az állam pedig az iskolai terheket magára vette, az egyház birtokában levő iskolai alapítványok *főleg nem az állam, hanem egyesek által az egyháznál letett iskolai alapítványok az állam által nem bevonhatók*, tehát tulajdonost nem cserélhetnek, hanem rendeltetésük szenved változtatást, a mely változásról, állami jóváhagyás feltétele mellett, saját autonómikus jog- és hatáskörében, maga az egyház intézkedik. Ez történik minden olyan esetben, midőn valamely alapítvány vagy egyházi vagyona rendeltetésének megváltoztatását *egyházi érdekek* teszik szükségessé. Ilyen a *desolált* vagy nagy vagyonnal bíró, de *elnéptelenedett* egyházak esete. Minden egyes esetben a változtatásnak nem szabad túllépni azokat a határokat, a melyeket a fenforgó tényleges viszonyok és szükségégek, valamint a *rokon célok* megjelölnek.

18. Az egyházi vagyona tulajdonosa.

A változó körülmények az egyházi vagyonnál nemcsak a vagyona rendeltetésének, hanem a *tulajdonosnak* megváltoztatását is szükségessé tehetik. Itt a tulajdonos mindig valamely korporáció, egyház község, lelkészi hivatal, egyházmegye, egyházkerület, püspöki hivatal, népiskola, közép- és felsőiskola, árvaház, szeretetház, gyám- és nyugdíjintézet stb. A protestáns egyházban, a tagok összeségének akarata határoz, a róm. katolikus egyházban a parokhus képviseli a gyülekezetet, az apát a klastromot, a püspök a megyét, a pápa az összeségét. A kit a püspök az egyházból kirekeszt, vagy a ki az egyházból kilép, az a róm. katolikus egyházban az egyházi vagyonhoz minden jogát elveszti. A protestáns egyházban is vannak, a kik a felfogás felé hajlanak. A kérdés helyes megoldhatása szempontjából nem kell felednünk, hogy az egyházak bizonyos ideális erkölcsi célok megvalósítása érdekében alakult testületek. A vagyona tehát, a melynek rendeltetése e célokat szolgálja, az összeségnek tulajdona, közös vagyona, egyházközségi tulajdon, egyházmegyei vagyona, egyházkerületi vagyona, egyetemes vagyona. Ha tehát a vagyona jövedelmének hováfordítása fölött kell döntenet, a döntés legelső sorban őket, mint tulajdonosokat illeti. Az egyházközségi autonomia legerősebb biztosítékát éppen az alkotja, hogy a gyülekezeti vagyonnak ő a tulajdonosa; valamint ekként válik lehetségessé az is, hogy a *gyülekezeti élet* vezetése és folyama elé a gyülekezeti élet körén kívül vagy felül eső hatalom nem vehet korlátokat, hanem a fejlődésnek egyedül a kor szelleme és a nép műveltségi fokozata szab irányt és határt.

Az egyházközség a gyülekezeti vagyona tulajdonosa. De mi történik akkor, ha az egyházközségben meghasonlás keletkezik? ha a gyülekezet tagjainak egy része, a kisebbség vagy talán éppen a többség az egyházból kilépni kénytelen, sőt kilépésre *kényszerítetik*? Az egyes ember, akár önként lépett ki az egyházból, akár kizáratott belőle, nem birhat joggal követelni, hogy az egyházi vagyonból az őt megillető rész neki kiadassék, mert az egyházi vagyona nem az egyesek közös magánvagyona, a mit bármiféle célra lehet fordítani, hanem az összeségnek meghatározott célra rendelt vagyona. Az egyházi vagyonnak csak azoknak az összesége lehet tulajdonosa, a kik egyházközséggé vagy vallásos testületté alakultak. Ezt a vallásos testületet illeti meg a jog, hogy e vagyona fölött rendelkezék és annak jövedelmét vallásos szükségletek kielégítésére fordítsa. Az egyházközség hitéletében, a tanban és a kultusformában történt esetleges *változások* ezen a jogon *nem változtatnak*. A gyülekezet egy másik konfesszió kebelébe terhet át és az eddiginek kötelékéből kiléphet, de az egyházi vagyont el nem vesztheti, valameddig e vagyont egyházi célokra fordítja; de ha maga az egyházközség részeire bomlik és mint ilyen megszűnik, akkor az egyházi vagyona *wratlan* vagyonná lesz és fölötte azon felekezet rendelkezik, állami jóváhagyás mellett, a melynek kötelékébe a megszűnt egyház tartozott. Ha azonban az egyházközség felbomlását az a körülmény idézte elő, hogy a gyülekezeti tagok egy része a felekezete kötelékéből kilépett: akkor méltányosnak látszik, hogy a felekezeti vagyona bizonyos része velük menjen, önként értetvén, hogy az ekként kiszakított vagyona ismét egyházi célokra fordíttatik. Csakhogy itt egy rakás kérdés jöhet tekintetbe, a melyeket a megoldásnál nem szabad figyelmen kívül hagyni. Nincsenek olyan esetek, midőn a kilépettek az egyházi vagyonból való részesedésre teljességgel nem tarthatnak igényt? Felekezeti, politikai és szociális izgatások, csábítások és anyagi előnyökkel való biztatások, vesztegetések. Mert kétségtelen, hogy a kilépés csak akkor jogosult, ha a gyülekezet tagjai a *meggyőződés* kényszerét követik s nem idegen érdekek befolyása alatt állanak. Az egyházközség teherhordozó tagjai hányad részének kell kilépni és a kilépésnek mekkora időközben kell megtörténni, mennyi idő alatt kell külön egyházközséggé szervezkedni, hogy az egyházi vagyona meghatározott részét vagy hányadát igényelhesék? Az eddigi felekezet kebeléből kilépett egyházközségi tagok egy másik meglevő felekezetbe lépnek-e át, vagy a kilépetteknek új egyházközséggé kell szervezkedniök? Az egyházból kilépettek az egyházi vagyonnak melyik részéből osztozkodhatnak? és a részesedésre minden tag kivétel nélkül tarthat-e igényt? Kétségtelenül sok és nehéz kérdések tolnak a törvényhozó elé, a melyeket számba vévén, nagy körültekintéssel és bölcseséggel kell mérlegelni.

A kérdés megoldása az állami törvényhozás elé tartozik, de mielőtt kezét a munkára veti, a *különböző felekezetek közt a nemzeti és állami élet érdekében teljesített köteleességekkel arányban álló teljes egyenlőséget* meg kell valósítani.

Dr. Bartók, püspök.

(Vége.)

EGYHÁZMEGYEI ÉLET.

Egyházmegyei értekezlet Kalotaszentkirályon.

Az ősök egetvivő tényein elmerengeni, azokat emléken tartani, azokért lelkesedni tudó magyar gyülekezet ült össze ünnepelni, imádkozni s aztán újra küzdeni, mert ma ennek kell jelszónak lenni;

ma, amikor egy-egy odavetett hangzatos szó egyszeribe tömeghangulatot csinál s lelki kavardást idéz elő. Háromszáz évnek csodálatot keltő s ma is buzditva intő ihlete szállta meg s tartotta fogva az egyházmegyei értekezlet Kalotaszentkirályon, 1906. jun. hó 23-án összeült gyűlését.

Hogy is ne ünnepelet, hogy is ne csodálkozott volna a nép azért a korért, annak a kornak nagy bajvívója szelleméért, tényeiért hátaletlen Isten iránt, a mikor valóvá vált a költő szava: „jött éve csodáknak”; a mikor az élet maga tért meg ahhoz az öreg, ahhoz az elfakult, de szent könyvhöz, abból merítvén a bekövetkezett dolgok fölött hangzó igazát: „akik megaláztatnak, fölmagasztaltatnak; a testet megölhetitek, a lelket nem; nem szégyenlem a Krisztus evangéliumát, mert Istennek hatalma az minden *hívóknak* idvességére!”

Hiszen e kor épen azokban a vonásokban, a melyek a teremtéskor a zürzavaros mindenségből előcsillámlanak a még bizonytalan világosság derengése mellett; a melyek a keresztyénység megalakulásakor a tüzes nyelv formáját veszik láthatás végett magukra; a mely a reformáció megindultával ama szavakban röppen el teljes meggyőződéssel szerte a világba: itt állok, másként nem tehetek; a mely a föld hatalmasaival való nagy küzdelmében a fegyvertelen szenteknek a béke alakjában biztosítja a lélek diadalát; e kor oly gazdag a testi nyomorgatás, a szegénység mellett, hogy nem hiába fakad föl a lelkekből az ének, mert bizik, mert remél, mert hisz: Térj magadhoz drága Sion! Ezekkel a gondolatokkal tért be a gyülekezet a hálaadó s ünnepélyes istentiszteletre, a melyen az egyházmegye világi előkelő gondnokai, tagjai igen szép, mondhatni teljes számmal vettek részt, míg szinte bánkódással, szégyenkezés nem titkolható érzésével kellett látnunk, hogy épen ifjabb lelkésztársaink, a kiknek nemcsak jól állana, de talán kötelességük is volna ép ily alkalmakkor — elhárítva minden akadályt — megjelenni, távol voltak. Hiszen avagy véka alá rejtett gyertyák volnának? Több indulatot, több érzést, mert így oldott kéréseknek láttatunk s könnyebben megejt az ármány, a titkon járó oroszlan. Pedig mily fölségesen zugott föl az a: Tebened biztunk eleitől fogva; mily melegen, a szívnek teljességével, mint ábeli áldozat füstje szállott föl az esperes: *Deési* Gyula ajakán át a hála, az öröm, az emlékezés s az esdeklés eget megnyitó hangja, úgy, hogy ott ült az arcokon a hit bizonyossága: oh Uram! szeretem én a te házadban való lakozást, mert jobb nekem egy nap a te pitvarodban, mintsem ezer nap egyebütt! S mint emelkedik a buzgóság, a mint a Kutas Károly k.-szentkirályi áll. isk. tanító, énekkar vezető által nagy zenei érzéssel, kitünő betanítással előadott „Erős várunk nekünk az Isten” felhangzik.

A közfigyelem, buzgóság s szent hangulat mellett hallgatja meg a gyülekezet az ünnepi szónokot: Nagy Károly kolozsvári theol. tanár, Pál ap. Róm. 8. 31. alapján tartott klasszikus összeállítású s óriási lelki hatással előadott szent beszédét. Oh, ha hallották volna, nem csak azok, akik ott voltak, hanem mások is, többen is, mindenki, kik az üldözött protestáns hivekkel egy földet lagnak, kik magyaroknak nevezik magukat, bizony a magatartásuk fölött érzett komoly megbánás könnyecseppjével borultak volna össze a magyar kálvinistákkal, hirdetvén Isten csodás hatalmát: Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk? Ekkor újra a szentkirályi énekkar szereplése következett, a Mihályi Károly által szerzett „A derék emléke” cz. énekkel, mely után kezdetét vette a templomban a Bocskay ünnepély, az értekezleti gyűlés második része.

Id. Gyarmathy Zsigmond mint világi elnök, Isten iránti hála kifejezés szavaival nyitja meg az ünnepi

gyűlést, reá mutatván az értekezlet céljára s köszöntve a czélt szolgáló istentiszteletet tartottakat, felhíván a jegyzőkönyv vezetésére m.-gy.-monostori lelkész, *Paulai* Viktort.

Ezután egyházkerületünk ékesen szóló esperese, *Deési* Gyula áll föl s mondja el Bocskay emlékezéséről azokat, miket kivonatosan s főbb gondolataiban adunk csupán az alábbiakban.

„A költő szavát csendíti meg lelke — ugymond — a mikoron 300 évre szállunk vissza: „életünk rögös határain két géniusz vezet, remény s emlékezet“. Így van, bizonyára így! Ezt igazolja a mult s erre kötelez a jövő. A honnan a remény biztató angyala elszáll, ott jön a lassu hervadás, a pusztulás, jön a halál. A mi nemzetünk könyves, meg örömteljes emlékekben gazdag, de reményekben nem szegény! Lelkünk emelkedik, szívünk megacézózik ma is, a mikor a magyar polgári s vallási szabadság alapvetőjének emléknapiján ünnepeletünk. S tesszük ezt ama bizonyos büszkeséggel, ama meg nem rendülő tudattal, hogy nekünk nem csengő-bongó szavakra, frázisokra van szükségünk, hanem tetteket szülő hitre, reményt fakasztó magasztos érzésekre s szívet, gondolatot megkapó emlékekre. Oda a bölcsőhöz, oda menjünk, melyből 300 éves harc ár ad Bécses szemben; mert attól az időtől fogva küzdelem volt a nemzet élete, mert gonoszul elszívták az élet levegőjét: a szabadságot. Többet tesz Bécs; nem elégzik meg a németesítéssel, nem teszi elég felfuvalkodottá a magyar szegénysége, hanem, hogy teljes legyen ördögi munkája, a lelkek utolsó kincsére teszi rá a kezét.

Hogyan! hiszen keservesen panaszoja a pápa követe szerencsétlen urának, hogy maholnap hire-hamva sem lesz a regnum marianum-ban a pápás vallásnak. És jól tudta az a magát földi isten gyanánt gerált porszem, a vakságnak hamvadó üszke, hogy a polgári szabadság s vallás ikertestvér, mit igazol ma Eszakamerika, Hollandia, Svéd-s Norvégország, Anglia, Németország vallási, kulturális s gazdasági kifejlődöttsége, mellyel szemben kishitűséget, satnyulást, anarkhiát, pusztulást mutat Spanyol, Olaszország s bizony Franciaország is a gondviselésnek köszönheti, hogy megszabadul a szentek jármától. Ne csodálkozzunk azon, a mi volt; mert egy eszelős, zsarnok, gonosz indultu császár vette el a szabadságot; az, a ki mig egyrésről gonosz tettetéssel a csillagok honát vizsgálgatta, másrésről kapzsi kezét a magyar birtokok értékére vette, hogy azzal töltse meg üres kincstárát. Ne csodálkozzunk, ha jöttek a pokoli antikrisztusok: a jezsuiták, Bástia s zsoldos csapatai.

Bizony szomorú, bizony gyászos idők, a melyeket vértelmezítő szemekkel így rajzol meg annak a kornak egy írója: A mezőkön holtak heverték, a lakosok holtak testéből táplálkoztak s ezekből madarak s férgek lakmározta. Ily helyzetben lép föl Bocskay, kiben a királyhűség az utolsó percig nem rendül meg; hiába tették üldözött vaddá, kinek kisirni magát nem volt szabad; türt, szenvedett s felép a magyar nemzet életéért, szabadságáért, jogainak fenntartásáért. Ő magára, személyére, vagyonára soha nem gondolt, a szabadság s hit volt mindene. Magyarország sérelme cz. munkáját ekkor írja meg, felfejtven a nemzetre váró helyzetet. Erre indul a lakosság zászlaja alá, melyre „Isten s haza“ volt írva, mely alatt a vezényszó nem német, hanem a biblia apostoli igazsága volt: ha Isten velünk, ki lehet ellenünk! A hajduk, székelyek viszik azt diadalra. A nemzet fellélekzik s hálát ad Istennek s vezérét megválasztja Erdély és Magyarország fejedelmének. A mint Dávidot pásztorfiából tette nagy királlyá, ép így hívta el Bocskayt az isteni gondviselés. Bécs ekkor elővette taktikáját, alkudozni kezdett s Bocskay a nemzetre nézve a jobb részt választotta s elfogadta a békejobbót. Hit; hitte azt, hogy a nagy lecze jobb utra téríti a császárt. De csalódott; csalódott a későbbi jövőt illetőleg; hisz a szenvedés haladt előre; Zrinyi, Frangepán, Rákóczi, Kossuth, a 13 beszélnek a vad lélekről. 1606-ban meg lett ugyan a béke — papiron — de megtartva az osztrák császártól soha sem lett maig sem. És az a másik, a nagy lélek pihenni vágyott, haza Erdélybe — de az adáz ellenség gondoskodott arról, hogy lelke elszálljon — hite harmatát hullatva a magyarra.

Megmérgeztették emberével, Kátai Mihállyal 1606. decz. 29-én. Utolsó percében is azon hó kivánságának adott könnyek között kifejezést, hogy legyen a magyar testvér Erdéllyel. És a nemzet sirt holtteste mellett; és hamvát szétszorta a 300 év fuvalma, hogy így legyen a magyarok

Mózes, mert az ő alkotásából merít ma is minden törpe utód. Hamvainak egy porszemét lelkünkre veté az idő s úgy érezzük, hogy az ő példája biztat azzal, hogy a magyar megél. Mert ha elpusztulnak is a harczos apák, el a gyermeknevelő anyák, akkor Erdély erdői fogják teremni a fiakat s a magyar róna virágai harmatcseppből fogják szülni a leányokat. Emlékezzünk azért Bocskayról s jelés vezényszavunk legyen: ha Isten velünk, ki ellenünk.“

Oly jól esett ezután a „Magyar Gályarabok — sok szenvedést, hitet beszélő — énekét“ hallani s a belső embernek az énekekkel együtt énekelni. Falusi, egyszerű emberektől ily előadást, buzgalmat látni, hallani, csak arra reá termett tanító, karvezető dícséretet érdemlő nagy munkája alapján lehet.

Fénypontja volt a programnak *Király* Ilona k. a keresetlen formában, a lélek és szív teljességével előadott szavalata. Bocskay egyszerűségével összhangban állott fenségét szavaló nagy hatással festette meg előadásában. Szíves köszönet neki. Majd *Kovács* József helybeli lelkész olvasott föl egyháza történetéből az utolsó 50 évből; élénk színekkel, részletesen festi az igen érdekes történelmet, melyet az egész ünneplő közönség nagy figyelemmel hallgatott.

Végül id. *Gyarmathy* Zsigmond mond néhány zárószót, a mely után az istentisztelet bevégeződik s a lelkészilakon kezdetét veszi a tárgyaló gyűlés.

Itt *Régeni* Ferencz m.-bikali lelkész olvassa föl a vallástanításról írott értekezését. Világosan s a szükségnek megfelelő módon gondolkozó főnek nagy méltánylást érdemlő kitűnő munkája ez, a melyet, a mikor valódi örömmel üdvözlünk, részletesebben nem kívánunk ismertetni azon jóleső hitben, hogy a hivatalos világnak is alkalom nyújtatik, ha másként nem, a hivatalos lapban való megjelentetés útján elolvasni, megszívlelni s bevinni az abban levő életet, hitet biztosító igazságokat a tanügyi bizottság tárgyai keretébe. Mert, hogy jó tankönyv legyen, arra korszerű irányzatot kell annak az írónak maga előtt látni, a mely már nem egyéni, hanem a közegyház közvéleményét juttatja kifejezésre. És ebben a munkában igen helyesen vannak kijelölve az irányelvek. Tessék megragadni s ezzel együtt elfogadni a *Nagy* Károly gyakorlati értékű megjegyzését, melyet e felolvasáshoz való nagyszabású hozzászólásában alaposan fejtegetett, hogy t. i. míg a vallásnézet világnézetté nem fejleszthető, maradjon naiv vallásosság a tulajdona gyermeknek s a vallástanításnál a methodust kell követni, hogy megtörténjék a vallásos érzésnek jegezesedése, amely aztán tudattá, nézetté lesz. Épen azért gyűlés elfogadja *Biró* András azon indítványát, hogy közöltessék az értekezés a hivatalos lapban, de állandóan napirenden tartassék az értekezleti, sőt traktuális gyűléseken is.

Biró András felhívására a *káromkodás elleni harc* eredményéről tesznek többen jelentést, a melynek alapján a *Lészay* Ferencz gondnok ur által jutalmazásra felajánlott diszes úrasztali terítőt a m.-bikali egyház nyerte meg.

Nem tudjuk ennek a kálvinista világi papnak csodálatraméltó mély lelkét eléggé bámulni; ime a hit. Nem is mondunk a fényeskedéssel előljáró nagy jó urunkra mást, mint a biblia szavát: Bizony igaz ember ő. Egyben a jövő évre is egy más emléktárgyat ajánl meg az értekezletnek, a melynek kapcsán azon tiszteletteljes kívánságot óhajtanók kifejezni, hogy ne csak az eredményről, hanem a módról is kívánatos volna a jelentéseket bekérni.

Nagy Károly th. tanár felemlíti, hogy a Kálvin-szövetség megalkottatott; czélul tüzvén ki az egyházi socialis tevékenykedést. Vegye az értekezlet is e munkát föl. Értekezlet kimondja az indítvány elfogadását.

Az id. *Gyarmathy* Zs. világi s *Biró* A. egyházi elnök zárszavai után, a melyekben a gyülekezetnek, annak lelkészének, a szereplőknek s résztvetteknek

köszönetet mondanak, a gyűlés bezárul. Itt végül említjük föl, hogy *Kovács* József helybeli lelkész a közebéd részvételi díját nemes egyházi czélra ajánlotta föl, felerészét a Bocskay-alapra, felerészét az értekezlet részére. A tett többet ér a szónál. Köszönet az adakozónak.

Paulai Viktor,
ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

Nyílt klerikalizmus. A ki a br. *Barkóczy* beszéde után is kételkedik még afelől, hogy az állami iskolákat Apponyi kultuszministersége alatt kiszolgáltatják a klerikalizmusnak: annak ime, szolgálunk egy közelebbi példával. Kolozsvárt van egy állami tanító- és egy állami tanítónőképzede. Mióta csak fennállnak 5—5 igazgatótanácsosa volt mindakettőnek és pedig ezek közt soha sem volt pap, nyilván azért, hogy nehogy felekezeti féltékenység ébredjen, pedig Kolozsvár két püspöknek is székhelye. A napokban azonban a kultuszminiszter fogta magát és *Hirschler* József kolozsvári plebánost, Majláth püspök ismert protegáltját, mindkét intézethez igazgatótanácsosnak nevezte ki, jöllehet sem gondnoksági hely nem üresedett meg, sem — úgy tudjuk — az intéző-bizottságok nem kérték *Hirschler* kinevezését. Hát teljes tisztelettel kérjük Apponyi miniszter urat: így értelmezi a felekezeti egyenlőséget és viszonyosság-t?! *Ferencz* József unitárius, dr. *Bartók* György ref. püspökök, Kolozsvár székhelylyel, 40—50 éves közpályával csak nem kívánhatják, hogy az 1/2 év előtt még káplán *Hirschlertől* meglássa őket a magas kultuszminiszterium. Az Apponyi miniszter orrára ugy látszik Majláth rakja a — pápaszemet. Nos, mindezekhez mit szólnak a mi „új korszak“-ért rajongó embereink?!

Az Országos Középiskolai tanáregyesület most tartja 40-ik közgyűlését Budapesten. E közgyűlésnek különös jelentőséget adtak azok a beszédek, a melyek a megnyitás ünnepélyességei közt hangzottak el. *Beöthy* Zsolt elnök megnyitójában az iskola jellemnevelő feladatáról szólva, azt a nagy bajt emeli ki, hogy az élet az iskola ez irányu törekvéseit — fájdalom — nem támogatja, sőt folyton ellensúlyozza. Legnagyobb feltűnést a kultuszminisztert képviselő br. *Barkóczy* Sándor miniszteri tanácsos beszéde keltett, ki a nevelés legfontosabb részének a jellemképzést és akaratirányítást mondva, kijelentette, hogy „ez másként helyesen nem történhetik, mintha az egész társadalom és közoktatásügy valláserkölcsei alapra helyezkedik“, a mi alatt „nem valami elvont bölcséleti vallást és erkölcsant, sem pedig valami tételes torzvallást ért, hanem egyedül az igaz és helyesen értelmezett kereszténységet, a melyben lefektette az isteni Mester mindazon tanokat, elveket, törvényeket és intézményeket, a melyek minden állás és hivatás számára megfelelő, eszményi tökéletességre törekvő munkásokat képesek nevelni.“ „Ez a legjobb a kereszténységen kívül állókra is, mert ez fog biztosítani számukra — türelmet.“ A felekezeti iskolák ezen nagy előnyét kell érvényesíteni az állami iskolákban is. A tanárok nagy része klerikalizmusnak találta a beszédet, melyet a miniszter képviselője mondott s hatását gyengíteni — mint írják a lapok — *Dóczy* Imre próbálta, ki az Orsz. ref. tanáregyesület nevében üdvözölte a testvér-egyletet. — Nő, ezekre még visszatérünk, mert hiszen itt minden „az igaz és helyesen értelmezett kereszténységen“ fordul meg.

Nyugalomba lépés. *Dr. Kádár* János egyházkerületünk igazgatótanácsának titkára e hó 1-ével megvált az egyházkerület szolgálatából. Már mint egyetemhallgató jogász 1887—90-ig dolgozott az igazgatótanácsnál. 1891-ben a segédtitkári állás szerveztetett számára, *Márkus* János titkár mellett. 1899-ben rendes titkárrá lépett elő s e minőségben szolgálta egyházkerületünk kormányzatát mostani kilépéséig. Nehéz időkbén, sokszor válságos napokban szolgálta odaadással a kerület ügyeit a vezető férfiak intencziói és saját legjobb meggyőződése szerint. Nem volt zászlótartó, de azért mindig védte a zászló becsületét. Ám ha harcolni kellett is, a védelmi állásból nem szívesen ment át a támadásba senkivel szemben. Innen, hogy neki igazában sem ellenségei, sem haragosai nem voltak. Mint hivatalnokkal, igazán mindig a legkelle-

mesebb volt vele érintkezni; az információkat szívesen fogadta s készséggel honorálta a jogosult szempontokat. Egészségi és családi viszonyai újabb időben más munkatér felé tereltek. Nagybbszabású közgazdasági tevékenységbe fogott a „Közhasznú Szövetkezet“ megalapításával. Évek óta megosztva magát ennek vezetése s a titkárság munkája közt, viselte a kettős terhet. Mostantól kezdve teljesen a közgazdasági életnek fog élni, melyen talán terhes családjának is biztosabb existenciát biztosíthat s egyházának is tehet további szolgálatokat az anyagi gyámolítás terén. Igazában tehát nem is nyugalomba, csak nyugdíjba megy a titkárságból, mert az élte delén is alig álló férfiú az új munkatérén még sokat alkothat. Adjon is erre neki Isten erőt! ezt kívánjuk búcsuzóul a titkárnak s köszöntésül a „Közhasznú“ vezérigazgatójának.

Lemondott lelkész. Lapunk zártakor vesszük a hirt, hogy I. Irsay József a kolozsvári egyházközség magyar-utcai parokhiájának papja s két év óta az egyházközség ügyvezető-lelkésze, lemondott itt viselt papi álmásáról s minden ezzel járó állásairól. A legközelebbi országos képviselőválasztás alkalmával a gyalui kerület orsz. képviselőjévé választott s egyházközségével ép' most indított vala tárgyalást aziránt, hogy képviselői elfoglaltsága mellett, hogyan lássa el segédlelkész igénybevételével lelkészi teendőit. Voltak, a kik elvileg ellenezték a megoldásnak ilyen formáját, hangoztatva, hogy a papság s főleg épen a szóbanforgó állomáson, egész embert kíván s az ekklezsiának „albérletbe adása“ meg nem engedhető. A presbyterium többsége azonban készséggel beleegyezett az Irsay magasabta feltételekbe és módon való helyettesítésbe, ezzel is kifejezve iránta ragaszkodását. Tudván azonban, hogy ezzel a dolog még nincsen végleg elintézve, megindult a kolozsvári lapokban a pro és contra vitatás, mely alatt az egyéni érdekek is ugyancsak keresték a kielégítést. Irsay pedig hamarosan véget vetett a vitának: beadta papi állásáról való lemondását. Most persze ennek kutatják mélyebb okát minden lehető és lehetetlen formában. Mi a napilapokat nem követjük e tésre; de őszintén kifejezzük sajnálkozásunkat afelett, hogy egy olyan talentum, mint Irsay, ezt az utat kell, hogy járja. Őszintén sajnáljuk, hogy Irsay egyházi téren nem válthatta be azon reményeket, a melyeket sokan joggal fűztek hozzá, a jövőre is, hanem most, úgy látszik, egészen más munkamezőre adja magát. Pedig az aratni való gabona sok... Ezzel azonban nem számol a divatos „aratósztárj“, melyet munkás és gazda egyformán remegve igyekeznek kikerülni, de a melybe annál biztosabban beleesnek. Végzeteszerűen — mondják talán némelyek resignációval. En pedig áldom az Isten, hogy a keresztényiség az erkölcsi világrend fényével elűzte a végzet homályát. Ezért tudok én ily szomorú esetenél is — jót remélni. (N.)

Papi jubileum. Kovács Ödön hidalmási ref. lelkész f. hó 28-án ülte papi működésének 20-ik évfordulóját. Ez alkalomból tisztelői — felekezeti különbség nélkül — meleg óvációkban részesítették közszeretben álló érdemes lelkészüket s a tiszteletre rendezett társasvacsorán lelkes pohárköszöntőkben adtak kifejezést iránta érzett szeretetüknek és ragaszkodásuknak. (Cs. S.)

Köszönet. A f. évi június 14-én tartott egyházlátogatás alkalmával szt.-margitai egyházközségünknek, két egyszerű és mondhatni szegény hívünk: Székely János és neje Kovács Kati, egy kívül-belül aranyozott ezüst kelyhet adományoztak, 170 kor. értékben. Élő hitből származó cselekedet, mely nem várja emberek dicséretét. Áldjon meg titeket az Ur és őrizzen meg titeket, kedves hieim! Szt.-Margita, 1906. jun. 29. Kovács Gábor, lelkész.

Nagybecsü ajándék. Ritka szerencsében részesült a medgyesi körlelkészesség kötelékébe tartozó balásztelki fiókegyházunk. Ugyanis a mult hó folyamán Vargha Gyuláné sz. Szász Póla Budapestről, édesatyja néhai Szász Károly; özv. Szász Domokosné Kolozsvárról, néhai férje hagyatékából, egy-egy mintegy 50—50 kor. értékű urasztali ezüst pohárral ajándékozták meg a nevezett fiókegyházat. Két nagynevű püspökünk, különben is ragyogó emlékezete fog a két pohárral — a minőkkel kevés egyházunk dicsekedhetik, nemzedékről-nemzedékre átszállani. A nemesszivű adományozó urnóknak a lelkész levélben fejezte ki köszönetét.

GYÁSZROVAT.

Egy szüszavú szomorujelentés tudatja, hogy Örtel János vizaknai ev. ref. lelkész 64 éves korában 37 évi boldog házaselet, 38 évi áldásos papi munkálkodás után folyó hó 1-én d. e. 9 órakor meghalt. Temetése folyó hó 3-án délután 3 órakor volt. Örtel korábban luth. lelkész volt a Barczaságon egyik magyar iuth. gyülekezetben. Hogy onnan megvált, lett református pappá és vizaknai második lelkészé.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 704—1906. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

A dési ref. egyház egy tanítói és két tanítónői állásra pályázatot hirdet.

Javadalom: 1. a tanítói állásnál 1100 kor. törzsfizetés és természetben lakás, esetleg 300 kor. lakpénz; 2. a tanítónői állásoknál: 800 kor. törzsfizetés és 200 kor. lakpénz.

Kötelesség: az egyházközség iskolaszéke által kijelölt egy-egy osztály vezetése.

Pályázati határidő: 1906. jul. 31. Az állások szept. 1-én foglalandók el.

Kellőleg felszerelt folyamodványok Pap István espereshez küldendők Sárosmagyarberkeszre (Szatmár m.) u. p. N.-Somkut.

Kolozsvárt, 1906. július hó 3.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 450—1906.

MEGHIVÓ.

A görgényi egyházmegyei kántortanító, tanító, tanítónő, énekvezér, lévita, alkalmazott állami iskolai tanító-énekes-vezér atyafiakat tisztelettel meghívjuk Szászrégenben, ehm. tanácstermünkben jelen év aug. hó kilencedikén (9), d. e. 9 órától kezdődőleg megtartandó Értekezleti gyűlésre.

Tárgyak: 1. „Az erdélyi ref. Egyházkerület népiskoláinak Tanterve, utasítással“ című javaslat tárgyalása. (Előadó Ferencz Károly disznajói kántortanító, egyhm. képviselő.) 2. A mult gyűlés alkalmával félbenmaradt tárgyak folytatólagos tárgyalása. (Előadó Imreh Zsiga abafájai tanító, értekezleti jegyző.)

Az első pontra vonatkozólag az iskolaszékek kötelesek véleményeiket július végéig az esperesi hivatalhoz betérjesztetni. (Lásd hiv. lap 24—1906. szám, 2030—1906. sz. ig. tanácsi rendeletet.) Értekezletünk aztán — mint szaktestület — összesített véleményes javaslatot terjeszt az egyhm. tanács elé, melynek ugyane tárgyban, az egyházmegyei közgyűlés által kiküldött referens-bizottsága: Kovács István. Lénárt József és Ferencz Károly.

Gernyeszeg, 1906. június 28.

Csekme Ferencz
esperes, elnök.

Kovács István,
tanügyi-előadó.

Sz. 90—1906.

KÖRLEVÉL

a kalotaszegi ref. egyházmegye tiszteletes lelkészeihez.

Kérem tiszteletes lelkésztársaimat, hogy haladéktalanul sziveskedjenek elküldeni hozzám:

1. az iskoláiknak megfelelő (A. vagy B. mintájú) „Statisztikai“ ivatek;

2. a gazdasági ismétlő-, valamint a mindennapi iskolában végzett vallás- és énektanításról szóló „Haladási naplót“;

3. a ref. iskolákból, az összes elvégzett tananyagot magában foglaló „Munkanaplót“.

Az esetleg szükséges nyomtatványok az egyházmegyei nyomtatványkezelőtől szerzendők be.

Kalotaszentkirályon, 1906. jun. 27.

Kovács József,
e. m. tan. előadó.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

„Indokolatlan (?) idegesség.“

Annak a beszédnek, melyet br. Barkóczy Sándor kultuszminiszteri tanácsos tartott a középiskolai tanárok országos gyűlésén a kultuszminiszterium képviselőjében s a melyet lapunk múlt számában épen legfontosabb mondatainak közlésével ismertettünk, folytatása volt az országgyűlésen is. A sajtó egy része (és mily kevés a „zsidó“-nak mondott sajtóból!) szóvá tette a beszédet, úgy értelmezvén azt, mint a melyben határozott klerikális törekvések jelentkeznek. S mert e vádra, melylyel most már az egész kultuszminiszteriumot illették, annak feje semmiképen sem akart reagálni: *Halász* Lajos képviselő interpellálta a képviselőházban *Apponyi* gróf kultuszminisztert, hogy az ő nevében mondta-e Barkóczy beszédét és mi az álláspontja a miniszternek e kérdésben?

Az interpelláció oly viharos jelenetek között történt s annyi szenvedélyt lobbantott fel, a „kereszténység“-nek oly dühös védői akadtak a *református* vallásu *Halász* Lajos azon törekvésével szemben, hogy valahogy bár szóval kinyilvánítassék illetékes helyről, hogy kereszténység nem annyi, mint róm. katolicizmus, hogy e jelenség a mélyebben pillantó embereket méltán megdöbbsentette.

A néppárt oldaláról és az Ugron Gábor vezette 48-as néppárti segédcsoportok részéről majd hogy szét nem szedték az interpellálót, a midőn helyes érzéssel mutatott rá arra, hogy a mikor azt látja, miszerint Barkóczy és védői a „kereszténység“-et azonosítják a római katolicizmussal, a „valami elvont bölcséleti vallás- és erkölcsstan és tételes torzvallás“-sal szembeállítják azt „az egyedül igaz és helyesen alkalmazott kereszténységet“, a mely „nekünk, magyaroknak 900 éves nevelőnk“, mikor a nevelés vallás-erkölcsi alapjának hangoztatásánál, melyet maga is helyesel, nem a krisztusi *szellemet*, hanem „az isteni Mester *tanait*, *törvényeit* és *intésményeit*“ hangsúlyozzák:

akkor — szólt — „lehetetlen, hogy ne tiltakozzam azon reakciónárius irányzatnak feltámadása ellen, melyet — akár tagadják, akár nem — felvonulni látunk az egész országban minden irányban“.

Az izzó és puszkaporos levegőben *Apponyi* rögtön válaszolt. Kijelentette, hogy Barkóczyt a miniszteriuma képviselőjére küldötte ki, de a mi nyilatkozatot ezentul tett, „tisztán az ő személyes felfogásait tolmácsolják“. Elismeri, hogy „az egész Európa s így hazánk civilizációja is a kereszténységen alapszik“, de e történeti tényről még messze van „a felekezetiesség kinövéseinek akár az életbe, akár az iskolába való bevitelére“. A kormány „a lelkiismereti szabadságnak azon alapelveit, melyek törvényeinkben le vannak fektetve, mindenkivel szemben érvényre fogja juttatni s semmi ezzel ellenkező tendenciát sehol, amennyire az ő hatásköre terjed, *elharapódzni* nem fog engedni. Különben „az igen kényes természetű kérdések megbeszélésében, ezen jelenségek méltatásában minden olyan *idegességtől* tartózkodni kell, a melyet a jelenlegi helyzetben egészen *indokolatlannak* kell kijelentenie“.

Halász a választ „azon reményben, hogy a kultuszminiszteri tárcza tárgyalásakor ezen nyilatkozat szellemének a jelenségeit is észlelni fogja“, tudomásul vette, s ezzel a dolog történetét el is mondtuk s most még csak magára a dologra kell egy pár megjegyzést tennünk.

Nem az *Apponyi* választ kívánjuk bonczolni, a melyről készséggel elismerjük, hogy az „igen kényes természetű kérdés“-t sikerült egyelőre azon politika érdekében hasznosítani, a melynek célja, hogy „azokban a helyzetekben, a melyek a mostani politikai megállapodásoknak ideiglenessége folytán még előállhatnak, olyan légkör ne fejlődjék, mely az ország összes polgárainak testvéri egyetértését megzavarhatná.“ Az *idegesség* tényleges fennállását azonban ő is elismeri s a kérdés csak az, hogy oly indokolatlan-e, mint azt ő állítja?

Ha nem csak szavak és szólamokból, hanem a tényekből ítélünk: aligha találjuk oly indokolatlannak. Egész közéletünket a néppárt által képviselt türelmetlen praepotens ecclesiae militans terrorizmusa uralja. Ennek ugyan leghangosabb nyilvánulása a francia nációnalizmus mintájára szított antiszemitizmus, de ép' oly égő — bár egyelőre takargatott — anti-protestántizmus. Mindkettő csak negatív formája annak a rekatholizálási törekvésnek, mely nap-nap után élesebben bontakozik ki. Nemcsak a vehemensül megindult lélekhalászat mutatja ezt, hanem a jezsuitáknak törvény ellenére való beözönlése s most mindenfajta francia apácza - zárdáknak engedély nélkül való betelepődése. Ezek bizonyára nem a felekezeti béke ápolására jönnek; de Apponyi gróf a lelkiismereti szabadsággal ellenkező tendenciák elharapódzását csak annyira nem engedi, „a mennyire az ő hatásköre terjed.“ A megyés püspökök, érsekek és primás hatáskörébe csak nem szólhat bele!

Indokolatlan idegesség! Ugyan?! De hát mikor elibénk merednek a következő tények: Pater Tomcsányit a jezsuitát kormányképviselőnek küldi ki a kultuszminiszterium Szolnokra, Egerben a br. Bánffy alatt felállított állami leányiskolát megszünteti Apponyi, mert van ott elég *zárdai*-iskola a prot. leányok számára is, br. Barkóczy urat, ezt a „veszedelmes klerikális“-t, br. Bánffy alatt eldugták a kultuszminiszteriumban a nyugdíjosztályba, most azonban a középiskolák élére kerül s ő találta meg méltónak, hogy képviselje Apponyi minisztert; Bonitz, a néppárti „Alkotmány“ volt szerkesztője, mint sajtóirodai hatalmasság irányítja a bel- és külföldi sajtót a magyar ügyekben; Hirschler plebánus a kolozsvári áll. tanítóképzők spiritalisának neveztetik ki s az egész kultuszminiszteriumban a reverenda uralkodik a bevett felekezetek egyenlőségének és viszonyosságának nagyobb dicsőségére. De azért az idegesség indokolatlan! — szavalja Apponyi gróf.

Valóban indokolatlan, mikor Halász szükségesnek látja, hogy épen az ő padjaikról (48-as Kossuth-párt), „a hol annyiszor hangoztatták a szabadság, egyenlőség és testvériség jelszavait, tiltakozzanak a minden irányban feltörő reakciós irányzat ellen“ és ebből a hatalmas pártból alig akad 3—4 ember, ki nyíltan solidaritást merjen vele vállalni, míg Ugron Gáborék rögtön a zsidóság és szabadkőművesesség vádjával terrorizálnak mindenkit s hajlandók úgy az igazi magyarság, mint a vallás igazsága mértékéül a régiséget állítani fel. Ugron Halással szemben, ki nem „új-magyar“ voltát azzal bizonyította, hogy ősei 400 év előtt már küzdöttek a lelkiismereti szabadságért, azt kívánta, hogy még 500 évig kell itt élnie, hogy olyan magyar lehessen, mint ő. A tiszta magyar egyidős a magyar „keresz-

ténységgel“: 900 esztendő a kanonikus kor, a melyhez természetesen jár majd a „tisztázott“ nemeslevél.

S ilyen jelek mellett is indokolatlan az idegesség?! De hát csoda-e, hogy még menteni igyekszünk, a mit lehet, hogy a mikor majd az állandó berendezkedés jön, ne arra ébredjünk, hogy nincs mit menteni?!

Hát csak legyünk résen, mert a szép szavak mellett a tettek csakugyan nem megnyugtatók. Sajnos, de így van.

Nyilatkozat.

Az „Erdélyi Prot. Lap“ f. évi 24-ik számában dr. *Gidófalvy István* kir. közjegyző úr és „*Egy öreg pap*“ is oly érzékenyen iakadtak ki „a lelkipásztorok és tanítók társadalmi tevékenységéről“ szóló és az udvarhelyi ref. egyh. megye egyházi Ertekezlete elé terjesztett véleményes javaslat ellen, mint midőn az embernek fájó sebet érintik vagy éppen a tyukszemére lépnek.

Eppen ezért, némi megnyugtatóul, mindenekelőtt kinyilatkoztatom, hogy azt az „*Erd. Prot. Lap*“ f. évi 23-ik számában közölt véleményes javaslatot, fölkérés folytán, én készítettem és így az csak az *én egyéni szerény véleményem*, amelyet azonban, az ott felsorolt indító okokra támaszkodva, annyival inkább föntartok, mert meggyőződésé vált hitemben még ezek az érzékeny kifakadások se ingattak meg.

Ugyanis, habár teljes elismeréssel viseltetem dr. *Gidófalvy* közjegyző ur közhasznú tevékenysége iránt és azt is tudom, hogy éppen a szövetkezetek szervezése terén elévülhetetlen érdemei vannak és habár jól tudom azt is, hogy az *idézet* és *példa* nemcsak illusztrál, világosít, hanem *bizonyít* is: mégis azért nem tartom döntő érvenk a magyarláposi fősolgabíró úr egyik lelkipásztor afiára vonatkozó elismerő beszéde egyrészének az idézését, mert én éppen úgy tudnék — talán a kir. közjegyző úr által is jól ismert — olyan példákra hivatkozni, a melyek *szomorúan* igazolják az *én egyéni véleményem* jogosultságát.

Elmondhatnám, hogy egyik különben derek lelkipásztor afiának, éppen a szövetkezeti ügyekbe való belegabajodás és az ebből keletkezett kollízió miatt, ott kellett hagyni parochiáját.

Egy másik b. e. lelkipásztor afa pedig golyótt röpitett övéiért dobogó és hiveit is szerető nemes, jó szívébe, mert a kínálkozó alkalom kísértetbe vivén, foglyul ejtette! Sőt nem volna nehéz példákat hozni fel arra is, hogy a lelkipásztor és tanító, a szüntelen való zaklatás, meghurcolás, gyanúsítás és polgári törvény elé idézés miatt kénytelen volt saját hivatali kötelességeit elmulasztani és lelke nyugalalmát föláldozni.

Hát a politizálás, a korteskedés és pártoskodás miatt hány lelkipásztort és tanítót üldöztek már és hányan itták és isszák ennek keserű levét?!

De nem folytatom, mert tudom, hogy az ilyen szomorú és elrettentő példákra való hivatkozás keletlen és mert tisztelem mindenkinek egyéni véleményét.

Aztán azt is tudom, hogy máson is erőt vehet elfogultság, éppen úgy, mint rajtam.

Hogy pedig a lelkész és tanító ne munkálkodjék, azt nem mondtam, mert én is tudom, hogy „a hit jó cselekedetek nélkül meghalt önmagában.“ De van az „*Ur szőlőjében*“ is elég irtani és gyomlálni való; bár azt győzzük!

Én csak azt akarnám, hogy lelkész és tanító ne forgácsolják el és ne mérítsék ki testi és lelki erői-

ket a hivatásuk körén kívül eső ügyek intézésében, mert elvégre talán mégis csak „egy a szükséges dolog.”

Ennyit gondoltam, mondtam és e mellett maradt most is.

Az „Egy öreg pap” türelmetlen és szenvedélyes kifakadására csupán azt jegyzem meg, hogyha — a mint állítja — csakugyan „egész élete folyamán az udvarhelyi javaslattal ellentétes munkásságot fejtett ki” és annak hasznát látta az egész falu: ez még csak egyéni sokoldalú kiválósága mellett teszen tanúbizonyságot és ám csak folytassa hát a nemes munkát és haladjon a régi csapáson, hanem azért ne törjön pálczáat könnyedén mások eltérő véleménye felett és ok nélkül ne átkozódjék.

Tudom, hogy mindnyájan jól akarunk, de győzőn a jobb.

Béke velünk!

Bod Károly,
ny. r. tanár, lelkész.

ISKOLA.

Értesítés

az erdélyi ev. ref. egyházkerület kolozsvári theologiai fakultásáról az 1906—907. tanévre vonatkozólag.

1. Az 1906—907-ik tanév ünnepélyes megnyitása szeptember hó 6-án, vasárnap d. e. 11 órakor lesz a fakultás épületének dísztermében. A rendes előadások szeptember 17-én kezdődnek.

2. A felvételért való folyamodványok érettségi bizonyítvánnyal, illetőleg annak hitelesített másolatával vagy leczkekönyvvel (index), hitelesített adókönyvi kivonattal és családi értesítővel felszerelten és a fakultás igazgatóságához czimzetten *folyo évi aug. hó 25-ig* küldendők be. Később érkezett folyamodványok nem vétetnek tekintetbe.

A folyamodványok felzetén megjelölendő a folyamodó lakása és utolsó postája.

A folyamodók a beadásra kitűzött határidő után 10 nap alatt értesítettnek folyamodványaik miként történt elintézéséről.

A volt növendékeknek, a mennyiben nem jótéteményesek, elég csak levélben jelentkezniök.

Az állami jótéteményes bölcsészethallgatóknak évről-évre kell folyamodniok, a 2. pontban jelölt módon szerelve fel folyamodványaikat s azokat a Nagyméltóságu vallás- és közoktatásügyi Miniszter urhoz intézetten, a fakultás igazgatóságához kell beküldeniök.

A ki azonban *augusztus 25-ig* nem jelentkezik, vagy nem folyamodik, eltávozottnak tekintve, helye mással töltetik be.

3. A Főtiszt. egyházkerületi közgyűlés 32—1904. sz. jkvi határozatának alapján a hittanhallgatók közül a stipendiumban részesülők csak a 200—100 korona díjfizetők közé vehetők fel, továbbá 30 theologus fizet 200 koronát, 40 theologus 100 koronát és 10 theologus 50 koronát; ujonnan jelentkezők általában csak 200 kor. díjfizetés mellett vehetők fel, kivéve a „jeles” (1) érettségi bizonyítvánnyal jelentkező ifjakat, akik a rendelkezésre álló helyhez képest már azonnal ösztöndíjra is ajánlhatók.

Az ujonnan felveendő theologus ifjakért — a kötelező tárgyak után — az első félévben az egyetemi tandíjat a fakultás fizeti, de a beiktatási díjat (10 kor) nem; a II. évek között azonban az egyetemi tandíjat csak azokért fizeti a fakultás pénztára, a kiknek theologiai indexe általános jeles (1), vagy legalább jó (2) osztályzatot mutat. Az elégségesek (3) önmaguk tartoznak az egész tandíjat fizetni.

A hittanhallgatók részére tizenöt 200—200 koro-

nás és egy 180 koronás ösztöndíj, továbbá a legáció jótéteménye helyeztetik kilátásba.

4. A bölcsészethallgatók mind 400 koronát tartoznak fizetni, kivéve az állami jótéteményeseket. Az ellátási díjat három egyenlő részben (szeptember, január és április) kell fizetni.

A beiratás alkalmával a konviktsusi és internátusi díjnak első harmada feltétlenül befizetendő s csak később, indokolt kérelemre engedélyezhet az igazgató havonkénti fizetést; de ekkor is csak ama feltétel mellett, ha a díjak a hó öt első napján befizettetnek, mert különben a jótétemény a hátrálékosoktól elvonatik.

Az előző tanévről konviktsusi díjakkal esetleg hátrálékban maradt ifjak csak abban az esetben vétetnek fel az internátusba, ha e hátrálékaikat előzőleg az igazgatónál befizetik.

5. A folyamodó theologus és tanári pályára készülő ifjak közül a fakultás Előljáróságának határozata értelmében az internátusba csak azok fognak véglegesen fölvetetni s a beiratokozáshoz bocsáttatni, a kiket az intézeti orvos előzetes vizsgálat után teljesen egészségeseknek fog találni. Ezért a beiratkozás előtt a beiratásra kitűzött napokon az akkor az intézetben tartzkodó orvos ur által tartozik magát minden jelentkező ifju megvizsgáltatni s tőle a fölvételt megengedő igazolványt hozni.

6. A beiratáskor minden egyes felvett növendék kivétel nélkül 20 korona beiratkozási, felszerelési, könyvtári stb. díjat tartozik fizetni, mely fizetés alól felmentés senkinek sem adatik; végül pedig az intézeti törvények 1 példányát tartozik megvenni (40 fillér).

A hittanhallgatók ugyancsak a beiratáskor tartoznak megfizetni a theologus köri évi díjat (2 kor.) úgy, hogy a hittanhallgatók a beiratáskor összesen 22 koronát, az ujonnan jövők a törvény- és leczkekönyvvel együtt 23 koronát fizetnek.

7. Az internátusba az 1906—1907-ik tanévtől kezdve az egyházkerületi gyűlés határozatából összesen 120 ifju vétetik fel és pedig 80 theologus és 40 tanárjelölt. Az ifjak kettős és négyes szobákban nyernek elhelyezést s a megjelölt díjakért lakást (fűtésel) és reggeli, ebéd és vacsorából álló étkezést kapnak.

Az ágyak mátráczczal, fejbáncokkal és pokróczczal fel vannak ugyan szerelve, de feltétlenül szükséges 1 vánkosnak és legalább 4 lepedőnek hozása, hogy az ágyak kellő tisztán tartathassanak. Ily felszerelés nélkül a beköltözés sem engedhető meg.

8. A beiratások a jövő tanévre szept. 10—11—12-ik napjain lesznek.

9. A benlakásra felvett ifjak szeptember 10-ikétől kezdve jöhetnek.

A tápintézetben a főzés szept. 13-án kezdődik. Szeptember 10-ike előtt senki benlakást és szept. 13-ika előtt senki kosztot az intézetben nem kaphat, még külön kérelemre sem.

10. A theologiai alap- és lelkéssképesítő vizsgák (kápláni és papi vizsgák) szeptember 13. 14. 15. napjain fognak megtartatni és pedig akként, hogy szept. 13—14-én az első és második lelkéssképesítő, 15-én az alapvizsga.

E vizsgákra a jelöltek szeptember 12-én, illetőleg az alapvizsgát teendők szept. 14-én tartoznak a fakultás igazgatójánál jelentkezni, nála okmányaikat (indexeiket, illetőleg első papi vizsgai és szolgálati bizonyítványaikat) bemutatni és a képesítő vizsgák jelöltjei vizsgadíj címén személyenként 10—10 koronát s a kiállítandó bizonyítványért külön 5 koronát, összesen 15 koronát lefizetni.

11. A javító- és pótvizsgálatok a beiratások ideje alatt, szept. 10—12. napjain lesznek. Az ezen napokon a szigorlatokat elmulasztók csak a tanári kartól külön kért és teljesen indokolt kérelemre nyert en-

gedély mellett tehetnek később szigorlatot; de a kik szigorlataikat az előző tanév végén indokolatlanul elmulasztották letenni, vagy pedig elégtelen osztályzatot nyertek, az új tanév első felében semmiféle intézeti kedvezményes jótéteményben nem részesülhetnek.

12. Esetleges tudakozódások a theologiai fakultás igazgatójához intézendők (Kolozsvár, Emke-tér 1-ső szám).

A tanári karnak 1906. jun. 19-én tartott üléséből. Kolozsvárt, 1906. július 4-én.

Kenessey Béla,
a theol. fakultás igazgatója.

Tájékoztató

a kolozsvári ev. ref. kollegium elemi iskolájába, főgimnáziumába s az ezekkel kapcsolatos benlakásba való felvételtől.

1. *Beiratás.* A felvétel szept. 1. 3. 4-én lesz. Felvétetnek az 1-ső elemi osztályba 6—7 éves fiúk, a többi osztályba a megfelelő koruak felvételi vizsgálat vagy az előző osztályról kiállított szabályszerű bizonyítvány alapján. Az I. gimn. osztályba felvehető a 9—12 éves fiúk, ha az elemi iskola 4-ik osztályáról jó bizonyítványt mutatnak be vagy jó sikerrel tesznek felvételi vizsgálatot. A felvételi vizsgálat díja a gimnáziumban 20 kor., az elemiben 12 kor. Az igazgató az I. gimn. osztályba az első napon csak az elemi iskolát itt végzett tanulókat s az újak közül az ev. ref. vallásukat veszi fel, ha jó bizonyítványuk van. A felsőbb osztályokba megfelelő életkoru tanulók vehetők fel a megelőző osztályról szóló jó bizonyítvány alapján. A polgári iskola valamelyik osztályából gimnáziumba átlépni kívánó tanulók felvételi vizsgálatot tesznek a latin nyelvből, magyar nyelvből, esetleg természetrajzból. A beiratáskor be kell adni a tanuló születési bizonyítványát és himnlőltási, 12 évnél idősebb tanulóknál az újraoltási bizonyítványt. Azok a tanulók, kik eddig is ebben a kollegiumban tanultak, iskolai bizonyítvány helyett értesítőjüket hozzák magukkal.

2. *Vizsgálatok.* A felvételi-, pótló- és javító-vizsgálatok szept. hó 1—4. napjain lesznek. Javító vizsgálatra állhatnak azok a tanulók, kik ebben a gimnáziumban egy vagy két tárgyból elégtelen osztályzatot kaptak, ha engedélyt nyertek a javító-vizsgálat letételére. A javító vizsgálat engedélyezését írásban kell kérni július 5-ig. A javító vizsgálatot egy tárgyból a tanári kar, két tárgyból „Az erdélyi ev. ref. egyházkerület méltóságos Igazgatótanácsa” engedélyezheti. Megfelelőleg kell címezni a kérelmet, de mindkét esetben a kollegium igazgatóságához kell beküldeni.

3. *Bennlakás.* Az elemi iskola 3. és 4. osztályába s a gimnáziumba felvett egészséges tanulók az intézetben lakást és ételmezt, fűtést, világítást és takarítást kaphatnak. Az ételmezés: reggel 3 deciliter tejes kávé, 150 gramm fehér zsemlyével, délben 3 tál étel 200 gr. félféher kenyérral, este 1 tál étel, hetenként ötször sült, 200 gr. félféher kenyérral. — Az eddig is itt tanulók értesítőjüket, az újon jövők bizonyítványukat bemutatva levélben vagy személyesen jelentkezhetnek a bennlakásba felvételre *július 1-ig.* Beköltözéskor mindenki hozzon magával 1 szalmazsákot, 1 párnát, 1 ágyterítőt, 2 alsó lepedőt, 3 paplanlepedőt, 3 párnahajat, ingeket, lábravalókat, harisnyákat, zsebkendőket, hálóingeket, 2 törülközőt, fésűt, keféket, téli és nyári öltözeteket, 1 székot, 1 pár tornaczipőt. A ruhaneműbe a tulajdonos nevének kezdőbetűit be kell varrni.

4. *Díjak.* A tandíj és lakásdíj fizetése két részletben: szept. 1—4-én beiratáskor és február 1—4-én történik az elemi iskolai, illetőleg a gimnáziumi igazgatónál; az ételmezési díj fizetése a benlakás fel-

ügyelő-tanáránál 4 egyenlő részletben szept. 1—4-én, nov. 1-én, febr. 1-én és április 1-én.

A) *Tandíj az elemi iskolában.* Rendes tandíj I. részlet 16 kor., II. részlet 14 kor. Fél tandíj I. részlet 8 kor., II. részlet 8 kor. Kedvezményes tandíj I. részlet 2 kor., II. részlet 2 kor.

A *főgimnáziumban.* Rendes tandíj I. r. 28 kor. 70 f., II. r. 20 kor. Fél tandíj I. r. 20 kor., II. r. 12 kor. Kedvezményes tandíj I. r. 6 kor. II. r. 4 kor. Francia nyelv tandíj I. r. 5 kor., II. r. 5 kor. Gyorsírás tandíj I. r. 3 kor., II. r. 2 kor. Vívás tandíj I. r. 10 kor., II. r. 10 kor.

B) *Lakás-díjak:* nagy ágygyal I. részlet 20 kor., II. részlet 20 kor.

Karikás ágygyal: Lakásdíj I. részlet 16 Korona, II. részlet 16 Korona. Minden benlakó fizet 2 Koronát egész évre fürdés díjául.

C) *Ételmezési díjak:* 1. Rendes díj egész évre 240 Korona, egy részlet 60 Korona. 2. Mérsékelt díj egész évre 200 Kor., egy részlet 50 Kor. 3. Mérsékelt díj egész évre 160 Kor., egy részlet 40 Kor. 4. Fél díj egész évre 120 Kor., egy részlet 30 Kor. Betölthető 110 egész díjas, tíz 200 koronás, tíz 160 koronás, tíz 120 koronás, tíz ingyenes hely.

Tandíj-kedvezményben részesülhetnek jeles vagy jó osztályzatu, jó magaviseletű tanulók. Erre vonatkozó kéréseket, — értesítőt vagy bizonyítványt s szegénységi bizonyítványt mellékelve — a beiratás ideje előtt a coll. igazgatóság fogad el.

Az ételmezésben mérsékelt, féldíjas vagy ingyenes helyre folyamodhatnak olyan szegénysorsú elemi iskolai és gymnasiumi tanulók, kik a megelőző iskolai évet ebben az intézetben végezték jeles vagy jó eredménnyel. A kéréseket a koll. előjárásához címezve a jelentkezéskor kell beadni, mellékelve a megelőző évi értesítőt, szegénységi bizonyítványt, családi kimutatást és a családifő adókönyvét vagy ennek másolatát.

A bennlakók kötelesek a szünidőkre hazamenni. A szünidőről visszatérő vidéki tanulók kötelesek orvosi bizonyítvánnyal igazolni, hogy sem családjukban, sem községükben nincs fertőző betegség. Évközben a gyengélkedőket a betegszobában helyezüek el, az ápolásra szoruló súlyosabb betegeket kórházba küldjük. Az iskolai év elején az iskola orvosa megvizsgálja az összes tanulókat.

Befizetett díjakat az intézet nem fizet vissza. Kolozsvárt, 1906. június.

Az igazgatóság.

Értesítés.

A *székelyudvarhelyi* ev. ref. kollegiumba a beiratások szeptember hó 1-ső, 3-ik és 4-ik napjain d. e. 9—12-ig és d. u. 2—3-ig eszközölhetők. Szeptember 2-án reggel 8 órától kezdődőleg a pótló- és javító-vizsgálatok tartatnak meg. Az új tanév megnyitása szeptember 5-ikén d. e. 10 órakor lesz. A benlakás és ételmezés megnyerésére csak azok számíthatnak biztosan, a kik i. évi *augusztus hó 1-ső napjáig* ez iránti kérelmeket, illetőleg jelentkezéseket Szabó András tanárhoz, mint a konviktus elnökéhez beküldik. Kedvezményes helyekért folyamodók kérvényei mellé a következő okmányok csatolandók: a) iskolai bizonyítvány (új tanulóknál), vagy a szülei kis értesítő; b) szegénységi bizonyítvány; c) családi értesítő; d) községi, hitelesített adókönyvi kivonat.

Székelyudvarhely, 1906. július 9.

Az igazgatóság.

Templomszentelés Nagyteremiben.

Nagyteremiben a régi, valószínűleg a XII. században épült templom helyett kegyes adományokból, különösen *Bethlen* Gáborné grófnő ömértósága hathatós támogatása mellett új templomot építtetett az ottani ev. ref. egyház.

Ennek a szép templomnak felszentelése i. hó 1-én, vasárnap volt, a mikor a gyengélkedő dr. *Bartók* György püspök ur ő méltóságát *Kenessey* Béla theologiai igazgató ur, egyházkerületünk generális nótáriusa helyettesítette, ki *Nagy* Károly theologiai tanár urral és nagy kísérettel indultak Tere-mibe.

Utközben a maroscsapói állomáson *Nagy* Domokos Küküllő egyházmegyei esperes ur, a megye világi kitünőségei és papsága élén üdvözölte, majd a nyárádtői állomáson *Ravasz* János marosi egyházmegyei esperes ur a marosi egyházmegye papságával fogadta az érkezőket. Innen egyházmegyénk szeretett főgondnoka, N.-Küküllőmegye főispánja, méltóságos *Apáthi* Péter ur gyönyörű négyes fogatán hosszú kocsisortól kísérve hajtottak Tere-mibe, hol a diadalkapunál *Csekme* Ferencz görgényi egyházmegyei esperes ur, a küküllői egyházmegye pappjai csaknem teljes számban és a szomszédos egyházmegyéből is igen sok pap s az egész egyházközség fogadták. Itt üdvözölte az érkezőket *Kakasi* Márton helybeli pap. Majd — miután a papi lakban az összes vendégek megvillásreggeliztek és *Vitályos* Géza dr. radnóthi főszolgabíró ur elvégezte a *Kakasi* Márton pap bájos leányának, *Jolánkának* és *Jánosy* Samu marosvásárhelyi polg. leányisk. igazgatónak egybekelésénél a polgári törvény követelte funktiót, a hol tanukul szerepeltek *Deák* Lajos királyi tanácsos, tanfelügyelő és *Csontos* Olivér főgondnok — a jelen voltak a templomba vonultak kezdetét vette az isteni tisztelet, melynek keretében *Nagy* Domokos esperes ur tartotta megható imáját, *Kenessey* Béla püspök-helyettes ur a maga egyszerűsége és természetessége mellett is magas szárnyalású beszédét és templomfelszentelő imáját. Majd *Hegyi* Károly dicsőszentmártoni pap keresztelt, *Tótfalussy* József marosvásárhelyi pap esketett és végül nagyon jól esett a jelenlevő papságnak hallani az urvacsorai ágendát *Nagy* Károly th. tanártól, kinek az uri szent vacsora kiosztásánál *Scabó* Miklós erzsébetvárosi pap segédkezett.

Az isteni tisztelet végeztével az akkor hirtelen beállott zivataros idő miatt nem a szabadban, mint a hogy előre tervezve volt, hanem a szintén nem régen épült papi lakban volt az ebéd, melyen 120 vendégnél is több volt, úgy, hogy a tágas papi lak is szűknek bizonyult. Számos felköszöntőt mondtak az ebéd alatt, mely emelkedett hangulatban ért véget, s mely után *Kenessey* Béla püspök-helyettes ur és *Nagy* Károly theologiai tanár ur többek kíséretében lelkes éljenzés közepette hajtottak ki a nyárádtői állomásra, hogy még az esti vonattal visszaérkezessenek Kolozsvárra.

Ezen templomfelszentelési ünnep tette fel koronáját annak a buzgó munkásságnak, melyet *Kakasi* Márton ottani pap már 37 év óta kifejtett, miáltal a veszendőbe menő szegény egyházat úgy szellemileg és erkölcsileg, valamint anyagilag igen kedvező helyzetbe hozta. A jó Isten áldása legyen az ő, valamint mindazon jóakarók és pártfogók munkásságán, kik Istennek tetsző munkát végeztek.*

(Sp. V.)

EGYHÁZMEGYEI ÉLET.

Jótékony alapítvány.

Mindig fölemelő érzés tölti el lelkemet s gyönyörűséggel veszem kezembe a tollat, midőn egyházközségeink életében tanujelét látom a tettekben nyilvánuló önzetlen áldozatkészségnek, a Krisztus egyháza iránti szeretetnek. Annak a régi szép korszaknak megelevenedését látom, a melyben a hitbuzgóság csodálatra méltó tettekben adott kifejezést a valás iránti szeretetnek. A mi halhatatlan emlékü hitbuzgó őseink szelleme járja át ma is azokat a nemesen érző kebleket, a kik kész szívvel teszik le áldozataikat az Urnak oltárára, hogy szeretetök melegével járuljanak hozzá evangéliumi egyházunk anyagi megerősödéséhez.

Hogy a Krisztus szelleme nem vesztette el jótékony befolyását az emberi lelkekre, élénk jelül szolgál ezen körülménynek az az örvendetes esemény, melyet ákosfalvi egyházunk folyó év június 24-én tartott presbyteri gyűlésében örökitett meg. Ezen a nevezetes gyűlésen marosi egyházmegyénk köztiszteltben álló nagyérdemű esperese személyesen elnökölt, hogy lelki örömmel tolmácsolja az egyházmegye elismerését is azon férfiu iránt, ki szép tetteivel maradandó emléket állított nevének a hálás utókor kegyeletében.

Dósa László ákosfalvi lakos birtokos aa. Kr. szellemétől áthatott jó lelke sugallatát követve ákosfalvi egyházunknak 600 korona alapítványt tett oly feltétellel, hogy ez összeg 30 évig kamatoztassék kamatos kamataival együtt s akkor az egyházközség presbiteriumának s közgyűlésének véleményes javaslata alapján az egyházmegyei és egyházkerületi fellettes hatóság jóváhagyásával az egyháznak akkor legszükségesebb egyházi vagy iskolai szükségleteire fordíttassék.

Midőn ezen örvendetes eseményt nyilvánosságra hozom, kedves kötelességemnek tartom alapítványt tevő aának ezen jó lélekből származó alapítványáért egyházközségünk nevében hálás köszönetemet kifejezni, kérve az egek Urát, áldja meg a nemes gondolkozású férfit atyai kegyelmének és szeretetének gazdagságával, áldja meg őt családjában, egyházában s saját jó szívében!

Adjon a kegyelem istene egyházunknak sok ily nemesszivü, fenkölt lelkü jóakaró pártfogót, kik örömmel siessenek mindig magyar prot. Sionunk belső és külső megerősítése által anyaszentegyházunk felvirágzását előmozdítani!

Ady Sámuel,
ref. lelkész.

Egyházmegyei közgyűlés Bonczhidán.

A kolozsvári ev. ref. egyházmegye idei rendes közgyűlését Bonczhidán tartotta meg a közgyűlési tagok és a község lakóinak buzgó és meleg érdeklődése mellett. A közgyűlésen a többek között jelen voltak: gróf *Bánffy* György egyh. ker. főgondnok úr ő excellenciája, dr. *Bartók* György püspök úr őméltósága, *Zeyk* Károly, *Gál* Elek, dr. *Sárkány* Lajos em. gondnokok.

Bonczhida Kolozsvármegye északi szélén fekszik, a Kísszamos jobb partján, 2200 lélekkel, kik közül a református magyar lelkek száma 700. Az itteni református egyházközség fejlődésére, úgy a multban, mint a jelenben a gróf *Bánffy* család mély vallásos buzgósága, egyházunk iránt való meleg szeretete jelentékeny hatással volt és van, ugyannyira, hogy ezen egyházközség már-már az egyházmegye egyik legvirágzóbb egyházközségévé fejlődött és az egy-

* A templomépítés történetét jövő számunkban adjuk.

házmegye közgyűlése megtarthatásának alkalmas helyévé bizonyosodott.

Folyó hó 6-án reggel 8 órakor az utcán robogó kocsik, fiákerok hirdették, hogy Bonczhidán valami nagy dolog, szokatlan ünnepélyes dolog készül. Nem sokára megkondultak a harangok, a püspök is érkezik negyedmagával, a világi és egyházi férfiak egymásután érkeznek és megállanak a parochia előtt. Minden ember a templom felé siet, hogy részt vehessen az ott történendő ünnepélyes aktuson. Már 9 órakor a két haranggal is behúzták. A helybeli tiszteletes ur is siet előre és megáll a templom ajtója előtt. Nemsokára érkeznek a közgyűlés tagjai csoportosan. A helybeli tiszteletes ur leveszi kalapját, leereszti palástját és köszönti egyházközsége nevében és annak főgondnoka gróf Bánffy György úr őnmélt. nevében a közgyűlés tagjait, mondván: „Szívem őszinte örömeivel üdvözlöm szerény egyházközségemben, üdvözlöm úgy, mint anyaszentegyházunk, egyházkerületünk és legelső sorban egyházmegyénk elsőrangú munkásait, kiknek munkája boldogságot és életet ad, növel és nemesít. Üdvözlöm és köszöntöm úgy, mint várva-várt kedves vendégeinket. Legyen rövid ideig való ittlétök olyan, hogy kedves emlékekkel térhessenek vissza édes otthonukba. Még egyszer Isten hozta! Most már menjünk be e szent falak közé és ott imádkozva imádkozunk és hallgassuk az Urnak ígét.“

Ezután bementünk jókarban levő, tágas, tiszta, diszes és 1300 körül épült templomunkba. Kezdődik az istentisztelet, megszólal az orgona. Kelemen László helybeli állami tanító-kántor szólaltatja meg szépen, művészién; a gyülekezet énekel; a „Te benned bízunk“ első verse után felemelkedik a műremek értékkel bíró diszes szöszékre az esperes: nagytsz. Herepei Gergely tisztos és tiszteletet keltő alakja, ki a lelkeket Istenhez emelőleg imádkozik. Utána Daróczi Ferencz kajántói ifj. lelkész mondja el a Csel. könyve XXI. 17—20. versei alapján irt és ezen alkalomra készített klasszikus szépségű beszédét, hatással, úgyannyira, hogy egyházmegyénk egyik legjobb szónokának bizonyult.

Az istentisztelet végeztével megkezdődik a közgyűlés. Az esperes megnyitja. A tagok számbavételnek, az elmaradtak részben igazoltnak s ezzel a gyűlés megalakul.

A napirend szerint az új lelkészek, u. m.: Benedek Árpád kolozsvári, Bácsy Gyula válaszuti, Bokor Sándor borsai, Daróczi Ferencz kajántói lelkészek bekebeleztetnek; Nagy Kálmán kolozsvári kántortanító az esküt leteszi. Bizottságok neveztetnek ki. Az esperes előadja részletes jelentését a megvizsgált és átvett egyházközségekről, mellyel kapcsolatosan vitatárgyát képezte Gáspár Sámuel m.-szováti tehetetlen és munkaképtelen öreg lelkész nyugalmaztatása, melyre vonatkozólag Benedek Árpád kolozsvári lelkész azon indítványa fogadtatott el, hogy az em közgyűlés megbizsa esperes afiát, hogy a mélt. ig. tanács utján Gáspár Sámuel m.-szováti lelkész tiszteletes uton leendő nyugalmomba vonulását kivételesen úgy oldja meg, hogy öregségében megélhessen.

Ezután Bartók Béla em. főjegyző olvassa fel részletes jelentését az em. tanács működéséről, Muzsnai Miklós tanügyi-előadó pedig a tanügyi állapotokról. Az ehmege 1905. évi havi számadásai nyertek jóváhagyást, valamint az em. tanács által már megvizsgált és elfogadott 1907. évi költségelőirányzat. A kirovás végrehajtására Bácsy Gyula válaszuti, Kiss Péter patai, Székely Miklós kidei lelkészek személyében bizottság alakítottatt és küldetett ki, hogy méltányos alapon azt eszközöljék. Esperes-elnök jelenti, hogy Biró Sándor aljegyző eltávozásával az aljegyzői állás megüresedett, mely állás betöltését választás utján elrendeli. A közgyűlés ez állásra Bácsy Gyula vá-

laszuti lelkész afiát választja meg egyhangulag. Végül egy pár indítvány feletti eszmezsere után d. u. 1/2 2 órakor a gyűlés véget ért, mikor a gyűlés összes tagjai, valamint a bonczhidai intelligencia tagjai Nm. gróf Bánffy György ur ő exellenziája szives vendégszerető meghívása folytán 60 terítékű gazdagon megterített és feldisztatott közös asztal mellé ültek az állami iskola egyik tágas tantermében, hol a második fogás után megkezdődtek a pohárköszöntők. Az első poharat Herepei Gergely esperes emelte gróf Bánffy György ő exellenziájára és a püspök ur őméltóságára, a második poharat gr. Bánffy György az em. tanács tagjaira, a harmadikat a püspök ur őméltósága a bonczhidai egyházközségre és ennek főgondnokára, a negyediket Kolozsvári Antal az em. főgondnokaira s köztük Zeyk Károly őméltóságára, az ötödiket Kiss Péter az idegen felekezetek jelenlevő tagjaira, Bácsy Gyula pedig a bonczhidai egyház világi képviselőjére dr. gr. Bánffy Miklós főispán ur őméltóságára, ki elfoglaltatása miatt közgyűlésünkön nem lehetett jelen. Poharat emeltek, illetőleg köszöntöttek még többen. Négy óra volt, mikor az ebédnek vége volt, mikor a vonaton utazók elszlottak, s az itt maradtakat pedig feleségeikkel együtt u. m. a püspök ur őméltóságát, az esperes urat, Musznay Miklós szamosfalvi lelkészt és a helybeli lelkészt Ónagyméltósága oszonnára látta szivesen, honnan a bonczhidai várkastély megtekintése és rövid beszélgetés után ki-kocsijára ült és hazamentek kedves emléket vive magokkal. Így folyt le a Bonczhidán tartott közgyűlés. Szép nap volt ez, úgy az egyházmegyére, mint a bonczhidai egyházközségre nézve, melynek emléke úgy a szívekben, mint az egyházmegye és az egyházközség jegyzőkönyvében meg lesz örökítve.

Azonban nem tehetem, hogy e helyen is úgy egyházmegyém, mint eházközségem nevében őszinte hálás köszönetem ki ne fejezzem gr. Bánffy György ur őnagyméltóságának, ki sohasem mulasztja el az egyházi élet mozzanataiban áldozatkészségével, tanácsadásával, tevékeny munkálkodásával résztvenni, s kinek jelenleg is elfelejthetetlen érdeme nyilvánult ezen nap széppé, dicsővé, kedves emléküvé tételében. S valóban úgy az egyházmegye, mint Bonczhida községe édesen büszke örömet érez, hogy Ónagyméltóságát magáénak mondhatja, kinek fenkölt szelleme, alkotmányos érzülete, az elődöktől örökölt erős magyar kálvinistasága és egyházáért áldozni kész szíve mindig ismeretes volt előtte. Adjon az Isten Ónagyméltóságának esztendeihez még sok esztendőt, hogy hasznos élete folytán virágozzék a református magyar Sion!

Bartók Béla,
em. főjegyző.

KÜLÖNFÉLÉK.

Dr. Bartók György püspök ur, ki az utóbbi időkben ismételtén gyengélkedett, családjával néhány heti üdülésre *Tusnád-füredőre* (Csikmegye) utazik e hó 16-án. Szívüből kívánjuk, hogy teljes egészségben térjen vissza.

„**Vallás és élet; egyház és állam**“ czimen külön füzetben is megjelent dr. Bartók György püspök urnak lapunk 15—27. számaiban közölt nagyértékű tanulmánya. A füzet 84 oldalon finom papíron nyomva kerül könyvkereskedésbe. Ára 1.50 kor. Felhívjuk rá a figyelmet.

E. Ujvári István romániai esperesünket I. Károly román király a most alapított jubileumi éremmel (Medalia Jubilara Carol I.) tüntette ki a kultura terén szerzett érdemei elismeréséül. Gratulálunk!

Lelkészwálasztás. A bukaresti ref. egyházközség július hó 6-án *Márton* Árpád küsmödi ref. lelkészt választotta példás rendben és lelkesedéssel papjává. Bokor Sándor sürgönyileg visszavonta pályázatát. Kívánjuk, hogy

egymással kölcsönösen megelégedve legyenek s építsék a magyar Siont az idegen országban is.

A bányakerületi ág. ev. püspökválasztás.

Bachát Dániel ág. ev. püspök elhalálozása folytán megüresedett bányakerületi püspökségre most folyt le a szavazás a kerületben. A beerkezett szavazatokat f. hó 10-én bontotta föl a kerületi gyűlés által e célra kiküldött bizottság Zsilinszky Mihály v. b. t. tanácsos, ker. felügyelő elnöke alatt. A szavazatok összeadásánál kitűnt, hogy egyik jelölt sem kapta meg a szükséges abszolút többséget s így Scholtz Gusztáv budapesti esperes és Szeberényi Lajos Zsigmond békéscsabai lelkész között — mint a kik a legtöbb szavazatot kapták — pótválasztás lesz. Berkezett összesen 357 szavazat. Ebből Scholtz Gusztávra esett 152, Szeberényire 108. Nagyobb számú szavazatot kaptak még: Veress József békési esperes, Petrovics József csongrádi esperes és Belohorszky Gábor váci főesperes-püspökhelyettes. A pótválasztás aug. hó első felében lesz.

Tíz éves találkozó. Kolozsvári kollegiumunkban jul. 1-én baráti találkozóra gyűltek össze, akik 1896-ban tettek érettségi vizsgálatot. 18-an jöttek össze az ország minden részéből a kollegium nagytermében. Seprődi János tanár harmonium kísérete mellett elénekelték a Te benned bízunk egy versszakát, azután volt tanárunk: Tárkányi György vallastanár inát mondott. Szabó Imre tanár, egyike az osztálytársaknak üdvözölte és számba vette a jelenlevőket s megemlékezett két elhunyt társukról. Üdvözölte továbbá jelenlevő volt tanáraikat, a kiknek nevében dr. Török István igazgató és Balogh Károly, az osztálynak 3 éven át vezetője intézett beszédet az összegyűltekhöz. Mindketten kifejezést adtak örömüknek, hogy az osztályból annyi számottevő, sőt kiváló tagja lett a társadalomnak. A kollegiumból testületileg kivonultak a temetőbe, a hol megkoszorúzták elhunyt tanáraikat: Parádi Kálmánnak és Szabó Samunak a sírját. Délután volt tanáraikkal együtt lefényképeztették magukat s este barátságos vacsorát rendeztek, a melyre meghívták volt tanáraikat s a melyen barátságos beszélgetésben vidáman emlékeztek meg az együtt töltött évekről. A találkozó a következők voltak jelen: dr. Kálmán János, Szabó Imre kolozsvári, Vajna Gábor szászvárosi, Szócs Mihály dési tanárok, dr. Bodor Antal bankhivatalnok, Bálint János ügyvédjelölt, Csoma Zsigmond rendőrkapitány Kolozsvárt, dr. Fabinyi Rudolf kórházi főorvos D.-Szentmárton, dr. Kolozsvári Sándor járásorvos, Kocsondi Gyula hirlapíró, Krámer Gyula gépészmérnök, Máthé Gyula hirlapíró, dr. Németh János törv. jegyző, Nagy Miklós máv. fogalmazó, dr. Perl Alfréd ügyvéd, dr. Szilágyi György orvos, dr. Török István ügyvéd, dr. Végh Kálmán honv. miniszt. fogalmazó.

Vallásos estélyek és iskolai ünnepélyek szavalókönyve cím alatt vallásos estélyeken szavalásra alkalmas vallásos és hazafias költeményekből egy gyűjteményt szándékozom kiadni, ha vállalkozásom megfelelő pártolásra fog találni. A kötet számításom szerint 10—15 ívre fog terjedni és a költeményekhez szavalási útmutatásokat is óhajtok csatolni. Ár 3—4 korona lesz. A megrendelési szándékot még e hó folyamán kérem egy levelezőlapon jelenteni, hogy a kiadás lehetősége felől tájékozva lehessen. Körmend (Vas m.) 1906. jul. 3. Fülöp József, ref. lelkész.

Sztojka Anna-bál. A régóta híres sztojkafürdői Anna-bált, melynek tisztajövedelme a magyarláposi református egyház javára fog fordíttatni, f. hó 22-én fogják megtartani. A meghívókat a napokban szétküldik.

Köszönetnyilvánítás. A kolozsvári ref. Szeretetház részére adományozták: a marosújvári konfirmált ifjak 10 kor., a disznajói konfirmált ifjak 1 kor. 30 fillért, az esztényi konfirmált ifjak 2 kor. 40 fillért, a zabolai konfirmált ifjak 5 kor., a vajai konfirmált ifjak 18 kor., a középajtai konfirmált ifjak és lelkész 2 kor., a vizaknai konfirmált ifjak adománya és persélypénz 7 kor. 11 fillér, a gerendkereszturi konfirmált ifjak 2 kor. 42 fillért; dr. Vályi Gáborné sz. Gidófalvy Matild urnó adománya eddig tett alapítványa gyarapítására 100 kor. Fogadják a nemesszívű adományozók kegyes adományaikért a Szeretetház keblé tanácsa hálás köszönetét.

Köszönet. Az ördögkereszturi körlelkészség szép és nemes tettekben kifogyhatatlan főgondnoka, Mélt.

Szacsavay Sándor a kiseskülli leányegyházközség temploma részére egy 200 korona értékű harmoniumot ajándékozott. Fogadja a nemesszívű adományozó e helyen is a hasonló jóságos cselekedetekre rászorult hivek kicsiny seregének leghálásabb köszönetét.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 2915—1906.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű Esperesi hivatalnak és az egyházközségek presbiteriumainak a kepeválsági alapok megadóztatása tárgyában.

Egyik egyházmegyénk esperesi hivatala a kepeválsági alapok jövedelmének megadóztatása ügyében a m. kir. közigazgatási bíróságnak egy elvi jelentőségű ítéletét terjesztette ig. tanácsunk elé oly célból, hogy más egyházközségek hasonló megadóztatása esetén az illetők tájékoztatást nyerhessenek eljárásukra nézve s illetve beadandó felebbezésük eredményéről előre felvilágosítást szerezheszenek.

Az ügyállás az volt, hogy egyik egyházközség kepeválsági alapja tőkekamatadó alá vonatott, daczára annak, hogy a kepeválság tényleg életbe léptetve volt és annak jövedelmét az illető egyházközség lelkésze élvezte, a ki azonban egész jövedelme után (tehát a kepeválságból járó jövedelme után is) negyedik osztályu kereseti adót fizetett.

Ez alapon a kepeválsági alap terhére kivetett tőkekamatadó ellen felebbezés adatott be azon alapon, hogy ugyanazon jövedelmet nem lehet kétféle (t. i. tőkekamatadó és negyedik oszt. kereseti) adóval megadóztatni.

Az illetékes közigazgatási bizottság és a pénzügyi hatóság felebbezése folytán a m. kir. közigazgatási bíróság is a felebbezés indokait elfogadva, a tőkekamatadót törölni rendelt.

Megjegyezzük azonban, hogy a kepeválsági alap megadóztatása oly esetekben, mikor annak kamatai a tőkéhez csatolhatnak, tehát, ha a kepeválság tényleg nincs életbe léptetve, a pénzügyi hatóságok által jogosan eszközöltetik és ilyen körülmények közt alig lehet ez ellen a biztató kilátás reményével felebbezni; bár a közigazgatási bíróság szervezése előtt a m. kir. Pénzügyminisztérium szintén hozott volt egy elvi jelentőségű határozatot, a melyben a kepeválsági alapokat a tőkekamatadó alól kiveendőknél jelentette volt ki.

Kolozsvárt, 1906. július 7.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 744—1906. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT

a széki ref. egyházmegyébe kebeleztet *pulyoni körlelkészi* állásra:

Javadalom: 1. Lakás a pulyoni ref. egyházban, 1340 □ öl kerttel. 2. Földek: a) a szentgothárdi határon 17 h. 415 □ öl, adóját lelkész fizeti, b) az ombúzi határon 38 h. 766 □ öl, értékök 498 kor. 3. Késpénz 308 kor. 02 fill. 4. Munkabeli szolgáltatások értéke 10 kor. 5. Stóla 6 kor. 80 f. Díjlevél szerinti összes javadalom tehát 822 kor. 82 f., melyből engedélyezett kiadás 171 kor. 22 f. Marad 651 kor. 60 f., mely 948 kor. 40 f. kongruával egészítették ki 1600 korónára.

Köteleltségek: a pulyoni anya s a hozzácsatolt szentegyházi és szavai leányegyházakban és szórványokon az összes lelkészi teendőket ellátása, a körlelkészi utasítások szerint.

Az állomás a választásnak jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó.

Minősítvényél és szolgálati bizonyítvánnyal ellátott pályázati kérvények f. évi aug. hó 10-ig az erdélyi ref. egyházkerület püspöki hivatalához — Kolozsvár — küldendők.

Kolozsvárt, 1906. július hó 10.

Dr. Bartók, püspök.

747—1906. sz. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezett *bánffyhungadi* ref. egyházközség énekvezér-organista állásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: három szobából álló tisztességes lakás, konyha, pincze, gazdasági épületekkel és veteményes kerttel. Fizetés: buza-kepe ért. 53 kor., borkepe ért. 445 kor., egyes bérfizetőktől 88 kor., az uriosztály részéről 80 kor. készpénz. Szántó és kaszáló jövedelme 130 kor., korcsma regálé kamat 324 kor., a község pénztárából 30 kor., stóla jövedelem mintegy 100 kor., a passió-énekülésért külön 4 kor. Az összes jövedelem 1754 kor.

Kötelességek: az énekvezér-organista teendőik végzése a templomban és templomon kívül, az e. községben megállapított szabályok szerént, az áll. iskolai növendékeknek az énektanítás a megállapítandó időben és óraszámok szerént.

Pályázati határidő 1906. aug. 10., folyamodványok nt. Deési Gyula esp. afiához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1906. július 10-én.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 748—1906. sz. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozsvári egyházmegyébe kebelezett *kolozsvári* egyházközség hidelvei iskolájánál megüresedett kántor-tanítói állásra pályázat nyitattik.

Javadalom díjlevél szerint: Lakás természetben (e helyett jelenben 300 korona szálláspénz), 1000 azaz egyezer korona törzsfizetés havi előleges részletekben fizetve; törvényszabta ötödéves korpótlék. Kötelességei: az egyházközség területén levő valamelyik (jelenleg hidelvei) iskolánál a rendes tanítói teendők ellátása; bármelyik énekvezér akadályoztatása esetén — minden díj nélkül való — helyettesítés. Ha pedig a szükség úgy kívánja, valamelyik templomban rendes kántori teendőket lesz köteles végezni, mely esetben nyerendő külön díjazását az egyház annak idején fogja megállapítani.

Pályázati határidő 1906. augusztus 10. Kellően felszerelt folyamodványok (kántori oklevéllel) a fenti határidőig Nt. Herepei Gergely esperes aához Kolozsvárra intézendők.

A megválasztott kántor-tanító állását 1906. szeptember 1-én elfoglalni köteles.

Kolozsvárt, 1906. július 11.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 719—1906. sz. püsp. hiv.

1906. szept. 15—1907. szept. 15-ig kinevezett segéd-lelkészek.

1. Németh Sándor M.-Gy.-Vásárhely (kalotaszegi em.), 2. Demény Miklós Alpestes (hunyadi), 3. Kósa Béla Szászdányán (küküllői), 4. Fodor Béla Varsolcz (sz.-szolnoki), 5. Csutak István Kolozsvár (kolozsvári), 6. Pap József M.-Sülye (nagyenyedi), 7. Szathmári Gyula Damos (kalotaszegi), 8. Szabó Géza Méra (kalotaszegi), 9. Filep Árpád Tasnad (sz.-szolnoki), 10. Falka Károly Bacsa (széki), 11. Szabó István Szászmáté (széki), 12. Balog Árpád (szászujós), 13. Kovács Gyula N.-Ólyves (görgényi), 14. Dengel Géza Sárpatok (görgényi), 15. Pálfi Endre Ikland-Ka 1 (marosi), 16. Nagy Mihály Cserefalva (marosi), 17. Jancsó Albert Ny.-Szent-Imre (marosi), 18. Biró Dezső Szent-István (marosi), 19. Soos Adólf Egrestő (küküllői), 20. Fosztó Dénes Bodos (erdővidéki), 21. Koncz Ferencz Brailla (romániai), 22. Magyar Zoltán Egerbegy (nagyenyedi), 23. Szotyori Lajos Vista (kalotaszegi), 24. Székely János Kolozsvár (kolozsvári), 25. Török István Ördögkeresztur (kolozsvári), 26. Kónya Gyula Kolozs (kolozsvári), 27. Serester Tamás Mocsolya (sz.-szolnoki), 28. Muzsnai Ödön Percsen (sz.-szolnoki), 29. Varga József Tasnádszántó (sz.-szolnoki), 30. Régeni István Koltó-Katalin (dési), 31. Veszprémi Ferencz Dés (dési), 32. Máthé Sándor Veresegyháza (széki), 33. Jakab György Szék (széki), 34. Gyárfás Sándor Szász-Régen (görgényi), 35. Deák Gábor Geges (marosi), 36. Gálfi Sándor Marosvásárhely (marosi), 37. Felszegi István Sz.-Udvarhely (udvarhelyi), 38. Imre Lajos Füle (erdővidéki),

39. Kis Endre Brassó (sepsi), 40. Csia Pál S.-Szt.-György (sepsi), 41. Jakab Lajos Szovát (kolozsvári).

Kolozsvárt, 1906. július hó 3.

Dr. Bartók, püspök.

970—906. sz.

KÖRLEVÉL

az udvarhelyi egyházmegye tiszt. lelkészeihez.

1. Felkérem tiszt. kartársaimat, sziveskedjenek a kongruanyugtákat *f. hó 20-ig* beküldeni. A miniszteri kiutalószám helye üresen hagyandó; azt én fogom az idevonatkozó ig. tanácsi körlevél közzététele után bejegyezni.

2. A lelkészek és tanítók mellékfoglalkozásáról szóló jelentések, a 2082/905 sz. ig. tanácsi körlevél (l. 1906. évi névtár II. r. 39. l.) értelmében *f. hó végéig* mulhatatlanul beterjesztendők. A jelentéseknek magokban kell foglalniok mindazt, a mit a jelzett ig. tanácsi rendelet megkíván.

3. A tanügyi előadói teendőket *f. évi október végéig* tiszt. Kállai Ferencz ocfalvi lelkész aa. fogja végezni; sziveskedjenek a munkanaplókat, a statisztikai iveket és az iskolaügyre vonatkozó jelentéseket hozzá küldeni.

4. A 3907—1905. sz. ig. tanácsi rendelet (l. 1906. évi: Névtár II. r. 7. lap) értelmében minden felekezeti iskola 1905—6. tanévi állapotáról tüzetes jelentés teendő, mely tartalmazza az iskolaügy fejlődésének netáni akadályait, az azok elhárítására tett intézkedéseket, vagy a szükségesnek talált javaslatokat. E jelentések legkésőbb *f. hó 20-ig* terjesztendők be.

5. A mélt. Ig. tanács 2154—1906. sz. rendeletének (hiv. lap 22. sz.) ezideig csak 3 iskolaszék tett eleget; felhivom a magyarosi, bikafalvi, kányádi, küsmödi, rugonfalvi, székelyudvarhelyi, szolokmai, telekfalvi és sándorfalvi ref. iskolaszékeket, hogy a hivatkozott rendeletben kívánt jelentést sürgősen küldjék be hozzám.

6. Az e. m. tanács határozata folytán az e. m. közpénztári járulékok *szept. 1-ig* okvetlenül befizetendők, ellenesetben végrehajtás útján fognak behajtatni.

7. Ismételten felkérem tiszt. lelkésztársaimat, hogy a hivatalos leveleket, akár egész, akár félivre írják, az iktatás megkönnyítése céljából lássák el felzettel (hátirattal) ilyenformán:

„Székelyudvarhelyi lelkész
90—1906. VII. 5.
az iskolai könyvtár
ügyében.“

8. Végül legyen szabad ujólag figyelemzetnem tiszt. kartársaimat, hogy a hivatalos lapban megjelenő püspöki és ig. tanácsi körleveleket olvassák el s minden sürgetés bevárása nélkül intézzék el.

Alsósófalva, 1906. jul. 5.

Iffj. Péter Károly, esperes.

Sz. 969—1906.

FELHIVÁS

az udvarhelyi egyházmegye papi temetkezési egyletének tagjaihoz.

Felhivom a temetkezési egylet t. tagjait, hogy a tiszt. Pál Balázs kórispataki lelkész aa. halála folytán esedékessé vált 2 kor. tagdíjat küldjék be hozzám. Ahol a lelkészi állás üres, a jelzett összeg az időközi papi javadalomból fizetendő be.

Alsósófalva, 1906. július 5.

Iffj. Péter Károly, esperes.

Sz. 1817—1906.

PÁLYÁZAT

a debreczeni ev. ref. tanítóképzőintézetben betöltendő helyettes tanári állomásra.

Tárgyai: a földrajz, természetrajz és számtan heti 20 órán.

Díjazása 1600 K azaz ezerhatszáz korona előleges évnegyedi részletekben.

A pályázati kérvények *f. hó 25. napjáig* a tiszántúli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához küldendők.

Debreczen, 1906. jul. 2.

Püspökhelyettes:

Dicsöfi J.,
ehker. főjegyző.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖK ÖN.

A kultusz-tárcza költségvetésének tárgyalása.

Az állami élet minket, egyházi lapokat, csak egyházpolitikai vonatkozásaiban s magasabb social-ethikai tekintetben érdekel. Más vonatkozásaihoz — politikával nem foglalkozván — nem is szólhatunk. De ezeket nem mellőzhetjük. Csak természetes tehát, hogy az országgyűlés ily irányú tárgyalásai iránt főleg az új korszak kezdetén fokozottabban érdeklődünk.

A kultusz-tárcza költségvetésének most lepergett tárgyalása lett volna alkalmas arra, hogy a kormány kultuszminisztere részletebben kifejtse azokat az irányelveket, a melyek szerint e tárcza ügyeit vezetni kívánja s a melyek a miniszterelnöki programmban, valamint a trónbeszédben és feliratban csak halvány vonásokkal érintettek. Azonban, az a rendkívüli és sok tekintetben félszeg helyzet, melyben a nemzet mai képviselője van, az átmenetinek nevezett állapot és az államszükségletek kielégítésének sokszor hangoztatott sürgőssége megfosztották Apponyi gróf minisztert attól, hogy a tőle méltán nagy érdeklődéssel várt nagyszabású kulturpolitikai programját részletesen kifejtse. Csak a mire főleg az ellenzéki felszólalások kényszerítették, azokra a kérdésekre precizította határozottabban álláspontját.

Mi sem foglalkozunk azért most sem magával a költségvetéssel, a melyről ugyis csak hiányos ismeretünk van a napilapokból; sem arra nem vállalkozunk, hogy az eddigi kormányténykedések részleteiből megkonstruáljuk az Apponyi gróf kultusz- és kulturprogramját s elmondjuk arról egészében a magunk véleményét. Csak a lefolyt tárgyalás során felvetettek legfontosabbikára reflektálunk és ez: az egyházak és iskolák kulturpolitikai jelentősége a magyar államban. Hogy ez a kérdés főleg a magyar nemzeti állam és a nemzetiségi egyházakra való vonatkozásban volt a vita tárgya: ezen senki sem csodálkozhatik, aki megfon-

tolja, hogy az ezidei kormányának igazában csak nemzetiségi ellenzéke van s míg a mélyen óriási jelentőségű sociálpolitikai evolúció forogtatagjai morajlanak: a felszínen a nemzeti kérdés hullámai tornyosulnak s kötik le a szemlélő figyelmét.

Ily szempontból tárgyalta az iskolaügyet a nemzetiségek részéről *Polit* Mihály, midőn a nemzetiségi egyházaknak autonómiájuk tiszteltben tartása és fejlesztése mellett hathatósabb segélyezését követelte s ily vonatkozásban követelte — arra e hazában a legkompetensebb ember — *br. Bánffy* Dezső, hogy valahára szüntesse meg már a magyar állam azt az anomáliát, hogy a nemzetiségi egyházak a magyar állam védelme alatt álló autonómiájuk várából a magyar állam pénzén és segélyezésén részint az iskolai vallásoktatás, részint az illető egyházak kizárólagos nemzetiségi kultusz- és adminisztrációnyelve révén több százezer tősgyökeres magyar embert kiforgassanak magyarságukból és pl. eloláhosítsanak. Mert mégis csak irtózatossá nemzeti öngyilkosság az, hogy 250 ezer magyar ember ne gyakorolhassa vallását anyanyelvén, hanem emiatt oláhvá, rácczá, szerbbé, oroszvá kelljen lennie saját hazájában.

Apponyi miniszter nem reflektált a báró *Bánffy* felszólalására, de annál nagyobb beszédet mondott *Polit* és *Vajda* nemzetiségiek felszólalására.

El kell ismernünk, hogy Apponyi gr. mély történelmi pillantással állapította meg, hogy a magyar állam hivatásának a multban is „csak az erők szigorú koncentrációja által” tudott megfelelni s csak az által felelhet meg a jövőben is. Nem tért el attól az egyedül helyes állásponttól, hogy „Magyarország nem népfajok vegyülete, hanem itt egy egységes politikai nemzet megfelelő egységes állami szervezettel létezik, kell, hogy létezzék, a melynek keretén belül minden *egyén* a maga *egyéni szabadságának*, tehát faji egyéniségének is kifejtésére fel van jogosítva azokon a határokon belül, a melyeket az állami egység köve-

tel, *de a hol nemzetiségek és fajok, mint közjogi jogalanyok nem léteznek.*"

Ha Apponyi gróf ezt az itt kimondott egyedül helyes alapelveket következetesen érvényesíti s erre az alapra fekteti egész egyház- és kulturpolitikáját; ha amint a magyar állam fennállásához szükséges erők koncentrációjához odatartozónak ismerte el a nemzetiségi törvény első szakaszában megállapított „magyar államnyelvet“, úgy ezt érvényesíteni is fogja minden téren: akkor magyar kulturpolitikája a legjobb uton halad. Azonban, ha már belátta azt, hogy „nem magyarjku polgártársainknak irányadó köreiben ezek az alapfeltételek nem mentek át az emberek véérébe“, sőt a mikor tapasztalta, hogy *Polit* ezt egyenesen „tévedés“-nek nyilvánította: akkor be kell látnia azt is, hogy ezt a kérdést többé nem lehet és nem szabad csupán „a magyar nemzeti kultúra vonzóerejére“ bízni, hanem érdekében igénybe kell venni mindazt a politikai erőt, a mellyel egy állam természetesen bir, a saját védelme és anyagi támogatásával élő nemzetiségileg szervezkedett egyházakra.

Semmi kétség, hogy az államnak főleg anyagi támogatása joggal köthető és kötendő azon feltételhez, a mely „az erők koncentráliációja“ nagy állami érdekét szolgálja az „államnyelv“ ügyében is. Hogy e tekintetben miként járnak el a többi államok, eléggé ismeretes s maga a miniszter is hivatkozott e tekintetben épen Romániára. Mennyivel inkább volna ez lehetséges minálunk, hol épen ezek a magukat nemzetiséginek mondott egyházak is óriási állami dotációkban részesültek s most, mikor a nyomorgó protestánsok végre az 1848. XX. t.-cz. valamelyes részleges végrehajtását szenvedéseikkel kivívták, most velük együtt újra kérik a részüket (!)

Lám, épen ez az a pont, a miért mi egyik előző számunkban kifogásoltuk azt a módot, a hogy Apponyi a 48. XX. t.-cz. végrehajtásának neki indult. Ez a törvény, a mely lényegében magában foglalja a felekezeti iskolai államsegélyeket, tanítói és papi fizetéspótlásokat stb. a legalkalmasabb volna ebben a gazdaságilag kormányozható világban arra, hogy a magyar állam érdekei iránt azokban is felkeltse a figyelmet és engedelmisséget, a kiknek ma minden hatalmuk és befolyásuk ezen érdekek megtagadásából és kijátszásából táplálkozik.

Hogy hogyan?! — arról majd egy más alkalommal.

Kollegiumaink ez évi Értesítői.

I. A székelyudvarhelyi.

I. *Bocskay István* emlékét május 24-én megünnevelte az intézet. Erről az ünnepről és tárgyáról szól az Értesítő első közleménye, G. S.-tól. Közleménye helyes érzéssel mintegy becikkelyezi, egész terje-

delmében idézván, az országos zsinat világi elnökének azt a tömör és nagyhatású beszédét, a mellyel Bocskayt. mint protestánt és független magyart jellemezte. A tanulóknak szánt értékes olvasmány.

II. Előljáróság, tanári testület és segítségeik felsorolása következik, névszerint, a tanárok ez évi munkakörének, a tárgyfelosztásnak s egyéb teendőinek kimutatásával. A tárgyfelosztás czélszerű volt; egyes tanárok némi önmegtagadással is alárendelték saját jobb tetszésöket az osztályok jól fölismert érdekeinek; így történt főleg az I. III. VII. és VIII. osztályokban, minélfogva ezen osztályokban az előmeneteli eredmény is, akár a jelesek és jók nagyobb számát, akár az elégtelenek kisebb számát nézve (l. a 108. lapon), a legkedvezőbb. Csak a II. osztályban nem sikerült elég jól a tárgykiosztás: s ez nagyon meglátszik az eredményen is: tiszta jeles tanuló egy sincs s 25%-a elégtelen.

Megjegyezzük, hogy a tanárok neveinél fölöslegesnek látszik felsorolni azokat a viszonylatokat, a melyekhez egyszerű belépés és tagdíj-fizetés útján jutnak (Emke, Tanáregyesületi, Paed. társ., Term. tud. társ. stb. tagság); ámbár valóban elismerésre méltó jelenség, hogy ily irányban is valamennyi tanár gyakorolja a buzgóságot s meghozza a maga anyagi áldozatait, együttvéve a megszokott közönséges mértéket jóval meghaladólag. E tekintetből való példaadásképen tehát mégis volna értéke a felsorolásnak. De már annak a jelzése minden egyes r. tanár neve után, hogy „egyházkerületi közgyűlési tag“ csakugyan szükségtelen jelző szaporítás.

III. Az osztályvizsgálatok, az évről ünnepély megtartása (jun. 17.) után, az új szabályzat alkalmazásával, hat nap alatt folytak le; minden osztálynak két-két félnap jutott. Helyes gyakorlata ennek a kollegiumnak, hogy az ünnepélyeket előbb tartja meg, mint a vizsgálatokat; vizsgálatuk végeztével aztán a tanulókat azonnal hazabocsáthatja. Erkölcsi biztosíték ez a tétlenül várakozó tanulóknak tömeges vászlódása ellen; az évről ünnepélyek kitüntetettek sem rossz hatása az, hogy a kitüntetés után még komoly kötelességek várnak rájuk, azután pedig mindjárt az — otthon.

IV. A tanítás anyagának kimutatása kellő összhangban áll a tantervvel. Kivételt jegyzek meg a VII. osztály magyarnyelvi anyagánál; úgy látszik, a nyelv rendszerének áttekintésével a tanár nem látta — vagy nem tudta — szükségesnek foglalkozni. — Pontosan ki van mutatva az egyes tantárgyak egész évben megtartott leckeóráinak a száma is; a miből megállapítható, hogy a szünetek s a vizsgálati napok leszámításával, átlag 32 teljes hétnek felelt meg az évi szorgalomidő s így, tekintvén a közbejött sokféle akadályt (egyházkerületi közgyűlés márcziusban, tanárok szabadságolása, betegsége, esküdtszéki elfoglaltatása s egyéb akadályok miatt történt helyettesítések): a munkaidőt a tanárok nemcsak lelkiismeretesen, hanem erőfeszítés árán is felhasználták.

V. A magyar írásbeli feladatoknál főleg az V. és a VIII. osztálybeliekre elismerő és helyeslő megjegyzéseink is volnának. Tulságosan az irodalom-elméleti tanulmányokra támaszkodnak a VI. osztálybeli feladatok. Talán az érettségvizsgálati új utasítás befolyása alatt állunk már, a mely magyar írásbeli feladatul csak irodalmi kérdést rendel.

VI. A tankönyvekre nyilvánosan megbeszélni való észrevételünk nincs.

VII. Rendkívüli tárgyak. Fejes Áron francia nyelvet tanított három csoportban 20 növendéknek; Szabó András gyorsírás 4 csoportban 45 növendéknek; Paál Sándor műéneket 69-nek s a 14 tagu vonós zenekart vezette. Az Értesítő egybehangzó más adatai szerint is, mindenik irányban megvolt a kellő, sőt teljes siker.

VIII. Testi nevelés. Külön tornatanára az inté-

zetnek nincs; az összes növendékek, kellő körültekintéssel megalkotott négy csoportba osztva, Szabó Árpád és Szabó András r. tanárok vezetése mellett edzették magukat tornaórákon és játékdélutánokon. A VIII. osztály növendékein tett erőmérések a két előbbi évfolyamok adataira is kiterjeszkedő visszatekintéssel, rovatosan közöltetnek. E közlésnek tulajdonképpen a hozzáadott érdekes és tanulságos kritika ad jelentőséget. Ebből idézni valónak találjuk a következő részletet:

„Erőpontok összegére nézve változás nem volt 5-nél, gyarapodás történt 10-nél, csökkenés 9-nél; az átlagos gyarapodás értékszám 15,6, az átlagos csökkenésé 6,2. Amint láthatjuk, akár a tanulók számát, akár az átlagos értékszámokat tekintjük, a magasságtól eltekintve, amelynek gyarapodása egészen természetszerű, minden tételnél gyarapodást constatálhatunk a csökkenéssel szemben; egyedül a *testisuly eredménye nem lehet kielégítő*, minthogy a tanulók felerésze (12) az egészen természetszerű gyarapodás helyett fogyott. Ennek oka az egyébiránt normális fejlődés (magasság) és feljlesztéssel szemben (testi erő), nézetünk szerint egyébben nem kereshető, mint abban az intensív munkában, melyet kiváltképpen a második félévben kifejtene a tanulók; de valószínűleg nem tévedünk, ha feltételezzük nagyon is nyomatókos oknak a munka mellett azt a kellemetlen érzést és azt az izgalmat lelkiállapotot is, mely lassanként uralkodóvá lesz s nagy mértékben akadályozza, sőt visszalöki a különben fiatal szervezet fejlődését.“

A tornavizsgálat és intézeti verseny eredményei nem igen éreztetik a rendes tornatanár hiányát.

IX. Ifjúsági körök, egyesületek voltak: a Petőfi-önképzőkör; Ifjúsági olvasó-egylet (az V—VIII. o. tagjaiból), a Gyorsíró-kör, mint a gyorsírástanulóknak felolvasásokkal is foglalkozó, s versenyeket rendező szak-önképzőkör; végül a Gyermekkönyvtár I—IV oszt.)

A Petőfi-önképzőkör a múlt év óta nagy lépést tett abban az irányban, hogy az iskolai tanulmányoknak lehetőleg minden ágával szoros kapcsolatban álljon az ifjúság önkéntes tevékenysége. E tevékenységet egyébiránt a kitűzött s jobbadán sikeres pályázatok irányították.

Az ifjúsági körök, egyesületek, magoknak a vezetőtanároknak is ugyszólván folytonos és bizalmat-keltő együttműködésével az ifjúságnak érdekes külön társadalmi életet biztosítanak.

X. Az internátusnak s konviktusnak 175—14—161 tagja volt az év végén. Teljes díjért (évi 180 kor.) kapott élelmezést 90 tanuló, a többi pedig 1, 2 és 3 negyedrészt kedvezményel. Ebédjük két fogásos; de gondos házi kezelés mellett izletes lehet, hallottuk is, hogy az.

A konviktus számadásai még nincsenek lezárva; de a hus árának drágulása miatt, azt vélik, nem fognak kedvező eredménnyel záródn.

XI. A gyűjtemények gyarapodása a szükségeknek megfelelő. A könyvtár gyarapítására (az ajándékok értékét nem számítva) 800 K-nát adtak ki. Allománya 12 ezer munka 20,287 darabban. A régiségtárt Nagy Lajos járásbíró 500 darab régibb-újabb éremmel gyarapította.

XII—XIII. A tanulók névsorát és érdemjegyeit a Statisztikai kimutatásokkal egybevetve azt találtuk, hogy a kimutatásba a „minden tárgyból jelesek számát“ félreértéssel vezették be nagyobbak, mint a mennyi az valósággal. Tanulók évvégi száma 265 volt; ebből református 204, nem ref. 61; helybeli és megyebeli 155, távolabbi 110; termelő szülők gyermeke 130, fogyasztóké 133. Előmenetel tekintetében jeles bizonyítványu tanuló 24 (9%), jó 89 (33%), elégséges 113 (43%), elégtelen 22+10+7=39 (15%).

Minden tekintetben teljesen megnyugtató eredmény, mellyel az érettségvizsgálat eredményének számárányai is összhangzásban vannak. Szabályosnál magasabb életkorú növendékek száma 10.

XIV. Az érettségvizsgálat sikere ez: 29 közül érett 26, ebből 5 jelesen, 8 jól, tehát felezésük kiténtetéssel. Papi pályára készült 11, tanári pályára 3, tehát együtt több, mint felerészük.

XV. Iskolai javadalmak. A pályázatok és versenyek kimutatásának sorozata igazolja az igazgató jelentésének azon tételét, hogy „az ifjúság önszorgalmi munkássága... minden jogosult várakozásnak megfelelt“ A jutalmak, ösztöndíjak, segélyek és egyéb javadalmak részletes sorozatát nem kísérik összegező kimutatással, s e sorok írója sem csinál magának külön dolgot az összeszámitással, csak azt jelezheti, hogy az intézet régibb és újabb alapítványtevőinek áldozatait most is vannak, a kik megérdemljék, idővel talán egyháznak, társadalomnak meg is hálálják.

XVI. Az év története, melyet az igazgató az évzárásakor felolvasott, a jelzett főbb adatokból való válogatás mellett részletesen emlékezik meg arról az áldatlan gyümölcsről, melyet a politikai izgalmak hullajtottak az intézetre azáltal, hogy a VII. osztály növendékeit hiu, fegyelmetlen és sztrájkos viselkedésre csábították. Lapunk olvasói részletesen ismerik az eseményt, s tudják, hogy az előljáróság és tanárkar ugy az intézeti rendszabályoknak, mint az erkölcsi nevelés elveinek higgadt és tapintatos követésével s magát az uralgó politikai izgalmak bármely irányban való befolyásolásától hivatása tudatában távollartva, járt el. Teljes önérzettel mondhatja az igazgató:

„Iskolai nevelésünknek a jellemfejlesztésre kell az ismeretek terjesztése mellett súlyt fektetnie, mert ameddig egy nemzet erkölcsében tiszta, életmódjában egyszerű, gondolkodásában tisztességes, munkálkodásában szorgalmas s érzéseiben emberszerető, addig azt a nemzetet nem kell féltetni. De ha a komoly gondolkodást a hiúság, a szorgalmas munkát a könnyű szerrel boldogulás, a dözsölés és fényűzés vágya, s az emberszeretetet az önzés váltja fel, akkor idők kérdése csak, hogy mikor dől egy nemzet önásta sirjába, ahogy bedőlt abba Hellász és a büszke Róma. A tanítás csak az értelmet, a céltudatos nevelés pedig az összes lelki tehetségeket fejleszti a növendékben“

Az igazgatói visszatekintés egyéb különleges tárgyai: az érettségvizsgálati új utasítás némely pontjainak méltatása; az iskolai ünnepélyekre (köztük az önképzőkör Kölcsey-ünnepére és Körösi Csoma- s Mikes-ünnepére) való visszaemlékezés; a tanárok társadalmi és irodalmi tevékenységének följegyzése; az állami felügyelet ez évi gyakorlásáról, az idej adományokról s alapítványügyekről való megemlékezés.

XVII. A jövő tanévre, mely szept. 5-én nyílik meg, a szükséges tudnivalókat közli az utolsó cikk.

Ennél a kollégiumunknál örömmel tapasztaljuk, hogy legjobb hagyományait szívósan őrzi, de az új eszméknek s példáknak legjava iránt is — kellő megfontolással — mindig fogékonyságot tanusít.

Vigil.

Egy pár szó az elemi- és népiskolai vallásitanításról.

(Felolvasatott a kalotaszegi egyházmegye 1906. június 23-án Kalota-Szentkirályon tartott értekezletén.)

Tisztelt Értekezlet!

Előre bocsátom, hogy a mit olvasandó vagyok, a legtávolabbról sem pályázik az értekezés tisztességes címére. A töprengő tudni akarásnak appellációja ez csak a jobban értesültekhez. De bármilyen kis mértékben is kapjon, ki sötétben bukdácsol, hálával veszi;

s mert bizton számítok rá, hogy most én is kapok, egyike leszek a leghálásabbaknak.

Sohasem volt általánosabb a panasz, mint napjainkban, hogy a vallásosság nemcsak hanyatlóban, de ma-holnap a csőd szélén áll. Pedig az újabb időben a vallásos élet őrje és táplálói, a papok, szélesebb körű ismeretekkel lépnek az életbe, csaknem mindenütt kezökben a vallásoktatás s magasabb intézeteinkben mind hivatott és képesített vallásstanárok irányítják vagy végzik a vallásoktatást. E szomorú tünetért persze hogy elsősorban a most működő papok nyakába akasztják a felelősséget s azért, ha ez a baj csakugyan megvan, leginkább nekik kötelességük orvoslásról gondoskodni, mert a felelősség a multakért ha nem is, de a jövőért bizonyára rájuk hárul.

Nézzünk szét egy kicsit magunk körül. Van-e csakugyan vallásos élet, olyan, a milyennek lennie kellene? Ha a templomok látogatottsága, az istentisztelet gyakorlása elég fokmérője a vallásos életnek, akkor a legtöbb helyt, kivált falun, van. Sőt ha még ehhez hozzávesszük, hogy rengeteg terhet hordanak helyenkint az egyházi hivatalosok fizetésével, rovatok beszolgáltatásával, szorgalmi jövedelmek előállításának teljesítésével, ajándékozások, adományok tételével, szinte hajlandó kihívólag kérdeni az ember: „honnan hát a panasz?!“ Csakhogy a kik mélyebben vizsgálódva panaszoknak, az előbb említett ténykedéseik mellett látják hűveinket családi otthonukban és a társadalmi forgolódásukban is, hol csaknem minden második szájtátásuk szitokra, átokra, káromlásra nyílik; látják a szüléket bánattal illető, szófogatlan gyermekeket; a sajátjokból kinézett, panaszos kenyerű, megaggott öregeket; a czéda hitevéstársakat. Hallják, hogy úgyesen hazudó-, család-, sőt valósággal lopókat: életrevalóknak dicsőítik; s a kik az állami és egyházi törvényeket büntetlenül meg tudják kerülni: lesznek közöttük legnagyobb tekintélyben sütkérezők. Nem is szólva arról, hogy a szociálisták fattyuhajtásainak öblös hangon kínált tanai mint mételyeznek. Egyetemi tudori czimet viselő, tekintélyes közhivatalú betöltő egyének a legtöbbször unalmasnak, szánalmas dolognak tartják vallásos életéről csak szólni is, sőt közelebbről volt alkalmam egy ilyen kálvinista úri embertől egy nagy társaságban — hogy épen láttassék ő is hozzászólni a dologhoz — hallani ezt a fenomenalis kijelentést: akármennyit okoskodjanak, mégis legtisztább vallás az unitárius vallás! Hiszen ez az úr kálvinista kollegiumban nőtt, tanult, részesült vallásoktatásban, de vajjon jóban-e? Figyeljük meg, álljunk szóba földmívelő falusi hűveinkkel, hogy megismerjük vallásos ismereteiket, azokat, melyek át kellene hassák egész értelmi világukat, a melyek kellene hogy irányítsák akaratukat, cselekedeteiket. Bizony a legtöbbször semmi. Valami homályos emlékezés, valamelyes kétes kifejezésre... De Jézusról, tanításairól, valami olyas, a mi kitörülhetlenül bevésődött volna lelkébe, a mi állandóan fogva tartaná: semmi. Miért?

Megpróbálom megmagyarázni. S itt jutottam el oda, a hol, a mit mondani akarok, csak egyéni contemplatiom leszűrődésének tekintendő, de a mit feltárok egész nyíltsággal, nem törődve azzal, hogy esetleg a legvastagabb tévedésben leledzem, hiszen azért gyűltünk össze, hogy ha van valamink, a mi értékes, egymással kicseréljük, s a melyikünknek semmink sincs, gazdagodjunk a másokéval.

A protestánsizmus születésében, fejlődésében dogmaticai kiigazításra, tisztázódásra törekedett. A dogmák a hittudatot szegeznek le. De hittudatra csak akkor van szükség, ha megelőzőleg van hit. Ontozó, gyomláló, nyesegető kertészre ott van szükség, hol van kert s abban virágok. A kert földjét meg kell

forgatni, termőképessé tenni, magokkal, palántákkal berakni s azután jó a kertész kötelessége.

Ugy nézem — nem tudom jól látok-e? — hogy a vallásos oktatás kezdettől fogva a magyar kálvinista egyházban a kertész szerepét teljesítette, a legtöbbször pusztán kertben. Oktatott, de nem igen nevelt. Tekintélyes egyházi emberektől halljuk ma is, hogy a népiskola első osztályában nincs helye a vallásoktatásnak, vagy ha van is, ők azt sem nem végzik, sem nem végeztetik. Hiszen azok beszélni sem tudnak! Ez utóbbi állítás igaz! De hát a vallásoktatásnak legkevésbé feladata, hogy beszélni tanítson. A vallás nem beszéd. Ki ne emlékezne rá — boldog ki visszaemlékezhetik! — hogy ártatlan gyermekkorában gagyogó nyelvére aggatott, de akkor még nem értett imák minden estve elmondásától meglett korában sem tudott menekülni. S ki merné tagadni, hogy egy ágyában lefekvő, előbb imádkozó ártatlan gyermeknél felségesebb tüneménye nincs a családi életnek. Boldog, ki lelkületének, a körülményeknek s értelmének megfelelő emez első magvetésben részesül. Ki minden estve szeretettel és bizalommal emlékszik meg szüleitől, testvéreitől, szeretteitől s arról a jó Istenről, ki az ő gyerekes fogalmai szerint bár, de minden jót meg tud adni ezeknek s ki minden veszélytől meg tudja óvni. A derengő lelkivilág szükségletei közül csakis ez — a későbbi ember egész életirányát helyesen elhatározó — egyetlen maradjon kielégítetlenül? S mert a legtöbbször úgy marad, vagy helytelenül, nem lelki fejlettségének megfelelően elégitetik ki: kell a népiskola első osztályában ezen kezdeni.

A virágos tavasz vallásóráján a vallásoktató ha növendékeivel a tavasz szép virágaiért, a madarak énekéért együtt mond köszönetet a jó Istennek; ha egy tanulóársuk halála alkalmával hálákat adnak, hogy őket itthagya még szülőik, testvéreik, szeretteik között s kérhetik Istent, hogy kit közülök elvett, helyezze a szép angyalok közé, ha beteg tanítójuk, vagy valamelyik szülője felgyógyulása alkalmával imádságban adnak örömüknek kifejezést: nem a legszebb ker. templommá avatjuk-e az iskolát, a mely aligha nem többet tett, mint összes dogmaticai vagy morálprédikálásunk. Hiszen — úgy lehet — ezzel csirába szökkent a mag, nő a palánta, jöhet nemsokára a kertész. Reggeli, estvéli, ételelőtti, utáni imák, értelmüknek megfelelő, lelkületüket megkapó vallásos versikék tanítása, ezek által a vallásos érzés felkeltése a népiskola első osztályában a vallásoktatás feladata. Felesleges is talán mondanom, hogy úgy itt, mint minden osztályban érezze a növendék, hogy a szeretet vallásának papja az, ki őt jóakarólag a legszentebbre oktatja. Mi baj az, ha nem tudja elmondani azt, mit visz haza az iskolából, csak érezze; hiszen egy jól sikerült óra után én sem tudom elmondani, mit érzek, de érzem, hogy boldog vagyok. Hát még később, talán egy nemzedékkel a családban is a boldogság érzete üli meg a család tagjait a ki csinyek egy ilyen megnyilatkozására.

(Vége. köv.)

ISKOLA.

Tájékoztató

a sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó-kollégium főgimnáziumába és az ezzel kapcsolatos bennlakásba (internátus) való felvételtől.

(1906—7. iskolai év.)

1. A tanulók szabályszerű felvétele és beírása a következő sorrend szerint fog történni: szept. 1-én d. e. 8 órától 12-ig beírjuk a városi tanulókat, szept. 3. és 4-én d. e. 8 órától 12 óráig az I. osztályú és régi növendékeket, szept. 5-én d. e. a más vármegyéből jövő II—VIII. oszt. tanulókat.

Mínt hogy az internátusban és konviktusban csak 224 növendék helyezhető el, a felvételt lehetőleg tanév végével legkésőbb aug. 1-ig az értesítő benyújtása mellett írásban vagy szóban mindenkinek kérnie kell az igazgatóságnál.

Az I. osztályu és újonnan belépő növendékeknek a beiratkozás alkalmával személyesen kell megjeleníteniök.

Az iskolai év ünnepélyes megnyitása szept. 6-án d. e. 10 órakor leend.

2. *Felvétel a gimnáziumba.* Az első osztályba csak oly növendékek vétetnek fel, kik 9-ik évüket betöltötték, de a 12-ik évüket nem haladták túl és iskolai bizonyítvánnyal igazolják, hogy van oly mérvü képzettségük, minőt az elemi iskola alsó négy évi tanfolyamában kellett megszerezniök. A kik pedig 12-ik évüket túlhaladták, azok felvételét rendkívüli esetben csak a tanári szék engedélyezheti.

3. *Javitó vizsgálatok.* Olyan tanuló, ki csak egy tárgyból kapott elégtelen tanjegyet, a tanári testület engedélyével tehet javító vizsgálatot. Oly tanulók, kik két tárgyból nyertek elégtelen tanjegyet, csak az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának engedélyével állhatnak javító vizsgálatra, s ennek letehetéséért a méltóságos ig. tanácshoz címzett folyamodványukat értesítőjük melléklésével aug. 1-ig adják be az ig. tanácshoz, mert az elkészített folyamodványok nem vétetnek figyelembe. A magán-, pótló- és felvételi vizsgálatok aug. 30-án délelőtt, a javító-vizsgálatok pedig aug. 31-én d. e. 8 órától fognak megtartatni.

4. *Iskolai díjak.* I. Bennlakók részéről. a) I—IV. o. I. félév: egész díjfizető 40.10, lakásdíjmentes 34.10, féldíjmentes 26.10, díjmentes 14.10; II. félév: egész díjfizető 33.10, lakásdíjmentes 27.10, féldíjmentes 19.10, díjmentes 7.10 kor.

b) V—VIII. oszt. I. félév: egész díjfizető 42.10, lakásdíjmentes 34.10, féldíjmentes 26.10, díjmentes 13.10; II. félév: egész díjfizető 35.10, lakásdíjmentes 27.10, féldíjmentes 19.10, díjmentes 6.10 kor.

II. Künnlakók részéről. a) I—IV. o. I. félév: egész díjfizető 29.10, féldíjmentes 19.10, díjmentes 10.10; II. félév: egész díjfizető 22.10, féldíjmentes 12.10, díjmentes 3.10 K.

b) V—VI. o. I. félév: egész díjfizető 32.10, féldíjmentes 21.10, díjmentes 12.10; II. félév: egész díjfizető 25.10, féldíjmentes 14.10, díjmentes 5.10 kor.

c) VII—VIII. o. I. félév: egész díjfizető 33.10, féldíjmentes 22.10, díjmentes 13.10; II. félév: egész díjfizető 26.10, féldíjmentes 15.10, díjmentes 6.10 kor.

Az I. félévi díjak a beiratáskor, a II. félévi díjak febr. hónap 1—10 napjain fizetendők.

Az I. osztályu és újon jött növendékek csak az I. félév végén nyert osztályzatuk alapján részesülhetnek kedvezményben.

A kedvezményes helyekért a kérések legkésőbb aug. 1-ig az igazgatósághoz adandók be. Elkészített kérelmeket nem vesszünk figyelembe.

A tanári karhoz címzett kérvényekhez következő okmányokat kell csatolni: 1. értesítőt, 2. szegénységi bizonyítványt, 3. az illetékes lelkésztől családi kimutatást, 4. községileg hitelesített adókönyvi kivonatot.

5. *Felvétel az internátusba.* Az internátusba csak oly tanulók vétetnek fel, kik magaviseletből jó vagy szabályszerű osztályzatot nyertek. Minden internátusi tagnak hoznia kell magával szalmazsákot, 1 párnát, paplant, legalább 2 rendbeli ágyneműt, 4 inget, 4 lábravalót, legalább 2 törülközőt, 4 pár harisnyát vagy kapcztát, 2 hálóinget. Ágytakarót, széket és mosdótálat a kollegium ad.

Köteles továbbá minden tanuló a meghatározott mintájú és szabásu tornainggellel magát szept. 20-ig ellátni.

Mínt hogy az internátusban és konviktusban csak 224 növendék helyezhető el, előjárásunk határozatilag kimondotta, hogy első sorban a mult évben itt tanult s a Háromszék megyéből jövő új érdemes növendékeknek nyit helyet s csak azután gondoskodik a más megyei új növendékek elhelyezéséről, miért is azok felvételére szept. 5-ét tűzte ki. A felvételt aug. 1-ig írásban vagy szóban mindenkinek kérni kell az igazgatóságnál.

Miután ruhatárakról, könyvszekrényekről a kollegium gondoskodik, ládát vagy ehez hasonló szekrényt senkinek sem szabad lakásába behozni.

Mivel a benlakó tanulók a konviktusban teljes ellátást kapnak, ételneműt a tanulók számára behozni vagy postán küldeni tilos.

Szünidők alatt senki sem maradhat az internátusban.

6. *Felvétel a konviktusba.* Minden benlakó növendék a konviktusnak (együttétkezés) kötelezett tagja. Az együttétkezés díjai a következők:

1. részlet 20% féldíj 16.80, háromnegyed díj 25.20, egész díj 33.60; 2. r. 30% féldíj 25.20, háromn. díj 37.80, egész díj 50.40, 3. 30% féldíj 25.20, háromn. díj 37.80, egész díj 50.40; 4. r. 20% féldíj 15.80, háromn. díj 25.20, egész díj 33 kor. 60 f.

E mellett a konviktus minden tagja (a kedvezményeket sem véve ki) a beiratkozás alkalmával 4 koronát fizet a teríték használatáért.

Az első részlet fizetendő a beiratkozás alkalmával, a 2-ik az őszi szünet után eső első napon, a 3-ik február 1—10. napjain és a 4-ik a husvéti szünet után eső első napon.

Az I. osztályu és újon jött növendékek csak az I. félév végével nyert osztályzatuk alapján részesülhetnek kedvezményben.

A tandíj és konviktus kedvezmények egy folyamodványban kérendők legkésőbb aug. 1-ig. A ki folyamodványát kellő időben be nem nyújtja, a kedvezményre egyáltalában nem számíthat.

A kedvezményes helyekért folyamodók a tanári karhoz címzett kérvényük mellé a következő okmányokat tartoznak csatolni:

- iskolai bizonyítványt vagy „Értesítőt”,
- szegénységi bizonyítványt,
- az illető lelkésztől „családi kimutatást”, melyben a családtagok száma és kora feltüntetendő,
- községileg hitelesített adókönyvi kivonatot.

Az év elején kiutalt kedvezményt megfelelő előmenettel és magaviselet mellett egész éven át megtarthatja a tanuló, de részben vagy egészben el is veszítheti, ha az I. félév végén nyert osztályzata nem felel meg az addig élvezett kedvezmény föltételeinek.

A fölvetett tanuló csakis akkor vehet részt az étkezésben, ha az esedékes díjakat befizette. Három napi késés esetén a tápintézeti elnök által a szülők ezen körülményről értesítettnek, hét nap mulva pedig a késedelmes fizető helye megüresedettnek tekintetik.

Az egyszer befizetett díjból bárkinek is csak akkor térít vissza az intézet, ha hosszabb ideig állott kórházi gyógykezelés alatt s a visszatérésért külön folyamodik.

Súlyos avagy járványos betegségben szenvedők ugyanis a szülők költségén a helybeli kórházban külön gyógykezeltetnek.

Az étkezés az iskolai év megnyitása napján délben kezdődik.

Sepsiszentgyörgy, 1906. július 15.

Az igazgatóság.

TÁRCZA.

A nagyteremii templomépítés története.

A legszebb, legmagasztosabb örömnepet ültük ma Istennek ez új házában. A babyloni fogságból hazatérő Izrael fiainak lelkes újjongása viszhangzik ajkainkon: „Nevetéssel betelik a mi szánk és a mi nyelvünk vigassággal! Hatalmas dolgokat cselekedett az Ur mivelünk, azért vigadunk!” Életünknek legszebb pillanata ez! Midőn annyi küzdelmek árán felépült díszes kis templomunk, Isten dicsőségére, szeretett Főpásztorunk által felavatva áll használatunkra. Innen, e boldogságunk Nébo hegyéről tekintsünk vissza a küzdelmekre, melyek ezt létesítették: templomépítésünk történetére.

Ezen új templomunk a régi, talán ezredéves templom köveiből van összerakva. Ha ezek a kövek beszélni tudnának! Egy egész világtörténetet regélhetnének el nekünk. Elbeszélhetnék, hogy közülök egy rész Maros-Kereszturon a Maros partján létezett római kastrum hatalmas épületéből miként kerültek a Teremi templom alapjába. Felvilágosítanának afelől, hogy a legrégebb meghatározatlan időben épült kis négyszögű templomhoz, mikor lett hozzátoldva azon sokszögűleg záródó rész, mely egy katolikus tem-

plom szentélyére vallott a rajta lévő egyenes záródású szentségülke és a befalazva volt sekrestye ajtó által. Ezek a kövek beszélhetnének a törökvilágról Magyarországon, a tatár pusztításokról, melyeknek annyi gyászos nyomait láthattuk régi templomunkon. Oh mert ezekről az időről, valamint a református egyház megalakulásáról semmi irott emlék nem maradt fenn. Csakis egy 1788. évi egyházmegyei protokollumban olvashatni: „Teremi már az 1564-ik évben derék eklézsia lehetett, mivel Hunyadi János első esperes is teremii pap volt. Az nyilvánvaló, hogy János Zsigmond idejében Teremit Sükösd György örökölte, ki 1631-ben, midőn a templom is renováltatott, meghalt; ki a templom alatti sirban, mint unitárius temettetett el, azon vandal kezek által összerombolt kőszobor tanusítása szerint, melyet mostanig kegyelettel őriztünk templomunkban s most legméltóbb helyére, az Erdélyi Muzeum Régiség-tárába került, dr. Posta Béla tudós régiség-tári igazgató által itt eszközölt ásatással kikerült letördelt részeivel kiegészítve, hirdetve az akkori hazai művészet előhaladottságát.

Mivel ma már kétségtelen, hogy a Sükösdök unitáriusok voltak, bizonyosan jobbágyaik is odate-reltettek, annyival is inkább, mivel ezen időkből a reformátusokról semmi emlékezet nincsen. Csak 1662. évben adományozta Apafi fejedelem e jószágokat Bethlen János kancellárjának, ki jobbágyait is református vallásra térítve s nagyszerű adományaival a ref. egyházat biztosítva halt meg 1678-ban. Maga Apafi fejedelem is pártolta a ref. egyházat, ki a többek között a tövisi Szűz Mária búcsújáró kápolnájának tornyában lévő harangot a teremi ref. egyháznak adományozta. Még arany betűkkel vannak beírva egyházunk történetében a dicső Bethlenek nevei, többek közt Bethlen Ádám és neje Bánfi Zsuzsánna, kik alapítványaikkal biztosították a ref. egyház jövőjét.

1662. évben, az egyház újra alapítása idejében, Fogarasi Kis Tamás volt teremi pap. Innen kezdve időrendben még 12 papja van feljegyezve, de ezeknek idejéből — az akkor már ellenséges uradalommal folytatott barázda és dézma perekon kívül — semmi sincs megörökítve egészen 1870. évig, midőn már nekem jutott a nehéz feladat a Bethlen János örökségét lehetőleg megmenteni.

A történeti hűség megköveteli, hogy a teremi egyház 1870-iki sötét képét bemutassam, hogy láthassuk a dicső Bethlen János művét tökéletes romjaiban: Az uradalom marhalegelőjében minden kerítés nélkül álló templomnak nem csak ajtóin, hanem hasadásain is lehető volt a ki- és bejárás, s az esőzések alkalmával az imádkozó gyülekezet onnan a szabadba volt kénytelen menekülni. A részben lantornás, részben soha ki nem nyitható ablakkal, fakilincses ajtókkal, fűrészvágást még nem ismerő durva fahalmazból — meglehet Bethlen János kora előtt — épült paplakot boldogult elődöm velem testvériesen megosztani volt kénytelen, a mi nem nehéz dolog volt, mert mindkettőnknek egy-egy szoba jutott; csak a nagy bogja kemenczével ellátott közből lévő ugynevezett pitvar volt közös a kemenczén lévő tüzelő hellyel, melyen, hogy a vizsgálódás tüze soha ki ne aludjék, a két család hiven őrködött. Emellett a tűz mellett ettem 7 évig a félfizetés szűkös kenyérét.

Az egyháznak Bethlen János által adományozott ugynevezett jobbágypénze egészen elveszve, a többi alapítványok is veszendőben, az egyház adóhátráléka több száz forintra felgyülve, s Bethlen János öröke a végpusztulás szélén egy anyanyelvét is csak ritkán használó teljesen vagyontalan szolganéppel.

Ezen sötét kép látása elcsüggesztett s menekülni készített; de szülőim, hiveim és különösen az Isten szólottak hozzám és én meghallgattam: itt maradtam.

Ekkor láttam igazán, hogy „a hol legnagyobb a szükség, ott van legközelebb az Istenség”.

Bethlen János szelleme is a marosvásárhelyi várbeli templom sirboltjában megmozdult s az ő örökségét késői unokája özv. gróf Bethlen Gáborné szül. Bethlen Leopoldina által megmentette.

Bizony nem is a mi érdemünk, hanem Istené a dicsőség, hogy fent vázolt templomot és paplakot 1880. évben semmiből — legalább rövid időre — lakhatóvá tehattünk; a templomba orgonát állíthatunk, mely új templomunknak is díszére válik.

Mihelyt volt Istennek háza, Istennek velünk lakozása kimutatta magát, ki — mint hajdan a megtért Izráelt — minden lépésünkben megsegített: az egyház adósságai törlesztése után elvettett a kis mustármag — néhány véka szemes törökbuzából alakított magtárban — a jövő számára, mely gondos ápolás mellett szépen növekedett.

Midőn 1900. évben régi templomunk gyökeres renovációt igényelt volna, felébredett a hivek régi vágya: a templomnak onnan közelebb, alkalmasabb helyre való költöztetése, melyet ép' akkor felmerült több körülmények is növeltek. Mely körülmény tudomására jutván kegyes pátronánknak is, fejedelmi adományával lehetővé is tette azt.

Most következett el a hivekre a megpróbáltatás ideje, midőn az ezredéves templom lebontására és elköltöztetésére került a sor. Most látszott meg, hogy erős hittel még a hegyek is megmozdíthatók helyeikből. Amit az újabb kor technikai vívmánya dinamittal sem tudott ledönteni, ezen kis seregben lévő hit és buzgóság elvégezte azt.

Mint egy ember állott munkában az egész gyülekezet, csákánnyal kezökben, 14 napi szakadatlan titáni munkával sikerült ezeket a köveket kiszedni helyökből. A nagyobb állati erővel rendelkező oláh atyánkfiai is önként ajánlották fel segítségüket s közös erővel a kövek rövid idő alatt az új templom helyén garmadában állottak.

Az első kalapácsütést — Isten segedelméért imádkozva — ünnepélyesen én tettem 1904. április 15-én s már május végén a templomtest fedél alá jutott úgy, hogy már pünköst után az isteniszteletet is itt végezhattuk. A torony gombja is még ezen év őszén ünnepélyesen feltéttett, de a torony tökéletesen a korán beköszöntött tél miatt nem volt átadható a szerződés szerinti időben s így az egész építkezés csak 1905. június 18-án vétethetett át, midőn nagyságos Kispál László mérnök, egyházmegyei műszaki előadó megvizsgálása és véleményezése alapján történt egy évi utólagos felülvizsgálás feltétele alatt.

Templomépítésünk koronáját ismét gróf Bethlen Gáborné kegyes patronánk tette fel, ki tornyunkba 1040 koronával egy toronyórát állított be, mely az egész község mindennemű lakóinak közérdeke lévén, mindenek áldják érette.

Hogy itt áll ez a templom — a köveken és munkán kívül 14,000 kor. — s ma ebben öröm- és hála-ünnepet szenteltünk, Isten után özv. gróf Bethlen Gáborné szül. gróf Bethlen Leopoldina Óméltóságának köszönhető, ki e célra a toronyórával együtt adományozott 6040 koronát, már néhai idősebb báró Solymossy László Nagy-Lózsáról 500 koronát, Tekintetes Tolvaly Sámuel ur 200 koronát, Kakasy Márton lelkész 400 koronát.

Ezekhez sorakozik templomunk urasztali készlettel ellátása is, melyet az Erdélyi Muzeum Régiség-tár Igazgatója dr. Posta Béla ur néhány egészen használhatatlanná vált, elrongyollott, a régiségi csekély értéken kívül csaknem értéktelen urasztali készletért adott 890 kor. értékben, mely ma vétettett használatba.

Ezen templomépítésünk körül sokan cselekedtek.

istenes dolgot: első helyen kell megemlítem Főtiszt. dr. Bartók György püspök urnak azon tényét, melyvel legelső alapvetője lett ennek, midőn meghozta azt az áldozatot, hogy Kolozsvárról saját költségén ide utazott, hogy a templomhely megszerzését elősegítse s ez által a templom építését biztosítsa.

Nagy Domokos esperes ur az építés folyamán többször meglátogatott az építést felülvizsgálni s minket buzdítani és tanácsolni. Vitályos Géza Főszolgabíró ur az építési engedélyt díj nélkül adta meg. Nagyságos Kispál László mérnök ur az építés felülvizsgálását díj nélkül teljesítette, még fuvardíjt sem fogadva el. Megemlítem itt, hogy az unitárius egyház a templomépítés folyamán megengedte az unitárius templomban végezni isteniszteletünket.

Jól tudom én, hogy mindenki azon tudattal cselekedte ezeket, hogy istenes dolgot cselekszik, de engedjék meg nekem, hogy e pillanatban e helyen mindenkinek, ki segített egy követ hozni e templomépítéshez, kifejezzem az egyház hálás köszönetét.

Ezek közé számítom helybeli oláh nemzetiségű atyánkfiait is, kik látván a magyarság ereje feletti munkáját, önként felszólítás nélkül jöttek segítségére. Fogadják köszönetünket! Isten tartsa meg ezt a szép testvéri viszonyt!

Most már — miután előbb ez egyháznak egy sötét képét mutattam volt fel — ez örömnepem nem bocsáthatlak el titeket ezzel, ma más képet vártatok tőlem.

Inneplő gyülekezet! Kivánjátok-e látni ez egyház jelen képét?

Azt olvastam — úgy emlékszem — a Szent-Péter igen szép és művészettel épült templomáról, melynek építője oda van temetve a templom mellé; emlékköve nincsen, de a templom homlokzatán e felírás olvasható: „Ha emléket keressz annak, a ki itt nyugszik: „Nézz fel!”

Ha ti is ez egyház jelenlegi képét kéritek ama szomorú képpel szemben, én is azt mondom: „Nézzétek e templomot, papi lakot; nézzétek ama kis mustármagból növekedett terebélyes fát, melynek árnyékában az egyháznak magyar nemzetiségére, vallására most már büszke, anyagilag is előrehaladott, valóságos, erkölcsös népe — a papi kepe terhétől megmenekedve — elégtelen tekint egyháza biztos jövője elé.

Mindezekért én és az én népem ez ünnepélyes perczen leborulunk a Mindenható Isten előtt, kitől jó minden jó adomány és tökéletes ajándék.

Mindenütt jelenlevő Isten láthatatlan Atyánk, kinek segítségül hívásával kezdtük a munkát, szívből, lélekben meghatva, gyermeki háládatos érzésekkel borulunk le Neked szentelt templomunkban, hogy megsegítettél, hogy velünk voltál mindannyiszor, mikor rád szükségünk volt s minden akadályokon segítettél bevégezni s neked szentelni e hajlékot. Legyen neked ezért dicséret, dicsőség és magasztalás!

Legyen kedves áldozat Te előtted a buzgó hiveknek munkássága, a kik akárcsak egy marék poronddal, akár nagyobb áldozatokban segítették e templom felépítését!

Most még csak egy kérésünk van hozzád! Ha velünk voltál eddig, maradj velünk ezután is, s hogy lakhassunk a Te házában életünknek minden idejében, s hogy látogathassuk a Te templomodat!

Amen.

KÜLÖNFÉLÉK.

Bartha Lajos tordosi ev. ref. lelkész, a vajdahunyadi egyházmegye esperese, egyházkerületünk generalis directora folyó hó 16-án reg-

gel 63 éves korában, hosszas szenvedés után szívszélhűtésben meghalt és 17-én d. u. 4 órakor temették el a szászvárosi temetőben. Az utolsó perczben kaptuk a család gyászjelentőjét, mely magyarázatát adta az igazgatótanácsi épületen lengő gyászlobogónak, de bővebb értesülést az egyházmegyéből mindezeidig nem vettünk s így csak gyors emlékezetből jegyezhetjük fel a megboldogultól a következőket: Bartha Lajos mint papfiu — édesatyja a fotos-martonosi egyh. község papja volt — végzte a sz.-udvarhelyi kollégiumot s a teológiát Nagyenyeden. A Kolozsvárról visszakérült theologia Enyeden az ő osztályukkal kezdte meg működését. A diploma megszerzése után külföldet járt s az akkor divatos Jénában töltött egy évet. Hazakerülve a *dévai* egyház papjává, majd esperessé lett s mint ilyen választotta lelkészévé a nagyjavadalmu, de csekély számú hivekből álló *tordosi* egyházközség. Mit tett e dezoláció felé hajlott egyházközség s részben eloláhosodásnak indult hivei megtartása érdekében: egyházkerületünk tárgyilagos történelme fogja megállapítani. Mint egyházközsége olyan veszedelemnek kitélt volt a kormányzatára bízott egyházmegye is, mely nemcsak osztozott, de nagyobb részében maga viselte a hunyadmegyei magyarság szomorú történetét s ha itt-ott gyönyörűséges, de — fájdalom — nem egy helyt sikertelen erőfeszítések sorozatában. Paptársai korán kezébe adták az egyházmegye kormányát, a melyet kollegialis érzülete s vialis patriarchalis modora mindvégig megtartott számára. A Nagy Lajos halálával megürült gen. direktori székbe, mint egyik legrégebb esperest őt ültette a ker. közgyűlés többsége s egy tekintélyes kisebbségnek jelöltje volt előbb a ker. főjegyzői, majd a püspöki szék betöltésénél is. Munkásságát főleg a különböző foku egyházi adminisztrációnak s a vármegyei közeletnek szentelte s ebben van egyik magyarázata, hogy az utóbbi időben állandó lakását Szászvároson tartotta. Szívujból keletkezett betegségének az egykor daliás, hatalmas fizikum soká ellenállt ugyan, de mi haszna, ha a küzdelemből csak szenvedések születtek, melyet a tudomány nem, csak a gyöngéd hitves szeretete s gyermekei ragaszkodása enyhíthettek. A szenvedésektől megváltotta az Ur kegyelme, övéi szeretete pedig átkíséri az örökkévalóságba. Temetésén a közélet munkásának bizonyára megadták a méltó tisztességet munkatársai, melyet e szerény sorokban mi is azzal a fohással teszünk, hogy a Kegyelemnek Istene adjon fáradt testének nyugodalmat, lelkét pedig emelje fel magához!

Személyi hírek. Dr. Bartók György püspök ur Tusnádra menetelet a fegyelmi törvényeszk és hó 19-iki ülése miatt f. hó 23-ára halasztotta. — *Kenessey Béla* theol. igazgató pár heti üdülésre Balatonföldvárra utazott.

A kolozsvári egyházközség *hidelvei* temploma boltozatán javítások váltak volt szükségessé. Az 1000 koronát meghaladó költségeket erre az egyház volt nagybuzgósága gazdagondnok *Kilyén* Sándor ig. tanácsi iktató gyűjtötte össze. Most, hogy pár heti munka után benne az istentiszteletet újra megkezdődnek, a jövő vasárnapon, e hó 22-én dr. Bartók György püspök ur fogja az alkalmi praedikációt tartani. Nagy Károly theol. tanár előimát, Benedek Árpád utóimát mondanak, a kolozsvári és földészdzalkarok énekelnek.

Uj miniszteri biztos egy tanítóképesítőn. Mint a nagyenyedi „Közérdek“-ből olvassuk, alsófehérvármegye kir. tanfelügyelője junius havi jelentéséből kitünt, hogy a balázsfalvi gör. kath. oláh tanítóképző intézet osztályvizsgáin résztvett ugyan, de már a képesítő vizsgálatokra az idén a kultuszminiszter nem őt küldötte ki miniszteri biztosul — mint korábban kivétel nélkül mindig — hanem dr. *Siegescu* budapesti áll. főgimnáziumi tanárt. Vajjon a felekezet iránti előzékenységből?!

Egyházak segítése czim alatt — mint a M. Sz. irta — az 1906. évi költségvetés részletezésében a következő egyházi érdekű tételek szerepelnek: A rendes kiadások közt: Az ág. hitv. ev. egyháznak 314,800 kor. (1904-ben 270,400). Az ev. ref. egyháznak 461,900 kor. (396,200). Az unitárius egyháznak 42,000 kor. (36,000). A protestáns egyházak kongrua-rendezésére 2,300,000 korona (1,950,000). A róm. katolikus alsó papság helyzetének javítására egy millió kor. (800,000). Az ág. hitv. ev. és ev. ref. egyházak alapjának a gyarapítására, ugymint 1904-ben, 300,000 kor. Az unitárius egyháznak 15,800 kor. irányoz elő a rendkívüli kiadások közt a költségvetés. Protestáns

czélokra, szemben az 1904-ben adott 2.652,600 koronával, így 456,100 koronával többet, 3 millió 118,700 koronát juttat a költségvetés.

Zsinati jegyzkönyv. Az 1904. évi november hó tizedikén megnyílt második budapesti országos ref. zsinat folyó év június hó 20. és 21. napjain tartott ötödik ülészakának jegyzkönyve Sass Béla debreczeni ref. theol. akad. tanár és zsinati jegyző szerkesztésében, Debreczen sz. kir. városa könyvnyomda-vállalatánál 2 és 1/2 iven, 37 lapon 3000 példányban megjelent s azoknak az egyházi hatóságoknak, amelyeknek sürgős szükségük van reá, addig is rendelkezésekre áll, míg az illető püspöki hivatalok utján megkaphatják. Az ez iránti megkeresések Dávidházy Kálmán könyvkötőhöz intézendők Debreczenbe (Füvészkert-utca 9. sz.)

Az érkávási ref. egyház jeles gondnoka Kávássy Sándor és lelkésze Diószeghy Mór írádozásával műsoros estélyt rendezett, mely 400 koronán felül jövedelmezett a szegény egyház javára.

A brassói ev. ref. egyházközség keblei tanácsa, f. hó 2-án tartott gyűlésében elhatározta, hogy lelkész barátságos kérésére néhai Koós Ferencz kir. tanácsos által tett és e czélra szolgáló alapítványból, valamint két estély jövedelméből rendelkezésre álló összegből és ugyancsak fenti uton nyert 1119 kor. 96 f. összegből, nemkülönbén nagys. dr. Gencsy Endre ny. főtörzsorvos és h. főgondnok 100 kor. felajánlott összegéből a nagyharangot beszerzi, illetve a templomot fűtésre és gázvilágításra berendeztetti. A templomnak eddig is 3 harangja volt, de mert kisebb szerkezetűek voltak, a nagykiterjedésű város távolabbi pontjaira nem hallzott el szavuk. A kérdés megoldásával Péchy Árpád lelkész elnökle mellett Gencsy Endre dr., Hantz Mihály, dr. Kenessey Béla afiai bizattak meg. Lelkész már irt is három harangöntő cégnek. Eddig a bizottság azon megállapodásban van, hogy a mostani 228 kilós *cis* hangu nagyharangot és a 100 kilós *e* hangu másodikat megtartja. A harmadikat pedig, a 67 kilós *fisz* hangu kis harangot, a harangöntőnek rendelkezésére bocsátja és ennek vételértéke hozzászámításával egy 672 kilós öreg *fisz* hangu harangot rendel és így egy erőteljes harang-tercett fogja hivatgatni rövid időn a brassói híveket az urnak házába. A jelzett kis harang beszámítható értékén kívül, 2400 kor. áll az egyháznak rendelkezésére, a harangkérdés megoldása czéljára. Mindenesetre az ajánlatok beérkezése után, a bizottság jogkörébe fog állani, hogy a felkínált előnyöket, az egyház javára értékesítse. A templom fűtés- és világítás-kérdés pedig úgy áll, hogy a világításra vonatkozó tervezet most készül, u. i. gázvilágítás lesz bevezetve, hogy az őszi és téli hónapokban, este 6 óraker tartassék köznapi alkalmakkor istentisztelet, a mikor a hívek városi munkakörük mellett ráérnek. A fűtés czéljára pedig két hatalmas vaskályha fog alkalmaztatni. A templomnak ilyen újabb felszerelése, az őszelőre készen lesz. Es ezzel nagyot fog ismét haladni a brassói egyház missziója utján. Úgy tudjuk, erdélyi részünkben még ez ideig egyetlen templom sincs világításra berendezve.

GYÁSZROVAT.

Özv. Bartha Lajosné született Dáné Lina a maga és gyermekei: Bella, Muzsnay Béláné, ennek férje Muzsnay Béla és gyermekeik, dr. Bartha Dezső megyei szolgabíró, Vilma, Irma és férje dr. Kristóf György és kis leányuk, Béla, valamint számos közelebbi és távolabbi rokonok nevében mély fájdalommal tudatja szeretett férjének *Bartha Lajos* tordosi ev. ref. lelkész, a hunyadmegyei ev. ref. egyházmegye esperese és az erdélyrészi ev. ref. egyházkerület generalis directorának folyó hó 16-án reggel 7 óraker, 63 éves korában hosszas szenvedés után, szívszélhűdésben történt gyászos halálát. A boldogult, míg testi és szellemi erői engedték, lankadást nem ismerő buzgósággal szolgálta egyháza és hazája javát, hű férj, szerető családapá és nemesszívű emberbarát volt, ki legnagyobb örömét abban találta, ha embertársai bóján segíthetett. A bánatos özvegy önfeláldozó férjét, a gyermekek a legjobb édes atyát, az unokák a gyöngéden szerető nagyatyát, a két vó a derék apóst, hunyadmegye ev. ref. papsága 30 éven át atyai szeretettel kormányzó főnökét, a hunyadmegyei ev. ref. hívek tisztelettel és szeretettel karolt főpapjukat, rokonai és barátjai a legjobb embert vesztették

el benne. A boldogult hült tetemeit folyó hó 17-én délután 4 óraker temették el a szászvárosi protestáns sírkertben. Legyen emléke áldott!

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 2876—1906. ig. tan.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Előjáróságaihoz.

Az érettségi vizsgálati utasítás 35. pontja értelmében az erdélyi református főgimnáziumok idei javító érettségi vizsgálatai helyéül marosvásárhelyi református főgimnáziumunkat tüztük ki, ahol folyó évi szeptember hó 15-én, Deák Lajos, kollégium gondnok aa. elnöki és gróf Teleky Adám, kollégiumi gondnok aa. helyettes elnöki működése mellett tartatnak meg a vizsgálatok.

Kolozsvárt, 1906. július hó 9-én.

Dr. Bartók.
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 754—1906.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kézdi egyházmegyébe kebeleztet *dálnoki* énekvezéri állásra pályázat nyitattik.

Dijlevélileg megállapított javadalom: 1. Lakás, 684 □ öl kerttel. 2. Földhaszonélvezet, 2 h. 311 □ öl szántó, melynek bérértéke 50 kor.; 5 h. erdő üzemtervszerű hasznából 20 kor. 3. Késpénz az eh. község pénztárából 89 kor. 76 f. 4. Terményjövedelem 125 kal. ósz s ugyanannyi tavaszgabona, 42 tere vegyes tűzifa, melyeknek pénzértéke 648 kor. 5. Stóla 10 évi átlag szerint évi 12 kor. 40 f.

Az összes évi javadalom pénzértéke 820 (nyolczszáz-husz) kor. 16 f.

Kötelességei: A rendes énekvezéri teendőik, az állami elemi népiskolában az egyházi énekek tanítása, a lelkész akadályoztatása esetén a templomi szolgálat végzése.

Szabályszerűen felszerelt folyamodványok f. évi aug. hó 14-ig nt. Bodor Géza esp. aához Alsócernátonba küldendők.

Kolozsvárt, 1906. július 14-én.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 763—1906.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebeleztet *gegesi* lelkészi állomásra pályázat hirdettetik.

Javadalom díjlevél szerint: tisztességes lakáson, kerten, melléképületeken kívül 4 h. 1270 □ öl szántó, kaszáló és szőlő ért. 20 kor. késpénz a kepeváltási alapból 403 kor. félévi utólagos részletekben kiszolgáltatva, tűzifa (6-öl kemény hasábfá) ért. 80 kor., munkabeli szolgáltatások ért. 41 kor. 67 f., összes jövedelem 544 kor. 67 f., kiadás 24 kor. 62 f., marad kiegészítendő 520 kor. 05 f., állami fizetéskiegészítés 1079 kor. 95 f., összes jövedelem 1600 korona.

Pályázati határidő 1906. aug. 14.

Folyamodványok minősítéssel és a pályázati idő tartama alatt kell szolgálati bizonyítvánnyal felszerelve nt. Ravasz János esperes aához küldendők Nyárádszeredába. Kolozsvárt, 1906. július 13.

Dr. Bartók, püspök.

PÁLYÁZAT.

A kolozsvári ref. Szeretetházhoz az *ápolónői* állásra pályázatot hirdetünk.

Fizetés havonként 24 kor. és teljes ellátás. Az ápolónő a nőruhavarrást és szabást teljesen kell hogy értse, mert anövendékek ruháinak elkészítése kötelességei közé tartozik.

Református vallásu gyermektelen özvegyek, vagy hajadon folyamodók keresztlevél, orvosi és erkölcsi bizonyítvánnyal felszerelt kérvényüket f. év aug. 5-ig a Szeretetház Igazgatóságához (Ferencz József-ut 55. szám) kell hogy beadják.

Kolozsvárt, 1906. július hó.

A keblitanács elnöksége.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félvre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Órallók.

A napi események irányítják szemeinket. Nem tudunk egyszerre mindent egyenlő világossággal áttekinteni. A mit az élet forgataga felvet: oda tapad tekintetünk s élesebb világításban látjuk ugy annyira, hogy küzdenünk kell magunkkal, hogy egyoldalúságba ne esék ítéletünk.

A mult hét fegyelmi törvényszéki ítéletei egyházunk közéletére s főleg közerkölcsiségére fordítják tekintetünket. Előtérben ugyan az „órallók“ állanak, de ki tagadná, hogy ők csak élesebb világításban állanak, de egészen homogén az élesebb körvonalak nélküli háttér is — egész közéletünk.

Ismét két lelkesztársunkra sujtott le az egyházunk erkölcsi színvonalát képviselni és védeni hivatott bíróságunk ítélete. Fáj a lelkedem s vérzik a szívem érettük. Az egyik beteg, az alhohol betege; alig üti meg a beszámíthatóság mértékét. Legjobb helye a gyógyintézetben volna, a hová — azt hiszem — el is juttatja nemsokára a társadalom könyörülete. Ismertem ifjuságában a deli termetű, de már akkor szertelen mulatózásu diákot. Tekintély volt a magyar betyárkodó virtusban: ki a legény a csárdában?! Ma 45 életévvel — rom. S nem csak magát tette azzá, de feldulta szépen indult családi életét s tönkre tett — ki tudja mennyi időre? — egy pár ekklézsiát.

A másik — pár héttel ezelőtt még irigyelt magasságban tündöklött, a népszerűség fénye ragyogta körül s ma — ma csak a könyörülő szeretet hagyott fenn számára menedéket — a megtérésre. S a bíróság az ő vétkében is megállapította az alhohol szerepét.

Bizonyára tévedni, botlani, vétkezni, elesni — emberi s aki azt állítaná magáról, hogy ő mindezekről ment: nemcsak magát csalná meg, de képmutató is lenne. S a pap is ember; gyarló ember még akkor is, ha hivatalosan „angyali erényekkel“ ékesnek állítatik.

S mégis, a papot más mértékkel mérik s valljuk be — joggal. A régi „isten-emberé“-

nek ő az utódja s arra vállalkozott, hogy az eszményi emberségnek nem csak szószólója, de életével is példányképe lesz. S bármennyire leszállítja a kortudat az ember eszményét: azt megkívánja még ma is, hogy a pap annak, legalább botrányosan alatta ne maradjon. Órállásra, pásztorásra vállalkozott s joggal kérdik, hogy ha nem vigyáz az őriző, ha nem éber a pásztor: mi lesz az őrzöttekkel, a nyájjal?!

Való igaz, hogy a kor, a faj általános jellemvonását kisebb-nagyobb mértékben osztja mindenki s így a pap is. De az is igaz, hogy ők nem arra vannak hivatva, hogy az általános nivót még alább szállítsák, hanem arra, hogy annak erkölcsi színvonalát emeljék. S a kiknek hivatásuk az, hogy ama láthatatlan hatalmak ellen, melyeket az Irás „testnek és vér“-nek nevez, ne csak szóval, de példával is küzdjenek: azoktól nem lehet elfogadni, hogy a legdurvább érzékiség posványában fenteregjenek.

Távol áll tőlünk, hogy órallóink egészét, mint testületet, illetnének azzal a váddal, hogy hivatásukon alul maradnak, De ugy-e nem hiányzanak egyesek, fájdalom, aránylag elég nagy számmal, a kikről ez saját bíróságaink által megállapítva van? S hányan vannak még olyanok, a kik a nyilvános birói ítélezést egy s más okon kikerülék, holott nem jobbak amazoknál?

Nem indokolatlan tehát nyilvánosan keresni a baj okát és orvosszereit.

A közös ok az *anyagiasság*, mely a vallásban a *hitetlenség* alakjában nyilvánul. És valljuk meg, hogy e betegségben az órallók közül is sokan szenvednek. Itt nem az orthodoxyáról vagy modernségről van szó. Itt a formáktól eltekintve, azzal a szomorú jelenséggel állunk szemben, hogy az emberek nagy része a testen és annak javain kívül egyebet nem ismer. A testnek kívánságai s ennek kielégítésére szükséges anyagi javak megszerzése vezetik egész életükben. Élvezet és ennek eszköze — a vagyon. Csoda-e, hogy a kik ezekbe merülve

élnék, azokból hiányzik minden ideális törekvés s végeredményben ennek alapja — a hit. Céljük ez a föld s a papság sem másra való, mint ebből minél nagyobb részt szerezni maguknak. Nem élnék abban a bizonyosságban, hogy az élő Isten szemei rajtuk nyugosznak. Az Isten előtt való felelősség, az erkölcsi igazságszolgáltatásban való hit nem tölti be lelküket. Csak magukat, szabadságukat és önzésüket látják; de nem az Istent, az erkölcsi törvényt és idvességet. S míg gőgös eibizakodottságban építik a saját terveik szerint világukat: meg kell érniök, hogy a mikor a betetőzésnél volnának, akkor dől romba az egész.

Tudjuk, hogy ennek orvosszere, az Irással szólva, az Ur lelkének kitöltése. De nem képzeljük ezt meseszerű világ-átváltozásnak. Ennek is meg van a maga törvénye. S e törvény, mint ama pünkösti nap megbizonyította, a közösség által való hatás.

Ha a corruptioban jelentkezik a bűn solidaritása: hadd jelentkezék immár a nemes törekvések, a jobb lelkek solidaritása is. Végre is, nem kétséges, hogy ezeknek adatott a győzelem ígérete. Utolsó dolog, mikor a kóros részeket műtéttel kell eltávolítani; az egészséges organimus maga dobja ki magából a fertőzés anyagát.

Ha hiszünk a magunk világgyógyító miszsiójában: akkor halljuk meg az intést: „Orvos, gyógyítsd meg magad!”

Az „Irsay-ügy.”

E lapok hasábjain nem szoktunk fegyelmi ügyekkel foglalkozni. Birósági ügyekbe nem avatkozunk. De most, minek dagnók fejünket a homokba, mikor Kolozsvárt nemcsak a napilapok, de az utcagyerekek is ezt kiabálják s mikor maga Irsay vitte oda a dolgot, hogy ez ügynök minden szennye a piacra került s a melyet képtelennél képtelenebb sajtóközleményekkel ő maga tart napirenden, megtévesztve a könnyen hívőket s izgatva a kedélyeket. Ezekkel szemben kötelességünk megállapítani az igazságot annál inkább, mert Irsay nem átalja hol a felekezeti üldözés, hol a személyes bosszu, hol a politikai gyűlölködés mártírként tüntetni fel magát s tudva állítani olyan valótlanosságokat, a melyek alkalmasok a biróság meggyanúsítására s volt parokhiája egyszerű tagjai izgatására.

Irsay ellen még a múlt év decemberében — mikor az ő képviselőségéről még szó sem volt — megindult az eljárás Sz. L. alezredes panasza alapján, ki azzal vádolta, hogy nem egészen normális lelkiállapotu feleségével — ki előbb a ref. vallásról a róm. kath-ra, majd ismét Irsay előtt a ref. vallásra tért s ki azóta ideggyógyintézetben is volt — visszaélt s egyebek mellett anyagilag is megkárosította. A kolozsvári egyh. megyei I. foku fegyelmi biróság tárgyalásai közben Irsay előbb orsz. képviselővé választatott, majd tárgyalást kezdett egyházközségével káplántartás engedélyezésére nézve.

E tárgyalások a presbiteriummal — alig 5—6 tag ellenzése mellett — teljes sikerre vezettek s Irsaynak minden kérését megadta a presbiterium. Erre pár napra — miközben az I. foku fegyelmi biróság,

tiltott viszony folytatásának és egy nem normális asszony anyagi megkárosításának vétségében elmarasztalva, kolozsvári papi állásától való azonnali elmozdításra ítélte — a káplántartás ügyében hozott presbiteri határozat nemegyhangú voltára való hivatkozással, lemondott papi állásáról s lemondó levelét az „Ellenzék“-ben közzétette. A lemondás közzétételének nyilvánvaló célja, melyet az „Ellenzék“ — olykor a hóstátiak közt szétszórt ingyen példányokkal is — végig híven szolgált, egy oly demonstráció előkészítése volt, mely suba alatt a felsőbb bíróság fülébe juttassa azt az intelmet, hogy Irsay eltávolítása Kolozsvárról csak az egyházközség teljes felforgatásával s nagyarányú aversióval fogna járni. Gondoskodva is volt arról, hogy a lemondás sorsa felett tartott bizalmas értekezleten, a lapokban, sőt a felsőbb bírósági tagoknál járt deputációkban is ennek hangos kifejezés adassék az anarkhikus hangok egész skáláján, de azt már nem akadályozhatták meg, hogy az „Ellenzék“ antipodese az „Ujság“ a lemondás és mozgalom igazi okára, az I. foku fegyelmi ítéletre reá ne mutasson. Közben a presbiteriumhoz beadott lemondás sorsa felett tanakodó bizalmas értekezlet egy 6 tagu bizalmi-tanácsot küldött ki a fegyelmi iratok betekintésére, hogy a presbiterium majd ezek tájékozása alapján határozhasson a lemondás el- vagy el nem fogadása kérdésében.

Azonban mielőtt ezek küldetésükben eljárhattak volna, Irsay felebbezése folytán — melyet ő egy saját neve alatt megjelent s mások fegyelmi eseteit és panaszait felkavaró közleményben letagadott — a II. foku (egyh. kerületi) bíróság összeült s a tárgyalás nyilvánosságát igénybe vett hallgatóság és ujságírók előtt kihirdetett ítélettel az első bíróság ítéletét indokainál fogva *egyhangulag* (az elnöklő püspök nem szavazott) helybenhagyta. A tárgyalás lefolyását s az ítéletet az „Ujság“ úgy a saját álláspontja igazolására, mint a félrevezetett és felzudított közvélemény megnyugtására leköszölte.

Mellőzve most az ítélet nyomán napvilágot látott többé-kevésbé tájékozatlan ujságcikkeket az „Ellenzék“-ben, „Kolozsvári Friss Ujság“-ban, „Előre“-ben s egyik-másik fővárosi lapban, a melyek némelyike a szenzációkeresésen túl ellenőrizhetetlen mozgalmak és nyilatkozatok reprodukálásával újabb szenzációs mozgalmakra utazott s a melyek között akadt olyan is, a melyik kétségbevonta ez ügyben az egyházi törvényszék illetékességét, főleg azt a nyilatkozatot kell megemlítenünk, melyet Irsay maga — meg nem száfolta! — tett a „Magyar Hirlap“ munkatársa előtt s a mely a valótlanosságok és misztifikációk egész láncolata. Ebben azon korábbi védekezésének ismétlése mellett, hogy „*az asszony, ugyszólván reátukmálta a pénzét*“, azt állítja, hogy „a férj nem kívánta a vádat fentartani ellene“, „az ítéletnél tanuit mellőzték és utszéli pletykára hallgattak“ „Hiveim — mondja tovább — az én pártomon vannak és ki is jelentették, hogy mig én élek, más embert nem bocsátanak helyembe vagy kilépnek az egyház kebeléből. Azt hiszem, hogy az ítéletet meg fogják változtatni. Már egy 8 tagu bizottságot küldött ki a presbiterium, hogy a junius 2-án beadott lemondásokat megmásítsam...“

... Még ma hazautazok, holnap prédikálni fogok a templomban, hétfőn találkozni fogok a bizottsággal, hogy megkezdtem velük a tárgyalást.“

Nem kívánunk e nyilatkozat minden részével foglalkozni; nem teszünk megjegyzést arra a „felhívás keringőre“ jellegű pontra sem, melyet Irsay híveiről mond s a mely annyira jellemző ebben az egész ügyben való magatartására és eljárására. Csak azt jegyezzük meg, hogy ha a férj a vádat nem kívánta volna ellene fentartani: a pert folytatni sem lehetett volna, mert az egész magánpanaszra folyt s

az ügyész — szerintünk helytelenül — nem vette át a vád képviselőjét. Az a vád a bírósággal szemben, hogy az ő tanuit mellőzték annál abszurdabb, mert egyetlen tanut sem jelentett be s a pusztán állításon túl semmit sem tett arra, hogy az eskü alatt ellene vallott tanuk vallomását „utszéli pletykának“ bizonyítsa be. Az ítélet megváltoztatása iránt kifejezett reményét hol a világi bíróságra való apellálásra, hol a perújításra fekteti, holott tudnia kell, hogy a világi bíróság a pap felett kimondott fegyelmi ítélet dolgába nem avatkozik és a perújítás csak extra dominium indítható meg — ha bizonyítékok lesznek — s mégis erre alapítja azt a megtévesztésre szánt állítást, hogy „tárgyalni fog azzal a 8 tagú bizottsággal, a mely arra küldetett ki, hogy lemondását megmátsa.“ Holott ez a bizottság nem a „lemondás megmátsása“ érdekében küldetett ki s a jogerős fegyelmi bírósági ítélet után immár minden bizottsági tárgyalás feleslegessé vált. Ez persze nem akadályozza az „Előre“-t abban, hogy e — feleslegesen — mégis megtörtént bizottsági tárgyalásról úgy ne tudósítsa a hóstátiak remélt bolondítására, hogy „a bizottság tudomásul vette Irsay perújító szándékát s az Irsay sorsáért nyugtalanokodó híveknek szintén ígéretet tett, hogy az Irsay ügyben a megindult (!?) perújítási eljárást szigorúan ellenőrizni (!) fogja és pártatlanul igazságos ítéletet fog provokálni.“

Fájdalom, az is megtörtént, hogy Irsay a köz-tudomásu, de még nem kézbesített ítélet daczára ígért prédikációját a mult vasárnap csakugyan megtartotta s a testvérei által kutbadobott József példájának magára alkalmazásával alkalmat szerzett a templomkertben egy olyan bucsuzásra, a hol a nyugalomrants is csak olaj volt a tüzre, melynek füstjét bőven ontották a különböző egyházi hatóságokra s a tultengő önértet mámorában csak fokozottban nyilvánultak a képtelen fenyegetődzések a különben nem nagyszámú felizgatott „hívek“ részéről. A mint halljuk, az esperes — a mint kellett volna már az első foku ítéletben — az ítélet kézbesítéséig is felfüggesztette Irsayt állásától s teendői ellátására Fosztó Dénes monostori negyedbeli h. lelkészt rendelte ki ideiglenesen.

Ez az „Irsay-ügy“ állásának és folyamának sine ira et studio leírása, a melynek az igazsághoz mindenben hű megállapításával, lapunk jellegéből kifolyólag, tartozunk egyházi közéletünknek, ha már egyszer ama szerencsétlen lemondás közreadása folytán maga Irsay a politikai sajtó terére vitte, a hol a tájékozatlanságból való tévedések — s még ezeket is helyre kellene igazitanunk! — az igazság eltorzulásának legmindennapibb s legenyhébb formája.

Remélljük, hogy ezzel — legalább egyelőre — lezáródnak ez ügy aktái a sajtó terén, a mi ha egyházi közérdekből kívánatos, nem kevésbé az épen az Irsay érdekében is.

Mi egyszer „Lemondott pap“ cz. sorainkban kifejeztük őszinte sajnálatunkat afelett, hogy Irsay nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket és sejtettük, hogy ennek erkölcsi okai vannak. Sok jeles tulajdonságát elismertük, melyek neki nagy népszerűséget is szereztek, de mihaszna, ha nem ama evangéliumi sziklára épített! Eljött az árvíz, eljöttek a szelek, beleütköztek a házba és... ime, a romlás nagy.

Lesze-e belőle okulás?! Adja Isten!!!

ISKOLA.

Tudnivalók 1906—7. iskolai évre.

A zilahi ref. Wesselényi-kollegiumban a pótló-, magán- és felvételi vizsgálatok aug. 30—31., a javítóvizsgálatok szept. 1—5 napjain lesznek s minden nap reggel 8 órakor kezdődnek.

Pótlóvizsgálat engedélyezéséért az illető tanulóknak hatóságilag megerősített orvosi bizonyítvány melléklésével kell folyamodniok a tanárkarhoz aug. 1-éig.

Javító vizsgálat engedélyezéséért nem keil folyamodni egy elégtelennel, csak kettővel. Ez utóbbi esetben a folyamodványok „Az erdélyi református egyházkerület méltóságos Igazgató-Tanácsához — Kolozsvárra“ czimzendők, de a főgimnázium igazgatójához nyújtandók be (Zilahon) az időszaki értesítővel felszerelve aug. hó 1-ig. Figyelmeztetem az érdekelteket, hogy az Igazgató-Tanács csak azoknak engedi meg a javítóvizsgálatot, akik kérésük támogatására fontos okokat tudnak felhozni.

Fölvételi vizsgálat engedélyezéséért aug. 29-ikéig kell az igazgatónál jelentkezni.

A tanulók szabályszerű felvétele és beírása szept. 1—5 napjain történik, még pedig, amennyiben az újon jövő és osztályismétlő tanulók közül első sorban a református vallásuak vétetnek föl s csak azután a más felekezetűek, a következő renndel:

szept. hó 1. napján az I. osztályba lépő reformátusok;

szept. hó 2. napján, — amennyiben a törvényes létszám keretén belül számukra hely marad — a más felekezetűek s ezek között is első sorban a helybeli illetőségűek: ugyanezen napon vétetnek föl a többi osztályba is az újon jövők, tekintet nélkül vallásukra;

szept. 3—5. napjain történik az intézet eddigi tanulóinak beírása és pedig az év végén nyert időszaki értesítő okvetetlenül való bemutatása mellett, kivéve azt az esetet, ha a tanuló valamely folyamodványa mellékletéül már előzőleg beadta volna azt.

Az iskolai év ünnepélyes megnyitása szept. hó 6-án lesz. A tanítás 7-én reggel 8 órakor kezdődik.

Az I. osztályba csak oly növendékek vétetnek föl, kik 9-ik életévüket betöltötték, de 12-ik évüket meg nem haladták és iskolai bizonyítvánnyal vagy szükség esetén felvételi vizsgálaton igazolják, hogy van oly mérvű képzettségük, minőt az elemi iskola négy évi tanfolyamában kellett megszerezniök; akik pedig 12-ik évüket túlhaladták, azoknak felvételét rendkívüli esetekben csak a tanári szék engedélyezheti. A felvételnél a tanuló születési és himlőoltási, 12 éves korán túl újraoltási bizonyítványt tartozik felmutatni.

Idegen nyelven kiállított okmányokat (kivéve a latinnyelvű keresztleveleket) nem fogadunk el, az ilyenek mellett közjegyzőileg hitelesített magyar nyelvű fordításokat kérünk.

Minden új tanuló a felvételre személyesen és rendszerint atyja vagy gyámja, illetőleg azok valamely külön megbízottja kíséretében tartozik az igazgatósnál jelentkezni.

Hogy az V. osztályba lépő tanulók a görögnyelvi, avagy a görög-pótló irányt választják-e, annak kijelentése a beírás alkalmával a szülők, illetőleg törvényes gyámok által teendő szóbeli, távollétük esetén általuk kiállítandó írásbeli nyilatkozat útján történik.

Beiratáskor kivétel nélkül minden tanuló fizet: fölvételi díjban 4 kor., ifjusági könyvtárra 1 kor., a tanári orsz. nyugdíj- és gyámintézet javára 6 kor., értesítőre 1 korona, butorzatra 4 korona. E díjak fizetése alól fölmentésnek helye nincs. Tandíj egész évre — osztálykülönbség nélkül — református tanulóktól 40, más felekezetű tanulóktól 50 kor. Hatósági szegénységi bizonyítvány alapján s írásos folyamodásra a szegénysorsu „jó“ tanulók egészben vagy részben tandíjelengedésre számíthatnak; de sem tandíjelengedést, sem más jótéteményt nem nyerhet a gimnázium oly tanulója, aki ismétlő, kinek magaviseleti jegye a „jó“-nál gyengébb, vagy csak javítóvizsgálatot haladt feljebb. Az ilyennek folyamodása

el sem fogadtatik. A tandíjmentességet kérő folyamodások csak a beiratáskor fogadtatnak el.

Az ösztöndíjakra vonatkozólag az alábbi értesítés szolgáljon tájékoztatóul:

I. A Balogh Pál-alapból kiadatik évi 1280 kor. összeg a tanuló érdemességéhez mérten 60, 90, 120, rendkívüli méltánylást érdemlő körülmények közt színjeles tanulóknak 200 kor. ösztöndíjban havi utólagos részletekben.

Pályázhatnak magyar nemzetiségű, ev. ref. válásu, jó magaviseletű, legalább jó általános osztályzatu szorgalmas és tehetséges tanulók.

Az ösztöndíj mindig egy évre szavaztatik meg, de oly tanuló, kinek I. félévi értesítője nem felel meg a fentebbi mértéknek, a II. félévre elveszti azt.

II. A Rédiger Eszter-alapítványból kiadatik egy 160 koronás ösztöndíj a következő feltételek szerint:

1. Ez ösztöndíj elnyeréséért pályázhatnak: a) Zilahi Kiss László és Lajos családjából származó, V. osztályu vagy azon felül tanuló ifjak, amennyiben jó magaviseletűek s legalább általános elégséges eredménnyel tanulnak; e családok leszármazottjai más pályázók felett elsőbbséggel bírnak; b) az V—VIII. o. tályba járó, magyar nemes szülőktől származott, jó erkölcsű, kitűnő szorgalmu, képességű s előmenetelű ifjak, megjegyezvén, hogy az utóbbira vonatkozólag legfőbb két elégséges osztályzat tűrhető meg. A hasonló érdeműek közt a szegényebbek a vagyonsabbak felett, a volt középszolnokmegyei születésűek máshonnan származók felett előnnyel bírnak.

2. Az ösztöndíjat egyszer elnyerő 1. a) alatti tanuló annak élvezetében marad ez iskolában tanulása végeztéig, föltéve, hogy magaviselete és előmenetele az előző pont kívánalmainak teljesen megfelel. Meg nem felelő osztályzatu tanuló az ösztöndíjat végleg elveszti s csak új pályázatra benyújtott folyamodvánnyal nyerheti esetleg vissza.

III. A Kincses János-féle alapból kiadatik egy 46 kor. 66 filléres ösztöndíj. Pályázhatnak rá a családhoz tartozó vagy más, jó előmenetelű, szegény tanulók.

IV. A Sebess Mihályné-alapból az előbbi pont szerint kiadatik 9 kor. 33 fillér.

V. A Bydeskúty Helena özv. Bölönyi Imréné által tett alapból a „zilahi iskolában tanuló Bölönyi vagy Bydeskúty gyermekek segélésére kiadatik 84 korona.“ (Illetékes folyamodó hiányában a kamatokból jutalomkönyvek vásároltatnak.)

VI. A sz.-szegbenyői regale fölvételére jogosult közbirtokosság alapítványából (1500 korona) kiadatik 60 kor. Pályázhatnak rá az alapítványtevőknek nálunk tanuló gyermekei.

VII. A szilágyvármegyei millenniumi ösztöndíjért folyamodhatnak szilágyvármegyebeli illetőségű szegény tanulók, vallás és nemzetiségi különbség nélkül, kiknek az előző iskolai évben legalább is általános jó osztályzatuk volt és jó magaviseletűek.

A kedvezményekért folyamodók kérvényei mellé okvetlenül csatolandó: a) szegénységi bizonyítvány; b) családi értesítő;

c) községi hitelesített adókönyvi kivonat;

d) új folyamodóknál iskolai bizonyítvány.

A II. számunál ez okmányokon kívül a nemesi származást, esetleg Z. Kiss László és Lajos családokhoz való tartozást, a III—IV. számunál a családhoz vagy az alapítókhoz való rokonság kimutatását is igazolni kell.

A szegénytanulók segélyalapjából mintegy 40—50 tanuló láthatunk el részben tankönyvekkel, esetleg tanszerekkel is. Az erre vonatkozó írásos, külön folyamodványok a beiratáskor nyújtandók be az igazgatóhoz, határozottan megjelölve a szükségletet, melynek fedezését folyamodó a szegénytanulók alapjából megnyerni óhajtja.

Internátusunkba és konviktusunkba 100—110 tanuló veszünk fel. Akik az internátusba felvétetnek, azok, ha csak az ellenkezőre fontos ok nincsen, a konviktusnak is kötelezett tagjai. Az internátusba és konviktusba való felvételért írásban kell folyamodni az igazgatósághoz aug. 15-ig.

Díjak a konviktusban: egész díj 200 kor., $\frac{1}{4}$ kedvezményes hely díja 150 kor., $\frac{1}{2}$ kedvezményes helyé 100 kor., $\frac{3}{4}$ kedvezményes helyé 50 kor. egész iskolai évre, melyért a tanulók a közbeeső szünidők kivételével naponkint reggelit, ebédet és vacsorát kapnak.

a) Reggeli (7 óraker): váltogatva egyik nap $\frac{2}{3}$ liter tehéntej, másnap köményleves, 100—120 gramm zsemlye.

b) Ebéd (12 $\frac{1}{4}$ óraker): húsleves, főthús mártással és körzettel, téstásétel, vagy csontleves főzélék sülttel, 150—200 gramm félféher kenyér.

c) Vacsora (7 óraker): sült körzettel, 150—200 gramm félféher kenyér.

Déli és esti húsadag külön-külön 135 gramm.

A konviktus minden tagja fizet felszerelés használatáért egy évre 4 koronát.

Ingyenes és kedvezményes helyeket, különös tekintet érdemlő eseteken kívül csak jó magaviseletű és legalább jó előmenetelű tanulók nyerhetnek el.

Ákár ingyenes, akár kedvezményes helyért folyamodók tartoznak kijelenteni, hogy kérelmük nem teljesítése esetén fizetés mellett is belépnek-e a konviktusba és internátusba, vagy nem.

Azok a vidéki tanulók, akik a „Szilágy vármegyei millenniumi“- , „Rédiger Eszter“- , „Balogh Pál“- , „Bydeskúty Helena“- , esetleg a „Zilahi Kisdédvédő-Egylet“ alapítványából ösztöndíjat nyertek, az internátusnak és konviktusnak kötelezett tagjai s amennyiben emez ösztöndíjuk nem lenne elég konvikтусi és internátusi díjaik fedezésére, a különbözetet fedezni tartoznak.

Az internátusban, hol a felügyeletet 2—3 tanár gyakorolja, a fölveendő tanulók lakást, fűtést és világítást kapnak. Díjak: egész évre 56 kor., illetőleg 46 kor.; amazért felső, emezért alsó (karikás) ágyat kap a tanuló. E díjakért a tanuló orvosi gondozásban is részesül, de a gyógyszeres árát a szülő fizetni tartozik; súlyos vagy ragályos betegség esetén azonban az internátusból a szülők költségén a kózházba vagy haza szállíttatnak. A benlakók kötelesek a szünidőkre hazamenni.

Ingyenes helyekre jó magaviseletű és legalább jó előmenetelű tanulók folyamodhatnak. 6 koronát azonban még az ingyenesek is tartoznak fizetni. A konvikтусi és internátusi kedvezmény nem okvetlenül kapcsolatos.

Minden internátusi tagnak kell hoznia egy párnat, paplant, legalább 2 rendbeli ágyhuzatot, 4 inget, 4 lábravalót, 2 törülközőt, 2 hálóinget, 4 pár harisnyát vagy kapcát. Ágytakarót, széket, szekrényt s mosdótalat, valamint szalmazsákot az intézet ad. Ez utóbbit később meghatározandó méltányos díjért. Ládák a lakoszobákban nem tarthatók.

Az internátusba beköltözhetnek a tanulók szept. hó 1-től kezdve; a konviktus szept. 6-án, az iskolai év megnyitása napján, délben nyílik meg.

Iskolai díjak. I. Egész tandíjat fizető református I. félévre 36 kor., II. félévre 20 kor. Egész tandíjat fizető más vallásu I. félévre 41 kor., II. félévre 25 kor. Fél tandíjat fizető református I. félévre 26 kor., II. félévre 10 kor. Fél tandíjat fizető más vallásu I. félévre 29 kor., II. félévre 12 kor. Tandíjmentes I. félévre 16 korona.

Ezek a díjak az igazgatónál fizetendőek: az I. félévi a beiratáskor, a II. félévi legkésőbb febr. hóban.

II. Felső ágyas díja I. részlet 26 kor., II. részlet 15 kor., III. részlet 15 kor. Alsó ágyas díja I. részlet

21 kor., II. részlet 12-50 kor., III. részlet 12-50 kor. Ingyenes I. részlet 6 kor.

Ezek a díjak Nagy Sándor internátusi vezető tanárnak fizetendőek, még pedig: az I. részlet a beiratáskor, a II. részlet a karácsonyi, a III. részlet a husvétii szünetet követő első napon.

III. Egész díjat fizető I. részlet 104 kor., II. részlet 50 kor., III. részlet 50 kor. $\frac{1}{4}$ kedvezményes I. részlet 74 kor., II. részlet 40 kor., III. részlet 40 kor. $\frac{1}{2}$ kedvezményes I. részlet 54 kor., II. részlet 25 kor., III. részlet 25 kor. $\frac{3}{4}$ kedvezményes I. részlet 30 kor., II. részlet 12 kor., III. részlet 12 kor. Ingyenes I. részlet 4 korona.

Ezek a díjak Bécser János konviktusi vezető tanárnak fizetendőek, még pedig: az 1. részlet a beiratáskor, a 2. részlet a karácsonyi, a 3. részlet a husvétii szünetet követő első napon.

Befizetett díjak nem adatnak vissza.

A konviktusi vezetőtanár méltánylást érdemlő esetekben megengedheti, hogy a díjak kisebb részletekben, pl. havonként fizetessenek.

Kérem a szülőket, gyámokat, hogy ha a díjakat postai utalványon küldik, 4 fillér kézbesítési díjat is küldjenek s külön-külön az illető tanárok nevére czimezzék.

A segílyt megnyerők névsorát legkésőbb aug. 23-ig közzéteszem a „Szilágy“-ban és a többi vármegyei ujságokban. Az internátusba és konviktusba folyamodók külön is értesíttetnek.

A kérések egyszerűen az időszaki értesítő hátán sorolandók fel (külön kérvény nem kell). Új tanuló azonban annyi külön kérvényt tartozik beadni, ahányféle jótéteményért, vagy ahányféle ügyben folyamodik.

Az igazgató.

Egy pár szó az elemi- és népiskolai vallástanításról.

(Felolvastatott a kalotaszegi egyházmegye 1906. június 23-án Kalota-Szentkirályon tartott értekezletén.)

(Folyt. és vége.)

A következő osztályokban is csak ez lehet a feladat. Kéznel fekvő tárgy a bibliai történetek. Kezdve az ó-testamentumiakon. Ezekben a történetekben oly gazdag kincses bányája van az Isten minden tőkélyének, az ember rut és gyalázatos vonásainak, a vallásos érzés szülte élet cselekedeteinek felmutatására, hogy ki nem aknázható. Keresse ki az oktató a gyerekek lelkületének, értelmi fejlettségének legmegfelelőbbeket, rajta legyen, hogy az ismeretlen fogalmak — a mennyire lehet megismertessenek — mindenikben úgy tüntetni fel Isten jóságát, hatalmát, igazságosságát, gondviselését, mely észrevétlenül kapja meg a gyerek lelkületét, úgy, hogy érezze az erkölcsi világrend sérthetlenségét. Lehet cronologiai rendben is. De sohase arra törekedjék az oktató, hogy a hallottakat a gyermek el tudja recitálni. Mert nem is tudhatja. Az újabb iskolai tanterv szerint mesék mondatására nincs óra. Beszélni az a 7 éves gyerek hol és kitől tanult volna? Szülőik egész nap a mezőn, foglalatosságai után. Társaik körében hanczuroznak, veszekednek, de értelmes elbeszélésre gyakorlatot és készséget nem szereznek. Én legalább a 4-ik osztályig értelmes elbeszéléshez nem tudok jutni. De ha kérdésekre Kain és Abel, József és testvérei közt a különbséget meg tudja tenni s szeméből olvashatom, hogy nem csak mondja, de rokonszenvezik a jossal: meglegszem. Ha Abrahám szófogadása, Izsák gyermeki engedelmsége s Isten utolsó pillanatban érkező szabadítása lelkét úgy ragadja meg, hogy feltétlenül meg van győződve, miszerint hasonló körülmények között ma sem lehet

máskép, s ha némely dolgokban ma máskép látjuk történni, csak mi látjuk, de Isten akkor is jót akart, a melyet később mi is be fogunk látni: akkor e történeteket hasznosan értékesítettük célunk érdekében. Hallania kell, de megingathatlan bizonyossággal kell leülepedjék meggyőződésébe, hogy Sámuel bár egy szegény asszony gyermeke, de mikor játszott eleget, Éli iskolájába viszik, ott a mit hall a tanítótól megtartja, mindig engedelmes, szófogadó, ezert később az Isten beszél vele s a kivel a jó Isten beszél, ha még oly szegény is, lehet az ország első embere s az ilyen akkor is Istennek szolgál a főpapi s birói székben egyaránt. Ezeket így adva át, általa meg nem magyarázható sejtelmek, kifejezsedett érzelmek gyökereket eresztenek szívébe, melyből csira, később palánta fejlődik, csak kertész kell majd hozzá, ki egészséges gyümölcsözésre segítse. Tankönyvet kezökbe nem adnék. Először, mert megfelelő nincs s ha volna is, félő, hogy magolásra vezetne s nem szöveg beszédre, de érzelemfelköltésre törekszem. A tankönyvek beszerzésével terhelt szülők előtt is csak a siker elérését kockáztatom újabb megterheléssel. De vezérkönyvet — kivált ha van — mentől többet adnék, sőt erőszakolnék az oktató kezébe.

A 4-ik osztállyal az újtestamentomi történetekhez jutunk. Itt már némi elbeszélő készséget is találunk; de itt már eljutottunk oda, hol minden egyes történet, abban minden egyes kép, szó mentől mélyebben vésődjék lelkébe. Annak a jeruzsálemi templomban papokkal beszélgetni törekvő gyermeknek, később a gyermekeket megáldó, bűnös asszonyt felmentő, nyomorultakon, betegeken segítő, könnyeket letörő isteni mesternek gloriás képe rajzolódjék mentől elevenebb színekkel lelkébe, a mely legyen neki vágyakozva keresett, vele beszédes, hozzá bizodalmas. Érezze meg a növendék, hogy az őszinteség, nyíltszivűség, alázatosság, ártatlanság milyen nagy kincsek, Jézus azokat dicséri, szereti. A képmutatás, ámitás, hazugság, gyűlölködés, rosszindulat látása ennek a lénséges isten-ember arcán is szomorú vonásokat mutatnak s ki a legnagyobb bűnössel is megjobbulásra való törekvésében oly jóságos szelidséggel beszél, amazokkal szemben kiméletlen hangot használ.

Az 5-ik osztályban az újszövetségi történetekkel már innepeinkre s így a váltság nagy munkájára emlékeztető elbeszélésekhez jutottunk. Nem tartom helyesnek, hogy dogmatikai vonatkozásaira helyezzük előadásunk fősúlyát, sőt azt nem is érinteném. Elég, ha Jézust történetileg hiven ismertetjük, ha szemléltetjük a halál biztos tudatával szembe menő idvezítőt jósága és szeplőtlenése teljes fényében, körülötte az emberi gyűlölködés és gabság minden undokságával, legfennebb ama vonást világítjuk meg, hogy az igaznak ismerttől, még a bizonyos halál sem szabad elszakítson s akármilyen nehéznek lássék is, de erre megerősít és képessé tesz az Istenel való társalgás: a buzgó és igaz imádság... A Krisztus érettünk szenvedett, halt meg, a mi megigazulásunkra; mind mélyebb dolgok, semhogy értelmi körükben megférnének s csak zavarólag hatnának ama törekvésünkre, hogy a szelid, szerető, ártatlanul szenvedő iránt felköltött szeretet, ragaszkodás lelkökben elevenen éljen s egy még értelmök előtt magát indokolni nem tudó érzés, a vallásos érzés bennök megrögződjék.

A 6-ik osztály tananyaga volna: az első keresztények élete, a ker. egyház növekedése, rövid egyháztörténet s a hazai prot. egyh. történet. Röviden, nem ragaszkodni főleg az évszámokhoz, általuk alig kimondható nevekhez. Elég ha megértik, hogy a mi nek élet kellett volna legyen, emberi tudakosságá tették s a mi istenimádás volt, lett bálványimádás. Ezt reparálta a reformáció.

Az ismétlő iskolában a Bibliáról röviden. De erősen hangsúlyozva, hogy ez alapja minden igaz vallásosságnak, főleg az új testamentom a ker. vallásnak. A ker. felekezetek közti különbségek, egyenkint tárgyalva és igazolva a sacramentumok, kimutatva a pápista ceremoniak, sacramentumok, hitcikkék tartathatatlansága az új test.-ből. Itt 3 osztály tananyagáról külön beszélni nincs miért. Hiszen nagyon kevés idő jut az ismétlő iskola 3 évére s a mi itt tárgyalandó, nem baj, ha némelyik háromszor is ismétlődik, ha ugyan ismétlődik.

Szerencsétlen gondolatnak tartom azon rendelkezést, hogy vasárnap délután bármily vallásos oktatás tartassék. Az ifjak — főleg falusiak — egy heti szorgos munka után testben úgy is kimerülve, addigi idejüket is mulatozással, tánczsal töltik s így bárhova gyűjtsenek is egybe, egy unott állapotban találják magukat, a mellyel unottá lesz minden igyekezetünk s szakadatlan vagy költögetjük az elszenvedülteket vagy azoknak beszélünk, kiknek lelkök az álom szárnyain más vidékeken kalandoz.

Az ismétlőknek órarendbe beosztott órájuk kell legyen. A nagyobbaknak legyen őszi és téli időszakban vallásos összejövetelek, hol észre sem veszik, hogy vallásos oktatásban részesültek, csak érzik, hogy sokat nem tettek jól s másképp kell élniök, ha kereszténynek — sőt az sem baj, ha magyarok is — akarnak lenni.

Röviden összefoglalva az elmondottakat, a népés elemi-iskolai vallásos oktatás feladata, nem vallástudományt avagy csak ismeretet is adni, hanem vallásos érzést felköltetni, ápolni, erősíteni. Kik felsőbb iskolákba mennek, ott — kik a nép közt maradnak — a templomban és vallásos összejöveteleken nyerne az érzésnek megfelelő táplálékot. De mentől kevesebb dogmatikait, hanem több fejlesztőt és erősítőt. Ugy vélem, hogy eddigi vallásos iskolázásunk a tudásba, tudása recitálásának vízébe ölte a gyermeket: a vallásos érzést. Megerősödött, igaz vallásos érzés könnyen és biztosan támaszkodik a kálvinista dogmákra — már a mennyire szükségét érzi — de aversiora sohasem gondol. Ez érzés képesít becsületes, munkás, istenfélő emberekké lenni, ez izmosít meg áldozatkészségre, hordozni keresztet is, mert a keresztviselésben is ama gyönyörűséges igát ismerjük meg.

Csak úgy futólag emlitem meg, hogy ne zavarjon senkit az, hogy újabban el van hivatalosan rendelve, miszerint minden osztály kapjon hetenkint egy órát vallásoktatásból, holott tantervünk kettőre kötelez s az állami tanterv is ennyit engedélyez. De adjunk bizony kettőt! sőt az állami iskoláknál követeljük is, a mennyiben az órarend megbirja, hogy a törvényben biztosított órákat megkapjuk s igyekezzünk hasznosan értékesíteni.

Még egyet! A vallásoktatás revíziója most van egyházkerületünkben is tervbe véve. Oda, ha helyesnek látnók is, hangunk, aligha eljut. De a készülő terv az egyházmegyéhez is le lesz küldve s jó, ha addig gondolkozunk róla. Nagy nálunk az utánzó-képesség, a legtöbbször minden bírálat nélkül. Nehogy valamiképen át legyen véve a vallásoktatásra nézve is az a rubrikás, egész évre elkészített órarend, beosztott munkaprogrammjaival, mely minden órára előre elkészíti, mit kell elvégezni. Eltekintve attól a körülménytől, hogy előre meg sem határozható, hány órát fogok tarthatni a következő évben, más hivatalos, de előre nem tudott teendők miatt, minden osztály nem egyenlő értelmi és ismeretkörrel kerül előnkbe. De aztán mint a tészta egyiknél hamarabb megposhad, mert frissen örölt a liszt, erősebb a kovász, úgy van ez a különböző iskoláknál növendékek és oktatásra nézve. Elég, ha főbb vonásaiban

az osztály évi tárgya meg lesz jelölve, ott vannak a haladási naplók, melyek másolatban úgy is beterveztendők s ezekből megítélhető, hogy a felhasznált órák miképp értékesítették. Az a tekintélyes számu, buzgó és szakemberekből álló testület, mely e dolgot épen most készül iniciálni, vajha tenne sürgős előterjesztést jó vezérkönyvek iratására az oktató kezébe, főleg az egyháztörténelemből. Az egyházkerületnek nem szabad elzárkózni ez elől, még azon a czímen sem, hogy nincs pénz! Erre lenni kell. Sok egyéb van, a mi várhat.

Ha mind ezek úgy volnának, mint mondám, akkor szólani kellene a papképzésről is, a mely ma tudományt nagy mennyiséget igyekeznek adni — úgy vélem sok éles műtőkést, de a kezét nem gyakorolja eléggé a sajgó testrészt gyöngéd fogására, nagy és öblös edényt akaszt növendékeinek oldalára, melyből a csecsemőt czuczliztassák, de benne a mi van, nem az anyai tej az. De ez úgy sem idetartozik. Eligazítják kike tartozik bizonyára jobban, mint mi. De igazítsák is.

Tisztelt Értekezlet! Most már láthatják, hol járok; kérem vigyenek nagyobb világosságra!

KÜLÖNFÉLÉK.

Mult vasárnapi templomozások Kolozsvárt.

Mind a három nagyobb templomban volt valami különleges. A *hidelvei* templom ekkor adatott át a nagyobb mérvű renováció után újra a közhasználatnak az előző számunkban már közöltött sorrendű ünnepélyes istentisztelettel. Az új díszében gyönyörűséges kis templomot zsufolásig megtöltötte az ájtatos közönség s hallgatta püspöke ajkairól, hogy miképp kell a gyülekezetnek felépíttetnie lelki házzá, élő kövekből, lelki áldozással. Cselekedje a kegyelem Istene, hogy — felépíttessenek! — A *magyarutczai* templomban Irsay lelkész tartotta utolsó predikációját. — A belfarkasutczai templomban pedig *Herepei* Gergely esperes gyengélkedése miatt az épen rokoni látogatásra itt időzött *Lukácsy* Imre *diósvaiszlói* lelkész predikált, kinek tartalmas és szépen előadott predikációja egészen megnyerte a hívek tetszését.

Fegyelmi főtörvényszéki ülés tartatott e hó 19-ikén d. u. 4 órakor, melyen jelen voltak dr. Bartók György püspök elnökön kívül gróf *Bánffy* György és *Simó* Béla ker. főgondnokok, br. *Bánffy* Ernő koll. főgondnok, *Deési* Gyula, dr. *Elekes* Viktor, ifj. *Péter* Károly esperesek, *Balogh* Károly tanár, bírák. A főtörvényszék 6 ügyel foglalkozott, melyek közül súlyosabb jellegű volt a *Tövissi* Pál és *Irsay* József lelkészeké. Az első papi jellegének elvesztésére, a második jelenlegi állomásáról való azonnali elmozdításra ítéltetett.

Lelkészi jubileum. *Balázs* István türei ref. lelkész 70-ik életéve s 41-ik lelkészi szolgálati éve fordulója alkalmából családja és egyháza örömmünnepet ül e hó 29-én. A hálaadó istentiszteleten imát *Biró* András főjegyző, alkalmi beszédet *Deési* Gyula esperes mond. A jubiláns neje *Soós* Márián és leányán *Idán* kívül jelen lesz még négy derék fia: *István* dr. budapesti áll. főgimn. r. tanár; *Endre* dr. budapesti gyakorló-, iskolai- és törvényszéki orvos; *Aladár* kataszteri becsőbiztos-gyakornok és *Béla* posta- és táviró-gyakornok s nagyszámu meghívott vendég. Ime a szegény kálvinista papi parokhiáról mennyi nemzeti áldás árad. Egy község atyai gondozása egy hosszú életen át és annyi nemes, lelkes munkása a nemzeti kulturának és életnek. S mondja valaki, hogy a római coelibatus nem nemzeti szerencsétlenség?! Isten áldja meg az ősz derék papot, családját és gyülekezetét minden javaival!

Megdézsmált numizmatikai gyűjtemény. Kolozsvári kollégiumunk régi pénzgyűjteményét a napokban megdézsmálva találták. Mikor történt a bizonyára álkulcsal való feltörés, pontosan megállapítani sem lehet, mert az új épületben, hol elhelyezve van a gyűjtemény, csak egy szolga lakik a pinczelakásban, ki semmit sem vett észre. A betörő persze az aranyértékek iránt érdeklődött, melyeket magával is vitt. A rendőrség nyomoz.

300 éves évforduló. Kolozsvári kollégiumunk előjárósága elhatározta, hogy a jövő év szeptemberében meg fogja ünnepelni az iskola 300 éves fennállását és kapcsolatosan azzal *Apáczai* Cs. János tanári székfoglalója 250 éves évfordulóját. Ez alkalomból meghívjuk az Orsz. Reform. Tanáregyesületet is közgyűlésének itteni megtartására.

Szamosújvári ref. egyházunk közszükségletei fedezésére aug. 5-ikén nyári táncmulatságot rendeznek Szamosújváron az egyház és társadalom előkelői buzgó pártfogásával. Sikert kívánunk.

A nagyenyedi ev. ref. egyház presbiteriuma elhatározta, hogy 6000 korona költséggel 14—15 méter-mázsás új harangot öntet. E célra már 3161 kor. gyűlt be adományokból, melyből 1350 kor. néhai *Décsey* Károly theol. tanár hagyománya. A hivek a szép célra igen szépen adakoznak s remélhető, hogy a szükséges összeg nemsokára együtt lesz.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 2988—1906.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű esperesi hivatalnak és állami fizetéskiegészítést élvező lelkészi hivataloknak.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur *folgyó hó 3-án 52786—906. sz. a.* kelt leiratával az 1906. év II. felére esedékes fizetéskiegészítési összeget utalványozván, az alább felsorolt lelkészek részére, a nevük után irt mennyiségben folyósítottatott.

Felkérjük a nagytiszt. esperes urakat, hogy az egyházmegyéjükhöz tartozó lelkészekről a II. fokozatu bélyeggel ellátott és szabályszerűen átírt nyugtákat f. évi július 31-ig összegyűjtven, kimutatás kíséretében legkésőbb aug. hó 4-ig felterjeszteni sziveskedjenek.

Ezuttal is megjegyezzük, hogy a fegyelmi vizsgálat hatálya alatt álló lelkészek részére az utalványozás függőben hagyatott.

Utalványozva vannak a következő összegek:

I. Hungadi egyházmegye.

Botha Sándor 267.78, Lukács Antal 323.89, Csiszér Pál 457.—, Kállai István 520.52, László Zsigmond 731.80, Mátyás János 323.49, Pásztóhi Dénes 274.91, Kovács Lajos 652.97, Kiss Mózes 274.15, Péter Albert 373.69, Fülöp Gyula 589.76, Vásárhelyi Lőrinc 417.92, Kósa Mihály 361.04, Juhász Izidor 473.05, Imre István 284.20, Kovács Sándor 393.83, Ferenczi Gyula 361.43.

II. Gyulafehérvári egyházmegye.

Cseresznyés Ödön 192.26, Hatházi Ferencz 392.94, Tokos Jenő 148.72, Kovács Károly 324.43, Sebestyén Ferenc 207.93, Gábor Sándor 302.73, Virágh József 512.15, Papucs Dávid 561.15, Gruzda Domokos 321.74, Sáfány Lajos 476.55, Valler József 473.05, Tokos Sándor 268.89, Kolumbán János 298.84.

III. Nagyenyedi egyházmegye.

Décsi István 543.66, Bertalan József 332.96, Vinczi Domokos 430.98, Elek Lajos 313.77, Fejér Pál 129.40, Veress Károly 12.22, Kovács József 452.79, Szalma Lajos 426.36, Aszalós György 471.56, ifj. Moóré Károly 494.16, Moóré Károly 396.84, Solymosi Lajos 399.58, Balogh Sándor 423.20, Szabó Ferencz 584.36, Solymosi Károly 381.41, Vass Ferencz 529.25, Tunyogi János 333.83, Dali István 356.89, Kozma Imre 321.30, Barthalos János 520.08, Jancsó Lajos 101.79, Király Gyula 356.87, Péter Antal 532.38, Nemes Elek 423.05, Sándor János 126.46, Papp Dávid 407.34, Derzsi Lőrincz 122.14, Málnási Károly 180.63, Demeter Zsigmond 507.50, Papp István 205.13, Miklósi József 451.05, Gyenge János 433.04, Benedek Ferenc 655.67.

IV. Kalotaszegi egyházmegye.

Biró András 339.02, Albert Imre 565.63, Kovács Ödön 311.—, Bitai Kálmán 438.91, Kovács József 39.67, Antal Géza 398.86, Nagy Mihály 373.26, Régeni Ferencz 556.65, Sebestyén Ferencz 456.05, Paulai Viktor 442.20, Takács József 513.47, Pataki Gyula 373.85, Barabás Árpád 741.75, Erdélyi László 288.25, Fazakas Lajos 613.45, Demeter

Gyula 515.14, Osváth Lajos 512.39, Székely Sándor 484.21, Tamó Gyula 201.03, Balázs István 242.36, Antal Domokos 167.35.

V. Kolozsvári egyházmegye.

Gáspár Sámuel 605.03, Belle Lajos 385.79, Bokor Sándor 96.42, Tunyogi Béla 371.68, Bartók Béla 358.32, Daróczi Ferencz 612.47, Szabó József 483.79, Székely Miklós 1011.53, Lőrinczi Gábor 403.51, Agyagási Gábor 136.24, Nagy Albert 539.65, Albert Sándor 457, Kiss Péter 610.17, Muzsnai Miklós 685.23, Kovács József 565.50, Bácsi Gyula 546.35, Jakabházi Dániel 574.28.

VI. Szilágyszolnoki egyházmegye.

Magyari István 351.93, Tötös György 283.44, Pócsik János 1121.31, Mátéka József 480.72, Molnár Gyula 355.05, Diószeghy Mór 407.06, Török Ferencz 493.99, Ignác Márton 195.30, Gáspár László 399.07, Versényi Miklós 450.90, Borbély Sándor 523.26, Juhász György 371.92, Tamás László 236.07, Szász Ferencz 351.10, Szilágyi János 464.43, Székely Sándor 82.85, Fejér Ferencz 600.42, Tóth Sándor 257.04, Patay Lajos 383.84, Rác Péter 231.70, Székely Árpád 546.68, Ferenczi Endre 461.50, Nagy Lajos 414.90, Kusztós Gyula 571.19, Kovács Zsigmond 264.37, Bod László 200.49, Vass Lajos 551.31, Farkas Sándor 171.09, Kiss Pál 477.96, Szentkirályi László 309.06, Vörös Zsigmond 394.79, Nagy Zsigmond 236.15, Józsa Károly 358.46, Kenderessy Lajos 139.59, Bedő Károly 189.66, Zöld Mihály 217.64, Ferenczi Gyula 380.43, Kovács Ferencz 416.10, Bartha Miklós 238.20, Kemény István 243.24, Kecskeméthy Kálmán 207.84, Barabás Lajos 586.73, Visky Pál 382.47, Veress Sándor 221.90, Szondy György 487.38, Józsa Gyula 129.31, Köpeczi Károly 477.34.

VII. Dési egyházmegye.

Szakács Ferencz 368.41, Kovács Gyula 490.05, Almási Sámuel 498.01, Gáspár János 488.71, Soós Károly 567.84, Nagy József 521.15, Nagy Imre 403.90, Szabó Lajos 500.28, Csákány Miklós 489.53, Barabás Samu 387.13, Máthé Gyula 379.06.

VIII. Széki egyházmegye.

Neemes Ferencz 546.53, Csejdi Jenő 326.90, Lőrincz János 170.94, Gyárfás Albert 104.03, Pataki Dénes 361.97, ifj. Nagy Domokos 941.58, Veres Márton 248.91, Szathmáry Sándor 456.40, Sipos Gyula 383.12, Szász Béla 158.80, Fehér István 190.76, Farkas István 518.24, Jakabházy Dániel 591.46, Solymosi Miklós 460.12, Csűrös Ferencz 212.72, Kovács Akos 39.87, Benedek Lajos 508.84, Fekete Gerő 309.12, Toró Dénes 441.30, Kovács Gábor 174.73, Máthé György 481.64, Pünkösti Lajos 663.78, Jung Ferencz 564.78.

IX. Nagysajói egyházmegye.

Orbán Gábor 349.71, Horváth Ödön 274.21, Köblös István 210.22, Lőrinczi Miklós 602.60, Tókés József 395.13, Dobay Lajos 710.—, Vályi Elek 678.78, Polgári Károly 312.31, ifj. Musnai Károly 234.29, Menyhárd Elek 222.84, Musnai Károly 581.19, Beregszászi György 387.63, Debreczeni Gyula 277.18, Vályi János ifj. 283.74.

X. Görgényi egyházmegye.

Kovács István 371.31, Jánosi Béla 72.31, Papp Lajos 338.91, Bőjthe Ödön 129.87, Csekme Ferencz 133.65, Székely Ferencz 406.77, Kiss Ferencz 266.61, Kiss Lajos 114.61, Dénes József 284.77, Kövendi Kálmán 152.28, Szász Márton 178.67, Sükösd Mihály 585.40, Beregszászi Albert 693.72, Farkas Károly 210.72, Gergely Lajos 346.88, Dénes Gyula 402.93, Farkas Jenő 483.90.

XI. Marosi egyházmegye.

Nagy Albert 544.47, Veress Károly 458.78, Kolozsvár József 445.75, Adorján Lajos 523.42, Vizi János 451.16, Lőrinczi Lajos 619.75, Varga Ferencz 437.41, Albert Miklós 524.83, Páll Károly 470.69, Rákosi Lajos 583.61, Nemes Sándor 530.67, Király Béla 597.49, Molnár Lajos 355.57, Simon Imre 398.46, Szócs Ákos 575.74, Magyari Árpád 330.55, Farkas József 363.—, Adorján János 563.42, Gönczi Sámuel 352.48, Málnási Ferencz 561.64, Kovács László 571.07, Dósa Sámuel 509.63, Szabó Sándor 292.33, Sipos György 530.43, Benedek Dénes 123.17, Kovács Nándor 445.90, Muzsnai József 537.68, Székely Sándor 601.—, Bartos Gábor 475.15, Nemes Károly 205.87, Derzsi Dénes 458.37, Boér Károly 202.09, Z. Kiss Sándor 180.82, Musnai

Pál 54.36, Jenei Sándor 385.42, Tóth László 452.29, Rákosi György 429.32, Ady Sámuel 247.32, Simon Gábor 335.68, Erdélyi Béla 570.43, Gáll Gábor 558.95, Juhász Elek 273.61, Madaras János 453.51, Staudner Máttyás 579.27, Péterfi Lajos 492.23, Bitai Mihály id. 476.89, Simon Elek 558.30.

XII. Küküllői egyházmegye.

Sámuel Aladár 312.05, Hegyi Károly 565.86, Fazakas Sándor 625.54, Szabó Miklós 502.38, Bartha Lajos 514.29, Lakatos Áron 308.61, Gönczi Pál 438.19, Tollas József 627.44, Nagy Domokos 415.08, Benedek Pál 487.16, Józsa Ferencz 615.42, Farkas Károly 405.10, Nemes Árpád 509.06 levonás 225 fizetendő 284.06, Bartha József 685.77, Rákosi József 493.66, Sámuel József 336.50, Kakasi Márton 161.56, Moóréd Domokos 235.96, Szakács Albert 451.07, Hegyi Sándor 380.28, Rákosi Dezső 490.54, Kádár Andor 623.45.

XIII. Nagyszebeni egyházmegye.

Jakab Károly 317.79, Benkő Ferencz 86.92, Bartha János 501.10, Horváth István 280.66, Kovács József 484.27, Biró György 454.48, Csiky József 489.—, Putnok Lajos 579.72, Nagy József 47.57, Bogdán József 700.51, Balázs Imre 206.04.

XIV Udvarhelyi egyházmegye.

Szász Károly 554.49, Péter Károly 223.09, Kónya Kálmán 405.46, Baczó Lajos 512.67, Bedő András 593.44, Lajos János 412.63, Pál Lajos 568.32, Márk Mihály 556.99, Csia Kálmán 425.50, Lőrincz Áron 488.60, Biró Áron 441.19, Soós Farkas 507.66, Szabó Samu 502.87, Bodor József 273.51, Menyhárt András 473.05, Jakab Albert 413.75, Fülöp Kálmán 557.76, Márton Árpád 521.78, Karácson Sándor 266.97, Bedő Ödön 151.03, Kádár Dénes 222.92, Jakab Dénes 450.25, Kállay Ferencz 609.54, Csiszér Zsigmond 319.80, Szabó Gyula 511.41, Hegyi Péter 12.73, Kovács István 463.50, Orbán József 360.32, Karácson István 39.47, Kertész Mózes 285.52, Demes Ferencz 471.62, Bójthe Sándor 480.87, Kovács Sándor 466.89, Bodor István 444.60.

XV Erdővidéki egyházmegye.

Molnár Imre 382.23, Kovács Sándor 488.63, Borsai László 560.15, Czell Ignác 122.63, Karácson György 286.94, Lőrincz Gyula 425.30, Sándor András 440.34, Sebestyén Sándor 392.30, Bartha Imre 403.87.

XVI. Sepszi egyházmegye.

Bene István 304.03, Havadtói Mihály 476.57, Kolcza Lajos 563.70, Takács Károly 229.72, Vass Lajos 458.81, Szabó Ferencz 349.24, Pécsy Árpád 424.14, Bitai Géza 476.82, Bálint Ferencz 578.44, Czulak Zsigmond 278.89, Kiss Lajos 432.75, Bartha Károly 512.56, Bagoly Lajos 569.75, Jakab József 401.26, Demes Péter 561.75, Csiszér Zsigmond 496.74, ifj. Kovács Antal 573.85, Bedeházi János 560.83, Antal Lajos 416.41, Tamó Gyula 481.02, Kiss Gyula 500.11, Péter Gerő 242.—, Menyí János 485.91, Czeglédi János 489.16, Bójthe Géza 509.70, Kiss Albert 390.94, Szabó András 582.33, Pünkösti István 199.11, Dávid József 423.45.

XVII. Orbai egyházmegye.

Szeremlei Császár Lajos 479.03, Bartha János 394.65, Imreh József 401.38, Szász Mihály 197.04, Péter Károly 409.07, Mirtse Ferencz 313.20.

XVIII. Kézdi egyházmegye.

Szini János 272.32, Bodor Géza 31.68, Benedek Ignác 238.12, Bitay Béla 505.77, Zajzon Lajos 350.26, Kőkösi Sándor 471.97, Ósz Lázár 634.52, Zoltáni Elek 74.—, Voloncs Miklós 229.48, Kelemen Győző 183.04.

Kolozsvárt, 1906. július 19-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 807—1906. püsp. hiv.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a nagyenyedi egyházmegyébe kebelezett *marosludasi* ref. egyházközség kántori állására pályázat nyitattik.

Javadalom: 1. Lakás a szükséges melléképületekkel és kerttel. 2. Kézpénz az egyház pénztárából 360 kor. negyedévi előleges részletekben. 3. 8 h. szántó értéke 120 kor. 4. Stóla 40 kor.

Kötelességek: A templomban és templomon kívül mindennemű kántori teendő végzése és a ref. tanulóknak hetenként 2 órán egyházi énektanítás.

Megjegyeztetik, hogy a míg a lakás felépül, a kántor 240 kor lakbért kap az egyház pénztárából. Továbbá szintén megjegyzendő, hogy a kántor pár száz korona mellékjövedelemre is szert tehet.

Pályázati határidő 1906. aug. 31. Folyamodványok nt. Jancsó Lajos esp. aához küldendő M.-Ujvárra.

Kolozsvárt, 1906. július 24.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 803—1906. püsp.

PÁLYÁZATI HIRDETMEY.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a hunyadi egyházmegyébe bekebelezett *hátszegi* egyházközség kántorantói állásra pályázat nyitattik.

Javadalma. 1. Az egyházközség pénztárából és negyedévi utólagos részletekben 940 kor., az egyh. kerületi pénztárból kamarai javadalom czimén utólagos félévi részletekben 280 kor. 88 f. Együtt 1200 kor. 88 f.

2. Tisztességes lakás és kert.

3. 2 h. 982 □ öl tagosított can. portió, melynek kat. tiszta jövedelme 58 kor. 52 f. s adója, melyet az egyházközség fizet 12 kor. 02 f. Együtt 70 kor. 54 f.

4. A segragatiókor kapott 3 h. erdő haszonélvezete az erdőtörvények értelmében. A vágatás idejét és megnyisegét a megyei főerdész jelöli ki.

5. A határon erdőből az egyházközség részére eső 3 részletből 1 részlet minden évben, értéke 20 kor.

6. Temetéseknél éneklésért 2 kor.

7. Minden iskolába járótól beiratás 2, fadij 4 és tandij kor., együtt 10 kor. Tíz évi átlagos számítás szerint 40 tanulóól 400 kor.

A ref. vallású szegény tanulók a tandijfizetés alól felmentetnek.

Kötelességei: Az egyh. kerület által kiadott vagy kiadandó utasítások, rendszabályok olyszerint a tanítás pontos és lelkiismeretes teljesítésén kívül minden kántori teendő teljesítése. A növendékeknek vallásos énekek tanítása (esetleg 2 szólamban is) és a zord idők kivételével az isenitiszteleteken énekelteése.

E fizetésből az 1. p. alattinak $\frac{1}{3}$ része, a lakás, can. portio és a stóla kántori fizetésül veendő.

Pályázati határidő aug. 25. Kellően felszerelt folyamodványok Jánó Albert espereshelyetteshez küldendő Hát-szegre (Hunyadmegye).

Kolozsvárt, 1906. július hó 21.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1069—1906.

HIRDETMEYENES IDÉZÉS.

Melynélfogva László Albert magyarhidegkuti lévita, a ki állomását mult évi október hó végén az E. T. 107. §-a ellenére minden hír és bejelentés nélkül odahagyta s aki ellen ezért fegyelmi eljárás indított — miután tartózkodási helye ismeretlen s a tárgyalásra való „Idézés“ nem volt kézbesíthető — ez uton idéztetik fegyelmi ügyének az udvarhelyi ref. egyházmegye fegyelmi bírósága előtt 1906. augusztus 7-én délelőtt 9 órakor Székelyudvarhelyt a ref. kollegium nagytermében tartandó tárgyalására azzal a figyelmeztetéssel, hogy a mennyiben a tárgyaláson meg nem jelennek, a tárgyalás nélküle is meg fog tartatni s fegyelmi ügye el fog intézteni. (E. T. 387. §.)

Alsósófalva, 1906. július 17.

Ifj. Péter Károly, esperes,
fegy. bírósági elnök.

494—906. sz.

KÖRLEVÉL

a görgényi egyházmegyéhez.

A tényleg életbeléptetett (folyósított) kepeváltsági alapok kamattjövdelmének tőkekamatadó alól való mentességét (lásd hiv. lap idei 28. sz. 2915—1906. igazg. tan. sz.) a közigazgatási bíróság 1905. évi október 24-ről kelt 13139—1904. sz. ítéletével mondotta ki, mit is nyilvántartás végett azért közölök, hogy hasonlóan megadóztatott egyházaink siessenek hasznát venni ezen ítékezésnek és folyamodjanak leírásért.

Gernyeszeg, 1906. július 24.

Csekme Ferencz, görgényi esperes.